

בהר בחוקתי חזק וטהר לבנו

מענה על שאלות רבות בפרשה
חידושים מקוריים וחידושים על צומים

להצלחות

שאול בן שושן נ"ו

מאשקלון

שיחה הוא וכל משפחתו החשובה
לבריאות איתנה, ולפרנסה טובה ולכל חברות

הודו לה' בקרוב ספר וטהר לבנו "במדבר"

ואנא התפללו שהות' הנכבד אברהם בן שושן נ"ו

יצליח ותשרה ברכה גדולה בעסקיו אמן.

ושלכה יחד לסיים הדפסת כל ד הכרכים

הספר בחינם - בתיאום אצל: ריינר אשדוד, בני ברק, ראשון לציון, 0527120333

הכמות מצומצמת כל הקודם זוכה 0527120333

וטהר לבנו – בהר

וידבר ה' אל משה בהר סיני

ידעו איזה מיתה מגיעה למקושש, כמו כן לא ידעו אם חייב המקושש במיתה אם לאו.

ולכן כתבה התורה מיד את פרשת שמיטה לפרש, שיהיה ברור לכולם שכל התורה כולה נאמרו כל הכללים וכל הפרטים והדקדוקים מסיני, כי משה רבינו קיבל בסיני את כל התורה כולה אפילו מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש, ולגבי המקושש והמקלל יש שם הסברים מיוחדים למה אכן לא ידעו מה לעשות בהם.

וצויתי את ברכתי לכם בשנה הששית ועשת את התבואה לשלש השנים

מפריע לו מאוד?? ואדם רגיל לא מבין מה זה צריך להיות?? וכי ייתכן שעד כדי כך גם זה מפריע לשמירת העיניים והמחשבה?? **ואפילו** מתעורר בו כעס, וכי מה זה הקיצוניות הזו?? זה כמו שיש שלא מבינים איך קול באשה ערוה וכו', כי מי שחוטא ואינו שומר עצמו מפני החטא נחשבת לו העבירה כהיתר וכ"ש הדברים הקלים כביכול.

ומצד שני דווקא בזמן זה צדיק זה מוסיף עוד ועוד ימים קדושים ברציפות ובעזרת ה' עד סוף החיים בשמירת העיניים והמחשבות, שמוסיף עוד 40 יום **כמניין יצירת הולד** וכמניין ימי התשובה מתחילת אלול עד סוף יום כיפור, ושוב עוד 40 וכך יטפס ל 80, 120, 160, וככה ימשיך עד סוף החיים, לצדיק זה מתגבר כוח הקדושה לשיאים שלא הכיר מעולם, **וגם בזה זר לא יבין** ויתפלא מאוד למראה עיניו, **"וכי שאל בנביאים"**!

זר לא יבין מה פשר התפילה שמתארכת, מה פשר התלהבות המיוחדת והדבקות בתפילה ובקיום המצוות, כי זה חי בעולם אחר!!! עולם חדש, מעין עולם הבא!!

כי פתאום יש לו ריגושים נפלאים בתפילה, פתאום קיום מצווה גורם לו התרגשות עצומה והוא מתמלא שמחה והתלהבות של מצווה פי 3 ויותר מכל שיאי הקדושה שחוה בחייו, וגם כל יום כל יום מתחדשים בקרבו שיאים חדשים של קדושה והתלהבות והתרגשות בתפילות ובלימוד התורה, ובקיום כל מצווה.

ללמדנו שאם יש "וצויתי את ברכתי" על גשמים, כל שכן שיהיה "וצויתי את ברכתי על רוחניות" - ועשתה לשלוש השנים, ששפע הקדושה יחזק אותנו לשלוש שנים, לתקופה!! **אש קודש שתבער לאורך זמן לא תכבה לעולם ועד כי נחדשה שוב ושוב בקדושה וטהרה אמן ואמן.**

"וצויתי את ברכתי לכם בשנה הששית לשלש השנים"

ומכל מקום עדיין יש מקום גדול לתמוה, איך יתכן הדבר שלא שמרו שמיטה!! שהרי בשנה השישית כבר יש את ה"וצויתי את ברכתי לשלוש השנים" וגדל בשישית פי 3 משנה רגילה, ובשנים ההם ראו ניסים גלויים ממש שלא כבדורו שהניסים נסתרים, וכשרואים ניסים גלויים ויש ברכה, למה הם לא שמרו שמיטה?? **הרי הם כבר קיבלו, למה לא נתנו והחזירו את התמורה – לשמור שמיטה???**

ויתכן שמי שלא שמר תורה ומצוות ועבד עבודה זרה לא קיבל את הברכה המובטחת כאן ליהודים השומרים שמיטה, ולכן כל אותם שנים שעם ישראל עבדו עבודה זרה ועזבו את תורת ה' ממילא הם לא קיבלו את הברכה הזו.

אבל בכל זאת גם באותם תקופות היו מיעוט ששמרו תורה ומצוות כמו בממלכת יהודה כשהיו להם מלכים צדיקים, לעומת מלכי ישראל שמלכו עליהם ברוב רובו של הזמן מלכים רשעים, והנה עם ישראל רואים את הניסים שהיו בממלכת יהודה ששמרו על שמיטה שהיה להם בנס שפע בשנה השישית מעל לדרך הטבע מזון לשלוש השנים, וכיצד יתכן שלא התעוררו לראות את האמת???

ראיתי בבעל הטורים ששואל מפני מה נסמכה פרשת מקלל לפרשת שמיטה?? **ונראה לתרץ על פי דברי רש"י ששאל "מה ענין שמיטה אצל הר סיני, והלא כל המצוות נאמרו מסיני?? ומתרץ רש"י:** אלא מה שמיטה נאמרו כללותיה (ופרטותיה) ודקדוקיה מסיני, אף כולן נאמרו כללותיהן ודקדוקיהן מסיני".

והנה בפרשת המקלל כתוב שהניחו את המקושש ואת המקלל במשמר לפרש להם על פי ה', וכתב רש"י שם שלא

המלוא העומר כתב שחידוש הוא שאפילו אחרי שש שנים שעבדו באדמה שאז כביכול הארץ חלשה וצריכה מנוחה וחופש, בכל זאת דווקא אז היא תתחזק ותוציא פי 3 מהרגיל או פי 4 בערב שנת היובל, ולכן מאוד מוחשית היא הברכה **"וצויתי את ברכתי"**, כפשוטו.

חשבתי לעצמי שגם בתאוות ובשמירת העיניים וכו', מלבד הצדיקים הגדולים שמרוב קדושתם דומה עליהם כקורה וקרב כמה שאדם מתאפק יותר ומחליש את יצרו על ידי שמנצח את יצרו פעם אחר פעם למשך תקופה ארוכה ממש, מצד אחד קל לו להתגבר ולהתרחק מתאוה, מצד שני דווקא הוא יש בו יותר רגישות לגירוי היצר הרע, ואפילו ראה קלה יכולה לגרום לו תאוה או ריגוש של חטא אם חלילה יפנה לבבו לכך וישוב לתאוה.

וכמו הסיפור עם רבי עמרם חסידא בקידושין פ"א שהתעורר בו תאוה ולשם כך היה עליו לעלות לעליית ביתו, ובכדי לעלות הוא לקח סולם כבד מאוד שהיו צריכים 10 גברים ביחד להרימו, והוא מכוח התאוה העזה שהתעוררה בו הצליח והרימו לבדו, ואז צעק: **אש בבית שלי!!** בכדי שיבואו חבריו להצילו מהניסיון, אמרו לו חבריו הרבנים **ביישת אותנו**, ענה להם: **מוטב להתבייש בעולם הזה ולא להתבייש בעולם הבא.**

עד כדי כך שזר לא יבין איך יתכן דבר קל כזה שלכל אדם רגיל זה לא מעורר מחשבה ותאוה והנה לצדיק הדבר הקל

גלות בבל שהייתה משך 70 שנה, נגזרה ובאה עליהם כדי לרצות על משך זמן של 430 שנה בארץ ישראל שלא שמרו שמיטה, **ע"פ רש"י דברי הימים ב' פרק ל"ו.**

ורש"י שם מפרט את החשבון, ש 243 שנים עברו משמלך ירבעם עד שהוגלה הושע בן אלה, ובימי שפוט השופטים שהכעיסו את ה' 111 שנים, ביחד כבר יש 354 שנים מפורשים שבהם חטאו בני ישראל ולא קיימו מצוות, ו 78 שנים נוספות לא מפורשות אלא נלמדות מדרשות, **בכל** אופן, העונש היה על השנים בהן חטאו ישראל שעזבו את ה', וממילא לא קיימו את מצוות שמיטה, ולכן נענשו.

וכבר אפשר ללמוד מכאן שאפילו שאדם חוטא בעבודה זרה החמורה ביותר כדרך חיים, הוא לא נענש רק על העבודה זרה, אלא גם על מה שלא קיים את המצוות שהיה חייב לקיימם ולא קיים.

וכדברי החפץ חיים שהמספר לשון הרע מלבד מה שהוא נענש על לשון הרע, הוא נענש גם על מה שביטל תורה באותו זמן.

וטהר לבנו – בהר

הבורא יותר מאחרים לא יוצאים בריקוד ובמחולות מה רבו מעשיך ה'!!!

ותשובות לכך שמעתי, **בשם הגאון הרב אלחנן ווסרמן הי"ד** ונוספת **ממון הגאון הרב שך זצ"ל**, תשובה אחת שהמדען כל כך מתלהב שרק הוא גילה את חכמת הבורא בטבע, לכן הוא מנסה זאת לעצמו כאילו זה שלו, כאילו הוא יצר את זה, וכאילו הוא זה שברא את זה, **ולמרות** שהוא בעצם רק כביכול וכאילו חיבר פאזל קיים, אבל גאותו מכך שהצליח להגיע לתגלית מיוחדת גורמת לו קושי לוותר על הכבוד ולמוסרה כביכול לחוכמת הבורא, **ובגלל** גאוותו הוא אינו מגיע לאמונה בה' כפי שראוי ומצופה ממגלה עמוקות ונסתרות בחכמת ה' יתברך בבריאה.

הסבר שני שמעתי, שהמדענים כביכול סימנו מטרה מראש שלנקודה הפנימית - שהיא האמונה בבורא עולם, **לכאן לא להגיע!!** כי הם ממש לא רוצים להגיע לשם!!! אלא הכל כן אפילו הסברים הזויים ודמיוניים רק לא אמונה!! ולכן הם כמטרתם אכן לא מגיעים לאמונה רח"ל.

המשך

אבל לפי האמור קודם זה מתורץ נפלא, שהרי הם יכלו לבחון את אמיתות ה', או שכבר ראו עוד לפני שהתקלקלו ועבדו עבודה זרה את אמיתות ה' - על ידי שמירת שמיטה כהלכתה, שאז זכו וראו, או אפילו היו יכולים לבדוק ולשמור והיו זוכים לראות בחוש ניסים גלויים מעל דרך הטבע שהארץ תצמיח דווקא בעת חלישותה שלא כדרך הטבע ל3 שנים, והיות **והם לא בדקו ולא התעניינו** על זה **הם נענשו**, כי **גם מכאן התחיל ונבע הקלקול והנפילה** הגדולה שלהם לעבוד עבודה זרה.

ללמדנו, שבורא עולם דורש מאתנו לבדוק ולנסות ולחפש את הדרכים להתחזק באמונה ובעבודת ה', ואם לא ניצלנו את הכלים ואת היכולות שהיו בידינו להתקרב ולהתחזק בעבודת ה', אלא התייאשנו מתוך עצלות או מתוך יצר הרע שנתנו לו בקלות לכבוש אותנו, זה יהיה באשמתנו, כי אכן לפעמים קשה לעצור באמצע ההידרדרות למדרון.

ולכן נעשה את כל מה שביכולתנו לא להיכנס לניסיונות, ולא לפתוח פתחים שבהם היצר הרע יכול לכבוש אותנו, ומצד שני אנחנו חייבים למצוא כל דרך אפשרית להתחזק ולקבע את מקומנו בין עובדי ה' ואנשי מעלה מבקשי ה', וכך נצליח ונתעלה ונעשה את רצון הבורא יתברך ונשמח ונתברך בשפע ברוחניות ובגשמיות ואמן.

וכי תאמרו מה נאכל – המשך

והרי זה ערעור ופקפוק בציווי ה'!!! ואיך הקב"ה מסכים לכתוב דבר שכזה!! וכי מותר בכלל לערער אחריו ח"ו!!!

אבל לדברינו מובן, שה' ידע שיש כאלו שאפילו לא ישאלו מה נאכל כי לא ירצו להזניח את שדוניהם כי הם מרגישים בעלות מוחלטת על השדות שלהם וקשה להם לחשוב בכלל על התנתקות מהשדה, עליהם אמר הקב"ה לפחות תתעניינו תגלו עניין, אפילו שזו חוצפה לבוא בדרישות וטענות, אבל לפחות תסכימו לשמוע ולהתעניין ולבדוק.

וגם לכאלו חלשי אמונה ה' שמח בהם ומבטיח "וציוויתי את ברכתי", כי ה' מכיר את יצוריו, מכיר את יצרנו ויודע שהניסיון קשה מאוד, שצריך להיות ממש "גיבורי כוח" ולכן ה' שמח גם באנשים כאלו שבכל זאת מתעניינים, העיקר שלא ישימו איקס על מצווה זו ויבטלו לגמרי ח"ו.

וזוה מחזק אותנו מאוד, כי ה' שמח בנו למרות שאנו רחוקים משלימות, כי לפחות אנחנו מתעניינים ואכפת לנו, ובדור כזה שהניסיונות קשים מנשוא עצם ההתעניינות והרצון והשאיפה יש לה חשיבות גדולה ועצומה, ולכן כל אחד מאתנו שמנסה להתקדש ומקבל על עצמו להתקדש 40 יום בקדושה - "וספרתם לכם", אפילו אם חלילה יש לו נפילות מידי פעם, אבל היות ואכפת לו והוא כל הזמן בעניין בלי ייאוש מנסה להמשיך להתקדש, אשריו!! כי גם עליו יחול הפסוק "וציוויתי את ברכתי".

וכי ימוך אחיך והחזקת בו

נכתב דווקא אחרי פרשת שמיטה שבה עלינו להפקיר את השדות בשנה השביעית ולא לזרוע ולא לקצור???

ונעצם כל היהודים שעבדו עבודה זרה במשך 430 שנה, הרי לפני שהתקלקלו שמרו גם הם תורה ומצוות וביניהם מצוות שמיטה, והם עצמם ראו ונהנו מהניסים הגלויים שהיו להם בשדה שלהם בשנה השישית, ובחדות הם שמו לב שברגע שעזבו את דרך ה' כל אותו שפע על טבעי הפסיק ונמחק, למה הם בכל זאת לא התעוררו בתשובה ללכת בדרכי התורה והאמונה???

וייתכן בפשטות שבגלל שנמשכו אחרי היצר הרע, הם העדיפו לפרש את הברכה כעניין של מזל וכיד המקרה, פשוט הם העוייתו את האמת לחלוטין, כי כך היצר נותן לנו להתחמק מכל ההוכחות העל טבעיות שאנחנו רואים, הכל למחוק בזלזול וכיד המקרה, כפי שנראה בפרשת **בחוקותי** שלפעמים 7 סדרות של מכות ועונשים יתלו ביד המקרה ולא כעונש מאת ה', ועל זה "חמת קרי" ה' כועס.

וזה מזכיר שאלה ששאלו גדולי ישראל, איך יתכן שמדענים גדולים כופרים בבורא עולם, הרי הם רואים את נפלאות ה' הטמונים בטבע, היאך הם שרואים את חכמת

כאמור עם ישראל גלה 70 שנה בבבל על אשר לא שמרו על מצוות השמיטה, וכאמור עם ישראל שלא שמר על השמיטה זה היה בתקופות שעבדו עבודה זרה ועזבו את דרך ה',

אם כן יש כאן מקום עצום לתמוה, וכי זה עוונם שבגללו ילקו להיות מגורשים מהארץ, הרי עבדו עבודה זרה החמורה ביותר והיא עצמה כבר סיבה מוצדקת שיגורשו מהארץ, כפי שמפורש בפרשת בחוקותי בהרחבה???

מלשון התורה משמע שליהודי שלא רוצה להתנתק מאדמתו עד כדי כך שהוא אפילו לא מעלה בדעתו את האופציה לעזוב את אדמתו, ולא חושב בכלל על האפשרות לשמור שמיטה, עד כדי כך שאפילו לא שואל "מה נאכל בשנה השביעית הן לא נזרע", ליהודי כזה אין את "וציוויתי את ברכתי בשנה השישית ועשתה ל 3 שנים".

ולפי זה מובן איך ה' אומר במפורש שאלה שנשמעת כפקפוק באמונה וככפירה בהשגחתו?? והרי כביכול כאן יש הסכמה כביכול לשאלה של כפירה ופקפוק באמונה בהסכמת ה', שהרי כתוב מפורש "וכי תאמרו מה נאכל!!"??

שהלוא השאלה שתשאלו זה איך נתפרנס בשנת שמיטה אם נקשיב לבורא עולם שציווה לשבות בשנה השביעית???

בפסוק הזה של "כי ימוך אחיך" - התורה מצווה אותנו לתמוך ולעזור ליהודי עני, ונשאלת השאלה למה פסוק זה

וטהר לבנו – בהר

ובאותו רעיון השתמש הבעל שם טוב, שהגמרא חולין ק"ט ע"ב אומרת, שכל דבר שאסר עלינו הקב"ה, נתן לנו דבר היתר כנגדו, לדוגמא אסר לנו את החזיר, והתיר לנו מוח של דג שבוטא שטעמו כטעם החזיר, אסר לנו גילוי עריות והתיר לנו אשת אח – יבמה, אסר אשת איש והתיר גרושה בחיי בעלה, אסר לנו דם והתיר את הכבד שכולו דם והוא קרוש וטעמו כטעם דם, ואומרים ששאל הבעש"ט, הקב"ה אסר כפירה, ומה התיר לנו כנגדה??

ענה הבעש"ט, כשבא חבר לבקש עזרה, תהיה "כופר" ותחשוב שאף אחד לא יכול לעזור לו, ואל תפטור עצמך מלהושיע עזרה בטענה שה' כבר יעזור לו, כי כלפי חבר ואדם אחר מוטל עליך לנהוג כאילו אין אף אחד מלבדך שיעזור לו, ורק אתה במעשים ובכסף תעזור לו.

לכאורה יש עוד כפירה!!! ירידה לצורך עלייה – המשך

הבית, והשדה היא לא שלו אלא היא של בורא עולם, ושנה שלימה ככה לחוש ולהרגיש זוהי עוצמה של אמונה!!!

ועוצמה כזו של אמונה שווה גם את הירידה שקדמה לה שהיא כפירה כביכול, כי זו עליה גדולה לאדם כאשר בן אדם מתחזק שכלום לא שלו, וכל הרכוש שצברתי אני לא הבעל הבית של זה, אלא הכל שייך לבורא עולם.

וחשוב לציין ולהדגיש, שאי אפשר ללמוד ולהקיש מכאן למקומות אחרים, ואי אפשר ללמוד מכאן להתיר איסורים כביכול אפילו לצורך עלייה, כי רק בורא עולם או גדולי ישראל (כמו מרדכי ואסתר שגזרו צום בפסח, או כשלמה שהתיר לאכול ביום כיפור בעת חנוכת בית המקדש), רק הם יכולים להחליט מתי מותר לשאול ולפקפק, ולהיפך מתי ההרהור והפקפק ושאלת שאלות זה איסור בתכלית האיסור, ומתי כן מותר להתיר כביכול איסורים לצורך עליה גדולה, אבל לנו אין אפשרות מדעית ללמוד ולהקיש דבר לדבר.

ולכן נראה שנשמחה מצוות צדקה למצוות שמיטה, לומר לך שאם תאמין שרכושך הוא לא שלך!! יהיה לך קל יותר לתמוך ולתת צדקה במכל הלב בעני שלא יכול.

וידבר ה' אל משה בהר סיני – המשך

עם ישראל לשמור שמיטה, באומרה שאין מה לדאוג מהשאלה "וכי תאמרו מה נאכל".

וכפי שעונה ה' "וציויתי את ברכתי והארץ בשנה השישית תצמיח לך השנים", ובעצם גם כאן יש קל וחומר, שאם ה' סיני בלי ציווי רק לכבוד ה' צימח פרחים במדבר ק"ו שלכם יצמח בנס לך שנים לפרנסתכם, כי תשמעו בקולי למרות שאתם כביכול מסכנים את פרנסתכם.

ובעצם אין כאן בכלל סכנה, כי ה' מבטיח עוד לפני בוא הסכנה - לפני שמיטה, עוד בשנה השישית כבר תראו שצוויי את ברכתי ובשישית תקבלו מזון עבור 3 שנים.

ובדף דומה אפשר לפרש על פי שיטת המשנה ברורה, שאם צמחו עשבים בכדי להקל על הבהמות שלא יתקרבו לה, ושיוכלו הבעלים להיות מרוכזים במתן תורה, כך הקדוש ברוך מבטיח אני יעשה הכל לעזור לכם לקיים את המצוות, ושיוכלו ללמוד תורה בלי טרדות ודאגות, "וציויתי את ברכתי".

וידבר ה' אל משה בהר סיני לאמר

למשה מסיני???? וגם שואלים איפה מצאנו כאן שנאמר דקדוקים, שהרי פרטים כתוב כאן ולא דקדוקים!!!! ועוד שאלה שרבים שאלו אותה, למה כתוב "ושבתה הארץ" עוד לפני שכתוב "שש שנים תזרע", והרי רק אחרי שש שנים מגיעה השנה השביעית שנת השמיטה, ורק אז שבתה הארץ??? וגם מקשים מדוע כתוב "דבר אל בני ישראל ואמרת וגו'".

מתוך המגיד מדובנא, שבשמיטה למדנו שעל האדם לבטוח בבורא עולם שיתן לו פרנסה למרות שבדרך הטבע אין לו מה לאכול, שהרי לא זורעים ולא קוצרים בשנת השמיטה, ומצווה אתה להיות מושרש במידת הביטחון כמו שכתוב "מה נאכל בשנה השביעית"??

ועל זה כתבה התורה "וציויתי את ברכתי בשנה השישית ועשתה לך השנים" שאתה חייב לאמין שבורא עולם יעשה לך ניסים ונפלאות, אבל כל זה רק כלפי אתה עצמך, אבל ביחס לזולת, אל תסמוך על מידת הביטחון שלו, ואל תסתפק לחשוב ולומר לעני ה' יעזור לך!!! "שתתחזק ותאמין" ו"ואל תדאג בטח בה' ויהיה טוב"!!! אלא כלפיו עזוב את האמונה והביטחון ותתחיל לפעול למענו ולקיים "והחזקת בו" במציאת פרנסה עבורו או תרומות.

"וכי תאמרו מה נאכל"?? קודם שאלנו שלכאורה הרי יש כאן עידוד לכפירה באישור ה', שנראה כביכול כמתיר לשאול ולפקפק בה', בטענה איך נתפרנס בשנת שמיטה אם נקשיב לציווי ה' לשבות בשביעית?? והרי זה כהיתר לערער אחרי צווי ה'!!! ואיך ה' מסכים לכתוב ולהעלות רעיון וטענה שכזו?? וכי מותר לערער אחריו ח"ו???

אלא וכאמור ייתכן שכאן ה' הסכים לכך מפני הרווח הגדול שיצא מזה חיזוק גדול ועצום באמונה, וחיזוק זה שווה את הירידה שקדמה לה - בכך שפקפק בה', וכביכול יש כאן ירידה לצורך עליה, כי כאשר בן אדם רואה את השדה שלו מוזנחת שנה שלימה ואסור לו להשתמש בה וגם לא לקטוף ממנה כלום, זה מחדיר בפנימיותו שהוא לא בעל

מפורסמים דברי רש"י ששאל מה עניין שמיטה אצל הר סיני?? שהרי כל המצוות ניתנו למשה בהר סיני, למה דווקא במצוות שמיטה התורה מזכירה את הר סיני??

ונראה לבאר, שהנה הר סיני למרות שהוא נמצא במדבר, בכל זאת מפני כבוד השם הוא התמלא בפרחים, וכמובא בלבוש שו"ע אור"ח תצ"ד, וכן בספר המנהגים של מהר"י מולין כתב, נוהגים לכבוד חג השבועות לשטוח על רצפת בית הכנסת עשבים ושושנים של בשמים לשמחת הרגל.

אז כפי שכתב המשנה ברורה סימן תצ"ד זכר למה שגדלו עשבים סביב הר סיני בשביל שהצאן והבקר לא יתקרבו לה, שעל כן אנחנו בחג השבועות מקשטים את בתי הכנסת בפרחים, וזאת למרות שההר לא נצטוו להוציא פרחים, אלא כביכול בלי צווי גידל פרחים למען כבוד ה'.

אז יש כאן קל וחומר עבור עם ישראל שיעודד אותם לשמור שמיטה, למרות שבשנה השביעית הם לא יזרעו ולא יקצרו, וכפי שראינו התורה הקדושה טורחת לשכנע את

מביא רש"י את המדרש, "מה ענין שמיטה אצל הר סיני, והלא כל המצוות נאמרו מסיני?? ומתוך רש"י: אלא מה שמיטה נאמרו כללותיה (ופרטותיה) ודקדוקיה מסיני, אף כולן נאמרו כללותיהן ודקדוקיהן מסיני".

וכאן הבן שואל, וכי מה מיוחד בשמיטה שדווקא מצווה זו נבחרה ללמד אותנו שכל התורה כלליה ופרטיה נאמרו

וטהר לבנו – בהר

ושנה שלימה ככה לחוש ולהרגיש, זה עוצמה של אמונה, שכן אדם התחזק שכלום לא שלו, שאומר לעצמו הרכוש שצברתי לא אני בעל הבית על זה, אלא הכל של בורא עולם.

ולכן שומרי שמיטה נקראים "גיבורי כוח" והם כמלאכים ממש, כי חיזוק של שנה שלימה יש בה עוצמה עצומה כמלאכים ולא גבורה רגילה אלא "גיבורי כוח", ונלמד מזה גם שכל צדיק ששומר את עצמו מעל שנה רצופה בקדושה ובטהרה שלא לחטוא חלילה הוא "גיבור כוח" והוא כמלאך טהור וקדוש.

המשך

"מה נאכל בשנה השביעית, הן לא נזרע?? ואולי עליהם כתוב "דבר" שדיבור זה לשון קשה.

כמו כן ראיתי בספורנו ובכלי יקר שלצדיקים היה שפע באיכות וכפי שכתב רש"י הקצת השביע אותם, אבל לאלו שפקפקו ושאלו מה נאכל, להם היה צורך שהארץ תצמיח בשפע בכמות שיראו בעיניהם את השפע.

וגם מצד שני היה עליהם לעבוד קשה בכדי לאסוף ולשמור את כל השפע, והיו צריכים גם להשיג בשנה השישית מחסנים פי 3 או 4 מהמחסנים הרגילים שהיו להם, וכאב ראש זה נחסך מהצדיקים שלא פקפקו ולא שאלו שאלות מיותרות.

ושבתה הארץ שבת לה' – המשך

זה שייך גם בכל התורה כולה, וכפי שרש"י הביא תחילה "מה שמיטה נאמרו כללותיה (ופרטותיה) ודקדוקיה מסיני, אף כולם נאמרו כללותיהם ודקדוקיהם מסיני", שבלמוד תורה כשאדם מחדש חידושי תורה לא יחשוב הנה זה שלי "ובתורתו יהגה יומם ולילה", אלא עליו לזכור שזה כמו שמיטה, שבשמיטה המסר הוא שהכל של בורא עולם, אז גם כל חידושי התורה הכלליים והפרטיים הכל מסיני – הכל של בורא עולם.

וכמאמר חז"ל שמשא קיבל מסיני כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש, ולכן כל התורה שאתה מחדש כל הכללים ופרטים והדקדוקים שחידשת זה של בורא עולם, שכבר נתן זאת קודם למשה, שהכל בכל מכל זה של בורא עולם.

ושבתה הארץ שבת לה'

ובשבת הוא מתפנה לעבודת ה', להתקדש בקדושת השבת ובעבודה רוחנית - כך גם בשמיטה, למשך כל השנה עוזבים את עבודת האדמה, והולכים ללמוד תורה ולהתקדש בעבודת הבורא יתברך.

ועל פי הדברים הללו מתורצת לי שאלה נוספת, שהקשו המפרשים וכי איזו גבורה יש לשומרי שמיטה עד כדי כך שהם מכונים "גיבורי כוח", הרי עוד לפני הניסיון של שמיטה כבר בשנה השישית ראו ברכה, שצמח להם פי שלוש או פי ארבע ממה שגודל להם בשנה רגילה, וכאשר הם קיבלו את כל התשלום לכל השנים מראש איזה ניסיון יש להם??? איזה גבורה יש כאן???

אבל לפי הדברים הקודמים זה נפלא ביותר, שעל אותו עובד אדמה ששוכן בשמיטה מוטל לשבות לשם ה', ולהתמיד בלימוד התורה במשך כל השנה, ולהיות רוחני יותר בשנה זו, ואם מדובר בשנתיים רצופות שמיטה ויובל יש לו צורך להתמסר לתורה ולעבודת ה' משך שנתיים שלימות ברציפות, ולאדם שעסק בגשמיות ובחקלאות - להתנתק ולהתמסר לרוחניות תקופה ארוכה כל כך זה באמת "גיבורי כוח".

ונראה לתרץ את השאלה הראשונה, ששמיטה היא מצוה מיוחדת שנותנת דוגמה וכוח לכל התורה כולה, ומה הכוח ומה העוצמה??

שכאשר בן אדם חייב לעזוב את השדה שלו ורואה את השדה שלו מוזנחת לא יום לא יומיים ולא שבוע או חודש אלא שנה שלימה, שאסור לו להשתמש בה כבעלים, וגם לא לקצור כבעלים אלא אנשים ולא רק עניים נכנסים ולוקחים, הרי זה מחדיר לו שהוא לא בעל הבית, השדה איננה שלו אלא היא של בורא עולם.

אבל זה לא מספיק שרק בשנה השביעית תשבות, אלא בורא עולם דורש מאתנו עוד יותר, שכבר מהתחלה עוד לפני השנה הראשונה תדע, שהאדמה היא לא שלך אלא של בורא עולם, ותגיד תודה לבורא יתברך על שנתן לך להשתמש בשדה 6 שנים, וזה קיום המצווה בשלימות!!!

ויותר מזה שמעתי שיש צדיקים שכל המטרה שהם קנו אדמה לחקלאות בארץ ישראל זה היה אך ורק בשביל לקיים את "ושבתה הארץ", אז אצלם אכן עוד לפני 6 שנים קיימו בשלימות את מצוות "ושבתה הארץ".

וכל זה מדבר על הצדיקים, ולהם אכן כתוב לשון אמור שהיא לשון רכה, אבל יש כאלו שיש להם בעיות ושאלות

כתב רש"י לשם ה', כשם שנכתב בשבת בראשית, ואכן יש קשר נפלא בין שמיטה לשבת, שבשבת אנחנו שובתים מעבודה ובה אנחנו מראים שאנחנו מאמינים שבורא עולם ברא את העולם ופרנסה היא מהשמים, וכל ההצלחה שלנו במשך השבוע זה מושפע מהשפע שניתן בשבת.

ובשמיטה זה דומה אבל יש בו שלב מורכב יותר, כי בשמיטה אנחנו מתנתקים מהאדמה והשדות שכביכול הם שלנו - הנכס שלנו, ושנה שלימה להזניח זה קושי עצום, כי חקלאי מחובר לאדמה שלו מאחר שהשקיע בה שנים וממנה פרנסתו, עד כדי כך שזה הופך לחלק ממנו כביכול, וזה בדיוק רוצה הבורא שנתנתק כי נאמין שגם הרכוש האדמה לא שלנו אלא שלו "כי לי כל הארץ".

כתב הכלי יקר, שדרך העולם להוביר את השדות פעם בכמה שנים בכדי לתת לאדמה לנוח, כי אם מתמידים לזרוע בשדות בלי הפסקה האדמה עלולה להיהרס לחלוטין ולתמיד כאבן של שיש שאינו מסוגל להצמיח.

וה' רוצה להוכיח לנו, שאת מצוות השמיטה לא נעשה בשביל האדמה, אלא נעשה זאת רק בשביל מצוות ה', ולכן דווקא בשנה השישית ה' מוכיח לעיני כל שהאדמה כוחה במותניה ולא רק שלא התעייפה ונחלשה אלא אדרבה עוצמתה רבה שמגדלת פי 3 או פי 4 משנה רגילה, וממילא נקיים את מצוות שביתת הארץ רק לשם ה', לשם מצווה.

ומהות המצווה היא, שנתחזק באמונה, שנדע שפרנסתנו תלויה בבורא עולם ולא במעשה ידינו, וכשם שנתן לנו את המן מידי יום, לחם מהשמים, כך הקב"ה דואג לפרנסתנו תמיד.

וחשבת להוסיף במשמעות "שבת להשם", שהנה מטרת השמיטה היא לא רק שהארץ תנוח, אלא גם שתהיה לנו שבת לה' כמו שבת בראשית שהזכיר רש"י הקדוש, דהיינו כמו שבת רגילה שלבני אדם יש מנוחה מהעבודה בשבת,

וטהר לבנו – בהר

וספרתם לכם שבע שבתות שנים, שבע שנים שבע פעמים

לפי הדברים הקודמים אפשר להמתיק העניין שזה שייך גם לכל יהודי, שבכדי להצליח להיות רוחני שנה או שנתיים רצופות, חייבים כל הזמן לשאוף להגיע לזמן שבו נחיה ברוחניות מושלמת, שגם בשנות העבודה באדמה נספור בדקדוק את ההתקדמות לשמיטה וליובל.

וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך אל תונו איש את אחיו

ובכך ביארתי את מאמר חז"ל "קשים מזונותיו של אדם וזיווגו של אדם בקריעת ים סוף", שבכל הדברים הללו – פרנסה – שידוכים – קריעת ים סוף, בורא עולם השתלט ומשתלט על החלטתנו, וזה קשה כי בורא עולם לא אוהב להתערב בבחירה של בני האדם, ובכל אופן כך הקב"ה נהג בקריעת ים סוף, שהקב"ה נתן לפרעה וכל חייליו החלטה שטותית להיכנס לים ולטבוע, כי בוודאי הקב"ה לא קרע את הים לעזור לפרעה.

ושמחתי מאוד שראיתי כתוב בספרו של רב חשוב מאוד מבליגה "עזרי מעם ה'", שמורי ורבי הגאון ר' ברוך רוזנברג זצ"ל ראש ישיבת סלבודקא (ששמע את חידושי המורחב בעניין זה לפני כ-20 שנה ומאוד מאוד נהנה מזה), היה רגיל לומר ולחזק אנשים, בפרט לאנשים שלא הצליחו בפרנסה, ולא ראו את עצמם מסוגלים למצוא דרך לצאת ממעגל העוני והחובות, שאל להם להתייאש, כי עליהם להתחזק ולזכור שהקב"ה הוא החונן דעת ועצה, ובבוא העת יכולים לזכות להתעוררות מן השמים של עצה נכונה והחלטה עסקית נכונה שתפתח להם את דרך ההצלחה.

מה עניין הספירה, וכי היא כספירת העומר שמברכים בכל יום ברכה בשם ומלכות וסופרים??? וראיתי במדרש הגדול שהדבר מסור לב"ד הגדול, והראב"ד והר"ש כתבו שב"ד היו סופרים בברכה "על ספירת היובל" בתחילת השנה.

פסוק זה כתוב באמצע העניין של שמיטה, וכמובן יש לזה קשר לשמיטה ויובל, כי צריך למכור שדות לפי חשבון השנים שנותרו עד שנת היובל, שהרי בשנת היובל השדות והבתים חוזרים לבעלים הראשונים.

ומעניין שדווקא כאן יש דגש לא לרמות ולא להונות במכירה, וזה מפני שזה בהחלט קשור למסר של מצוות שמיטה, כי על האדם להאמין שגם המוח שלו שמחליט בפרנסה זה לא המוח שלו, כי כל ההחלטות שלו בפרנסה בקנייה ומכירה זה לא החלטות שלו אלא של בורא עולם, ולכן הרמאות לא תעזור לו באמת.

וכמו שכתוב בחומש דברים, "אל תאמר כי בכוחי ובעוצם ידי עשיתי לי את החיל (עושר) הזה, כי השם אלוהיך הוא הנותן לך כוח לעשות חיל", ובתרגום אונקלוס שינה מהרגלו וכתב: ה' נתן לך עצה לקנות נכסים, שזה הכוח שה' נותן לאדם בפרנסה, דהיינו החלטה לקנות או למכור, שלא אתה המחליט, אלא בורא עולם בכוחו נותן לך את החלטה במוח.

וחזרתי על רעיון זה מספר פעמים בספר, כי זה חיזוק עצום לחיים ועידוד בזמנים הקשים, כי כך נחזק את האמונה שפרנסה משמים, ולפעמים ההשתדלות רק הורסת!! ובדיוק היום הייתי צריך מונית דחוף וראיתי מונית מתקרבת אבל אוטובוס היה לפניו, והוא ניסה לעקוף את האוטובוס כי הוא מיהר לפרנסתו, אבל בגלל שהוא ניסה לעקוף אז הוא לא ראה אותי מנסה לעצור אותו, ובשנייה האחרונה סימנתי לו והוא עצר ולקח אותי!! והוכחתי לו מזה הוכחה ניצחת שפרנסה משמים ולפעמים ההשתדלות רק הורסת שהרי דווקא הריצה שלו לפרנסה גרמה לו להפסיד ולא להרוויח!!

ושבתה הארץ שבת לה'

בשבת, שכתוב בגמרא שבת קי"ח שאם ישראל היו שומרים 2 שבתות ברצף מיד היו נגאלים בגאולה שלימה, ובשבת הראשונה (ויש גרסה שניה – הארכת בעניין בפרשת קרח) באו או דתן ואבירם או המקושש עצים והרסו את שמירת השבת, ולכן לא היה רצף של 2 שבתות לכן הפסידו, וזה לא היה כעונש אלא כמניעת רווח כי חסר מילוי התנאי.

כי שבת זה שביטה מוחלטת, ואחד שלא שובת קלקל! כי ממילא אין כאן שביטה מוחלטת, ולכן ברוב תקופת בית ראשון לא הייתה שביטה מוחלטת ונאמרו, כי מספיק יהודי אחד שיחלל ונהרסה שביטת הארץ מהשלימות הנדרשת.

ומשמיטה ומשבת, אולי נלמד לכל התורה כפי שכתב רש"י מה שמיטה מסיני כך כל התורה כולה, שגם לעניין זה כל המצוות הן כמו שמיטה, שבכל מצווה חייבים שלימות, ולכן יהודי אחד שחוטא הוא מקלקל לכל עם ישראל את קיום המצווה בשלימות.

על כן יהודים יקרים הבה ניזהר מאוד במעשינו, כי פעמים מעשה אחד שלנו עושה הרס לכל עם ישראל, ואדרבא נשקיע עבור כולם ויותר מאחרים, ובמקום שאין איש השתדל להיות איש, ולא יבוש מהמלעיגים עליו, ונאמן הבורא שישלם שכרך.

כבר תראו את הברכה, כי כך אולי כולם בלי יוצא מהכלל ישמרו גם תורה וגם שמיטה, כי יראו ניסים מעל הטבע.

והאם תמיד זה עזר?? לכאורה לא תמיד, כי כחצי מהשמיטות לא קיימו עד חורבן בית ראשון, אבל זה כן עזר לחצי השני ולשאר היהודים שתמיד שמרו, וכמובן אין הקדוש ברוך הוא מקפח שכר כל בריה, ובוודאי כל מי

ראיתי מקשים מדוע דווקא עוון זה של שמיטה הביא 70 שנות גלות לעם ישראל??? הרי בזמן בית ראשון וקודם לו כל הזמן שעם ישראל לא שמר שמיטה היה זה רק בגלל שעבדו עבודה זרה, ואם כן חטאם הגדול היה עבודה זרה ולא עוון שמיטה???

וגם יש להקשות בחלק מהזמן שהחשיב רש"י בדברי הימים זה 243 שנים משמלך ירבעם עד שהוגלה הושע בן אלה, ואכן בזמן מלכי ישראל חטאו והחטיאו את עם ישראל, אבל בכל זאת באותם שנים עדיין חלק מעם ישראל הגרים במלכות יהודה שמרו מצוות, ולמה דווקא הם - בני יהודה שלא אבדו כעשרת השבטים שחיו בממלכת ישראל, דווקא בני יהודה גלו 70 שנה??

ונראה שלכן מתחילה הפרשה "ושבתה הארץ שבת לה'" שהארץ צריכה להיות מושבתת לחלוטין, שלא יהיה אפילו יהודי אחד שיחלל את שביטת הארץ באיסור, בדיוק כמו

ויתכן שבבורא עולם ברחמיו הרבים רצה לעזור לנו במשימה שכל עם ישראל בלי יוצא מן הכלל ישמרו שמיטה, לכן הוא אפילו פנה כביכול אישית לפשוטי העם ולחוליה החלשה שאין להם ביטחון ואמונה איתנה, ומשכנע אותם לשמור שמיטה, "וכי תאמרו מה נאכל!!? וציויתי את ברכתי בשנה השישית" - שעוד לפני שמיטה

וטהר לבנו – בהר

ששמר הוא גיבור וצדיק וזכותו רבה עד לאין ערוך, ובורא עולם יודע שכל אחד ששמר שאף ורצה והתפלל שכל עם

ישראל כולם ישמרו, לכן באופן אישי ופרטי לכל שומר שבת ושמיטה כדת נתן לו הבורא שכר כולם.

זזה מלמד אותנו שאפילו מוסר של בורא עולם לא תמיד משפיע על כולם, כי יש כאלו שהיצר משתלט עליהם למרות הכל, כמו קין שאחרי המוסר של בורא עולם אליו ש"לפתח חטאת רובץ" תיכף ומיד במקום לחזור בתשובה הלך והרג את אחיו, אבל אנחנו בכל מצוה ובכל דבר שבקדושה נעשה את רצון הבורא, ונבקש מהבורא ית' שכולם יעשו את רצונו, ולמרות הקושי ללכת כנגד אחרים וכנגד הזרם לא נוותר, כי בו בחרנו!!!!!! ובעזרת ה' כל עם ישראל יתחזק בקרוב אמן ואמן.

כי לי בני ישראל עבדים עבדי הם

כתב רש"י "שטרי קודם", והכוונה מבאר האדמו"ר הבית ישראל מגור, שבורא עולם טוען שגם יהודי שנמכר לעבודה זרה הוא עדיין שייך לי והוא שלי, ואני דורש אותו בחזרה אלי ביובל.

לכן יהודי יקר, אפילו שהגעת לשפל המדרגה כמו זה שנמכר לעבודה זרה, למרות שנפלת וחסטת וגם פשעת שוב ושוב עד שהגעת לשפל הכי נמוך, בכל זאת עדיין בורא עולם מעוניין בך, ודורש: אתה שלי!! חזור אלי!!

לכן, לעולם אל תתייאש, כי תמיד ידיו של הבורא פרושות אליך: בני שוב אלי, תמיד אתה שלי, אני בורא עולם צריך אותך ולא מוותר עליך.

"כי לי בני ישראל עבדים עבדי" – המשך

עם ישראל, שבמקום 400 שנה במצרים הם יצאו כעבור 210 שנה, ואם כן הם נפדו אחרי שנגמר זמנם לגלות במצרים, וא"כ בפועל הם כבר היו משוחררים??? ואיך בורא עולם קנה אותם לעבדים???

ואלא צריך לפרש בפשטות, שהיות ובורא עולם הוא זה שיוזם את קושי השעבוד, זה עצמו נחשב כפעולת פדיון וקניין, ואולי הקב"ה קנה אותנו גם על ידי ה 10 המכות שהמצרים קיבלו שבגללם הם הסכימו לשחרר אותנו, ולכן זה נחשב שפדה אותנו באמצע הזמן - כשעודנו עבדים, וכל זה בכדי שנוכל לזכות ולעבור מעבדות מצרים ולהיות עבדיו, וכמו שאומרים בהגדה "פרוץ שומר הבטחון לְיִשְׂרָאֵל, פְּרוּץ הוּא. שֶׁהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא חָשַׁב אֶת הַקָּץ". קֶץ=190, שעל ידי קושי השעבוד מ 400 שנה ירד 190 שנה.

ראיתי בשבת בבוקר לפני שחרית הסבר נפלא מהחיד"א, למה כתוב כפילות "עבדים ועבדי", שהנה כתוב בגמרא גיטין ל"ז, שאדם הפודה עבד, אם רצונו שהעבד לא ישתחרר לגמרי, חייב הקונה לפדותו בעודו עבד לראשון, וגם לקנותו על מנת להשתעבד בו במקום הבעלים הראשונים, ורק כך העבד עובר לבעלות של האדון השני.

ולכן בורא עולם אומר לעם ישראל אתם עבדים שלי כי אני פדיתי אתכם בעודכם עבדים של המצרים, וגם על מנת שתהיו עבדי ושלא שתצאו לחירות.

ואני מהרהר, הרי כידוע קושי השעבוד - שהמצרים הקשו את העבודה בכך שלא נתנו תבן ללבנים כגזירת פרעה ש"תכבד העבודה", זה צמצם את שנות הגלות שנגזרו על

ללמדנו, שלפעמים יהודי מתחזק מאוד ובאמת, ולפתע קופצים עליו קשיים וצרות קשות ואיומות, והבן אדם משתגע, אוי!!! ריבונו של עולם, למה???? הרי אני מתקרב אליך, בבקשה, אל תרחק ממני, למה אבא דווקא עכשיו קשה לי יותר מתמיד??? אבל התשובה היא, שלפעמים הקושי העצום זה כמו קושי השעבוד, שאם נגזר עליך לסבול זמן ארוך, הקדוש ברוך מצמצם לך את הזמן על ידי קושי פתאומי, ואז תצא לאור גדול, וישועת השם כהרף עין, אז רבותי חיזקו ואמצו, לא להיבהל מקשיים, הלוואי ולא יהיו, אבל אם כן חלילה, זה כפרת עוונות, וקירוב הישועה.

למה שיהיו עבדים, ולא יעבדו את הקב"ה בחירות כמו האבות הקדושים – המשך

עבדו האבות הקדושים את הקב"ה בשלימות מתוך רצונם החופשי ולא מתוך עבדות??? **התשובה** על כך היא, כי גדול המצווה ועושה ממי שאינו מצווה ועושה, ועד כמה שאדם יותר מחויב בדבר ככה היצר מתנגד ואומר לו אל תעשה, וגם אם הוא עושה - הוא עושה זאת בכפייה ובלי חשק כי הוא חייב ומוכרח.

ואם בכל זאת יתגבר אדם על יצרו ויעשה את מה שהוא מחויב בו וגם יעשה זאת בשמחה, זה שווה פי כמה וכמה ממי שאינו מחויב העושה בחשק מטבע הדברים, והרי רצה הבורא לזכות את ישראל, לפיכך הרבה להם תורה ומצוות, והרבה להם גם את המחויבות כעבדים כי כך הוא מזכה אותנו ביותר שכר וכאמור, וגם לא כל עם ישראל נדיבים כאבות הקדושים לעבוד את הבורא בלי חובה ועבדות.

והנה אפשר ללמד זכות עצומה למה רוב עם ישראל לא רצו לצאת ממצרים, (שהרי רק חמושים יצאו, שזה או אחד מחמש או אחד מחמישים), ובורא עולם אוהב שכותבים טוב על בניו, שייטכן שהם טענו למשה: אנחנו מעדיפים לחכות עד סוף 400 שנה בכדי שנהיה בני חורין ונשתחרר מהעבדות, וכך נעבוד את בורא עולם מתוך רצון טוב ולא מתוך כפייה ועבדות, אבל לזה בורא עולם לא הסכים, כי אם לא יצאו מיד הם יכנסו לשער הני של הטומאה ולא יהיה את מי להציל.

אבל בכל זאת קשה, וכי חסרים דרכים למקום לעכבם שלא יכנסו לשער הנון של הטומאה?? למה היה חשוב לבורא עולם לקנות את עם ישראל לעבדים, ולא להשאיר אותם בני חורין, שיעבדו אותו מתוך רצון טוב, הרי כך

המשך - "ישמח משה במתנת חלקו כי עבד נאמן קראת לו"

מחרב פרעה, ויתכן שזה כבר הפקיע את בעלות האדון ממנו.

לכן משה רבינו שאף והשתוקק בכל זאת להיות עבד ה', כי גם הוא רצה לזכות בניסיון של מצווה ועושה, ובזכות זה שהוא כל כך רצה, אכן זכה משה במתנה זו, וכמו

באמצע שמונה עשרה של שחרית של שבת, ה' האיר את עיני במילים "ישמח משה במתנת חלקו – כי עבד נאמן קראת לו", שבעצם הרי שבט לוי לא היו עבדים של פרעה אלא למדו תורה בישיבה, ואם כן הם לא נפדו וממילא הם לא עבדים, ובפרט משה רבינו שגדל בבית פרעה ודאי שלא היה עבד, וגם אם היה עבד הרי נגזר דינו להריגה וברח

וטהר לבנו – בהר

בכלל והשבת בפרט בשמחה כי הכל מתנה, ולכן כתוב "ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת", והרי שמירת שבת זה בשב ואל תעשה? אלא הכוונה שישראל קבלו לא לקיים שבת כעול, אלא כביכול כעשייה דהיינו שתמיד הם מרצונים ובשמחה מקבלים את שמירת השבת.

יש עוד סיבה שה' רצה שנהיה עבדיו, ולא שנעבדהו כבני חורין, וזאת בגלל הנפשות שנפלו והגיעו לשפל המדרגה כזה שנמכר לעבודה זרה, כי ברגע שעם ישראל עבדי ה', אזי ה' יכול לדרוש חזור אלי כי אתה חייב ואתה שלי.

וגם אם אתה מתיימשך אני לא מוותר לך, ואני דורש אותך חזרה לי כי אתה שלי, ודע לך, דווקא בשביל אנשים שבמצב עשיתי את כל עם ישראל עבדים, וזה מוכיח לך כי לעולם ותמיד ידיו של הבורא פרושות אליך, לכן שוב אלי!!! אתה שלי!!! אני בורא עולם צריך אותך ולא מוותר עליך!!!

"ויצא בשנת היבל הוא ובניו עמו, כי לי בני ישראל עבדים עבדי הם"

רק פעם ביובל, רק כשאין ברירה כביכול, וזה כמו הזמנות של פעם בחיים.

ובעצם לכל יהודי יש יובל, שכל יהודי פעם בחיים מקבל מתנה מה' שפתאום מקבל התעוררות עצומה לתשובה.

והוא מרגיש שכביכול בורא עולם מזעזע אותו מהשורש וצועק לו: "שטרי קודם" - אתה שלי!!! "כי לי בני ישראל עבדים", בין רוצה ובין לא רוצה, אני בורא עולם דורש ממך חזור אלי מיד!!!

אבל זכרו זה רק פעם ביובל, הזמנות של פעם בחיים!!! וההזמנות מגיעה בכל מיני צורות ודרכים, אבל כשזה מגיע צריך להיות עיוור שלא לראות שה' מטלטל אותו חזק וצועק: "אתה שלי" שוב אלי בני!!! אתה חייב עכשיו ומיד לחזור אלי!!!

ולא נהיה שוטים מופלגים שנפספס הזמנות של פעם בחיים!!! וכמובן עדיף לצאת מרצוננו בשביעית ולא לחכות ליובל, אבל אם בכל זאת הגיע היובל עדיין לא מאוחר, נרוץ חזרה לאבא האוהב, אפילו עם כל הלכלוך!!! כי הוא מחכה לנו בכליון עיניים, בוא אלי בני היקר!!!

יובל הוא, ואיש אל משפחתו תשובו

לעבד, אם אתה מתבייש לחזור למשפחה עד כדי כך שאתה רוצה להמשיך לחיות עם העבדים, סימן שאתה מאוד רגיש לבושות ואכפת לך היחס והכבוד, אז איפה הייתה בהתחלה כשגנבת? למה אז לא חשבת על הבושות שאתה עושה למשפחה ועברת על לא תגנוב? איפה היה אז הרגש שלך? למה רק עכשיו אתה מתבייש עד כדי כך שאתה מתבייש לחזור לבית? לכן "תרצע", אות קין יהיה לך על הבושה שלא מנעת מתחילה, ונפלת לעמק הבכא, ועל זה נאמר "סוף מעשה במחשבה תחילה", אל תיכנס למצב ביש בכל סוג עבירה חמורה, עד כדי כך שתתבייש לחזור לבית, לשכונה ולקהילה.

אבל גם אם כשלת מאוד, תתגבר כארי ותחזור כבעל תשובה חזרה הביתה, תשקם את ההריסות כגבר ואל תברח מהמציאות כבת יענה, אלא תתבייש ותבכה בפני משפחתך ותחזור בתשובה ותרכוש את אמונם מחדש, כי הם המשפחה האמתית שלך, והדבר אפשרי רק אם תאמין בעצמך ותאמין שגם המשפחה הפגועה רוצה להשתקם, גם אם בהתחלה הם כועסים נורא, אבל ברגע שיראו שאתה באמת חוזר בתשובה הם ישתקמו יחד אתך, אז תעשה זאת לא רק למענך אלא גם למען משפחתך האוהבת שכל כך נפגעו ממך, כי השיקום הכי מוצלח זה להתמודד פנים אל פנים עם הבעיה ישירות.

ולפי זה מובן נפלא למה העבד חוזר רק ביום כיפור, כי אז לכולם יש לב סולח ורחום, וזה היום הכי מתאים להצלחת חזרתו של האבא לחיק המשפחה בסלחנות, כפי שאנחנו רוצים שבורא עולם יסלח לנו, וגם כמו שאנחנו מבטיחים להקב"ה שנפתח דף חדש ונקי, כך גם ניתן לאבא זה אפשרות לפתוח דף חדש.

שכתוב בתפילה "ישמח משה במתנת חלקו – כי עבד נאמן קראת לו", ויתכן שהוא זיכה את כל שבטו שגם שבט לוי יחשבו גם הם לעבדים, וכפי שנראה בהמשך שזה זכות להיות עבד ה', ולכן כתוב "כי לי בני ישראל עבדים" - כל עם ישראל.

וזה נכתב בתפילת שבת כהקדמה למצוות שבת, כי כל יהודי צריך לדעת שלמרות שחייבים לשמור שבת בכל זאת שבת היא מתנה יקרה מבית גנזיו של בורא עולם, ועלינו לשמור שבת בהתלהבות ובשמחה, שכפי שמשה התלהב להיות עבד נאמן מרצונו, כך נקבל את העבדות לה'

עבד יהודי יוצא בשש, אבל אם הוא אומר אהבתי את אדוני לא אצא חופשי הוא נשאר עד היובל, אבל כאשר מגיע היובל אפילו שהוא מתנגד הוא גם כן משתחרר, כי אז אין הבחירה שלו אלא הבחירה של ה', ובורא עולם דורש את שלו "שטרי קודם" כי לי בני ישראל עבדים עבדי הם.

ונשאלת השאלה למה בורא עולם משתמש בקלף רק בשנת היובל ולא מיד בשנת השמיטה??? והתשובה הפשוטה היא, שעם הנשק הזה ריבונו של עולם משתמש

כתב הרמב"ם שמיטה יובל פ"י הל' יד' שמראש השנה עד יום כיפור של שנת ה' 50 שנת היובל לא היו העבדים חוזרים לבתיהם, אך אינם משועבדים לעבוד לאדוניהם, אלא הם אוכלים ושותים ושמחים ועטרותיהם בראשיהם, וכשהגיע יום כיפור תקעו בית דין בשופר וחזרו העבדים לבתיהם.

נשאלת השאלה, למה רק ביום כיפור העבדים חוזרים לבתיהם? למה לא מיד עם כניסת שנת היובל - בראש השנה? וגם מה עניין השמחה הגדולה בעשרת ימי תשובה? וכי לשמוח הוא צריך או לחזור בתשובה על "אזן זו ששמעה בהר סיני" לא תגנוב, ו"כי לי בני ישראל עבדים", והלך וגנב ונמכר לעבד ועוד נשתקע ברציעה בעבדות לעבדים"???

ונראה לתרץ על פי מה שכתבתי בפרשת משפטים, שהקשינו איך ייתכן שיהודי יאהב את בניו מהשפחה הכנענית, ותירצנו שאדם כזה שגנב ונמכר בגניבתו, הבושות למשפחה שלו הם נוראיות ומחרידות, שיא ההשפלה!! ועוד יותר מזה שיש לו שפחה כנענית וילדים עבדים זו בושה מחרידה נוספת למשפחתו, וממילא אדם כזה נורא מתבייש לחזור למשפחה היהודית האמתית שלו, כי איך הם יסתכלו עליו??? איך יתייחסו אליו??? איך הם יקבלו אותו חזרה אליהם??? ולכן בהחלט ייתכן הדבר שהעבד יתחבר לאהוב את השפחה ובניו העבדים למרות שהם לא מתייחסים אחריו, כי בכל זאת רק הם מקבלים אותו כמו שהוא ולא בזים לו, ואדרבה הם מכבדים אותו כי הוא בדרכה גבוהה מהם, כי הוא יהודי שישתחרר בסוף.

ואכן לאחד כזה, רוצעים את אוזנו, להזכיר לו אוזן זו ששמעה על הר סיני "לא תגנוב" והלך וגנב, כי אומרים

וטהר לבנו – בהר

מסוגל לשקם!!! אני פותח באמת דף חדש ונקי!!! סלחו לי, בכל זאת אני אבא שלכם, וכמו שאתם מקבלים אותי וסולחים לי כך הקב"ה אב רחום וחונן יסלח לכם ולי, כי בכל זאת אנחנו הבנים שלו והוא אבא שלנו.

ולכן גם נותנים לעבד זה בעשרת ימי תשובה לשמוח ולחגוג עם כתר, בכדי לבנות לו את הביטחון העצמי והערך העצמי ועל ידי השמחה והכתר הוא יתחזק בביטחון עצמי וישוב לביתו ויקרין טוב, כן!!! אני מסוגל לתקן!!! כן, אני

ותודתי לבורא עולם שדבר תורה זה החזיר משפחה מיוחסת מאוד בתשובה שלימה. הודו לה' כי טוב.

יכולים ליהנות ולהשתמש בשדה זו, וכך זה פחות כואב לקונה שהחזיר את השדה לאחר שנים של שימוש כבעל השדה, ועל כן אכפת לתורה הקדושה מרגישות של בני אדם, לכן רק ביום כיפור מחזירים! כי אז יש לב רוחני, ואז בלב קל ישיב את השדה לבעליה הראשונים.

גם אצל קרקעות כתב הרמב"ם שחוזרים ביום כיפור של יובל, ויתכן בטעם הדבר כי קשה מאוד לקונה להתנתק מהשדה שהשקיע בה ושחי ממנה שנים רבות, ולכן יוצא טוב, ששנה לפני זה בשמיטה כבר התנתק ממנה, וגם בשנה שהוא מחזיר אותה ביובל הבעלים הראשונים לא

ואבן משכית לא תתנו בארצכם להשתחות, שבתתי תשמרו ומקדשי תיראו אני ה'

וסמוך לו בפרשה הבאה "אם בחקתי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשיתם אתם"

דאורייתא, לכן למרות שכהנים זריזים הם וזהירים במצוות, מכל מקום אמר הקב"ה אני מעדיף שבית שלי - בבית המקדש תהיה רצפת אבנים שישתחוו עליה, וזאת למרות שנאת הקב"ה למצבה ככתוב מפורש בתורה, בכל זאת בורא עולם ויתר על שנאתו והתיר זאת בבית המקדש, העיקר שאיסור וגזירה דרבנן לא תיעקר ולא תזולזל חלילה, ועל זה הסיום "אני ה'", שהקדושה של בורא עולם מתגדלת על ידי הקפדה והתמסרות לגזירות חכמים.

וייתכן שלכן זה נסמך ל"אם בחוקותי תלכו ומצותי תשמרו", שאם בורא עולם מקפיד על גזירות דרבנן למרות שנאתו למצבה ועוד בביתו הקדוש, כל שכן שעלינו להקפיד לשמור את חוקי ה' ואת גזירות ומצוות דרבנן כראוי למרות הקושי שלנו.

ואולי זה בדיוק מתאים לסיים את הפרשה של שמיטה, שהרי שמיטה בזמנינו לרוב הדעות נוהגת רק מדרבנן, בכל זאת אם בורא עולם מקפיד מאוד על איסורי דרבנן גם על חשבון הכנסת מצבה לתוך ביתו הקדוש למרות שהוא שונא אותה, כל שכן אנחנו נקפיד על שמיטה כהלכתה ובקדושתה למרות שהיא רק מדרבנן, וחלילה לנו לזלזל בה, ולא לחפש בה קולות והיתרים דחוקים.

ובאומרי זאת לצדקת הרבנית אסתר מאשדוד, הוסיפה לי כפתור ופרח שאכן ראינו גם שבורא עולם הסכים למחוק את שמו הגדול בשביל שלום בית, בבדיקת הסוטה במים ששם השם נמחק בו, ואם כן עלינו ללמוד מבורא עולם עד כמה עלינו להתכופף ולהכניע את כבודנו ואת רצוננו למען רצון ה' ולמען דברי חכמים וכבודם.

וגם נלמד להתכופף מאוד למען שלום בית שלנו ושל אחרים, שלא נהרוס את השלום בית חלילה בנפילות ובחוסר יראת שמים, אלא נשמור על עינינו כראוי ונהיה קדושים וטהורים ונעימים ונחמדים, כך שבינתנו יהיה בנוי לתפארה על אדני התורה והיראה במשפחה מלוכדת אמן ואמן.

"לא תרדה בו בפרך" – פלפול במחלוקת רש"י והרא"ש

ואפשר לפרש בדברי רש"י, שהנה גם לפי דברי הרא"ש מודדים רק על פי הערכה וסטטיסטיקה, כי גם עבד כנעני כשקונים אותו אי אפשר לדעת כמה הוא יחיה!! ומה יהיה עם הבריאות שלו בעוד כמה שנים!! רק משלמים עכשיו על פי הערכה וממוצע וסטטיסטיקה לאדם בגילו ובמצב שלו הנראה לעין, וככה שמים אותו ומשלמים לפי הערכה זו.

ואם כך אותו הדבר יהיה גם לפי רש"י, שאכן עכשיו ובפעם אחת מעריכים את העבד לפי הממוצע והסטטיסטיקה לאדם בגילו ובמצב שלו כמה נראה שיימכר בעוד שש שנים, וכן על פי הערכות משערים עד כמה מכירות הוא יימכר בחייו, וישלם מעכשיו על פי הערכה זו, בין אם ההערכה הייתה צודקת לבסוף ובין אם היא לא הייתה צודקת, בדיוק כמו בעבד כנעני שאם העריכו ושילמו לפי הערכה שיחיה עוד 60 שנה ושבע אחרי המכירה מת – זה לא סותר את הערכה ואת המחיר שקבעו עליו.

שואל החתם סופר מה הקשר בין מצבה לשמירת שבת ומורא מקדש??? ועונה החתם סופר: שהתורה אוסרת אבן משכית ומצבה להשתחוות עליה רק בארצכם ולא בבית המקדש - ששם הדבר מותר, ולמה??? כי מקדשי תיראו, שצריך לשטוף את רצפת העזרה מדם הקרבנות מפני כבוד המקדש ושיוכלו להשתחוות שם, ושבתותי תשמרו שאסור באיסור דאורייתא לשטוף אדמה מחול בשבת, לכן בבית המקדש יש אבן ומשתחוים עליה.

וכאן הבן שואל, איזה איסור דאורייתא יש בשטיפת אדמה?? הרי נפסק בהלכה שמלאכה שאינה צריכה לגופה אינה אסורה מן התורה אלא מדרבנן, וכאן השטיפה אין מטרתה ליישר את האדמה שאסורה מהתורה, אלא רק למטרת ניקיון וגריפת הדם החוצה??? ואולי זה רק חשש וגזירה שמא במרוצת הדורות יגיעו לאיסור דאורייתא בכוונה, להשוואת הגומות והאדמה ברצפת המקדש, וצריך לעיין האם כזו שבות גזרו במקדש, הרי אין שבות במקדש, ובפרט שכהנים זריזים הם וזהירים במצוות???

וייתכן שהיות ובכל מקום גזרו חז"ל איסור לשטוף רצפת אדמה שמא יבוא לידי השוואת גומות באדמה בכוונה ליישרה, וכשמכוון לכך הוא עובר איסור מלאכת שבת

ובאומרי זאת לצדקת הרבנית אסתר מאשדוד, הוסיפה לי כפתור ופרח שאכן ראינו גם שבורא עולם הסכים למחוק את שמו הגדול בשביל שלום בית, בבדיקת הסוטה במים ששם השם נמחק בו, ואם כן עלינו ללמוד מבורא עולם עד כמה עלינו להתכופף ולהכניע את כבודנו ואת רצוננו למען רצון ה' ולמען דברי חכמים וכבודם.

וגם נלמד להתכופף מאוד למען שלום בית שלנו ושל אחרים, שלא נהרוס את השלום בית חלילה בנפילות ובחוסר יראת שמים, אלא נשמור על עינינו כראוי ונהיה קדושים וטהורים ונעימים ונחמדים, כך שבינתנו יהיה בנוי לתפארה על אדני התורה והיראה במשפחה מלוכדת אמן ואמן.

משנה : החובל בחברו שייך שישלם 5 דברים, שהם נזק, צער, ריפוי, שבת, בושות. מבארת המשנה שאת ה"נזק" מודדים לפי כמה שהנחבל היה נמכר בלי חסרון האבר וכמה הופחת ערכו בגלל חסרון האבר ב"ק תחילת פרק ח'. מפרש רש"י שמודדים כאילו נמכר הנפגע כעבד עברי הנמכר לשש שנים, ונשאלת השאלת הרי שש שנים זה לא סך החיים של בן אדם, ואם כן יוצא שכאלו שילם לו את הנזק רק לפי חלק מאוד קטן בחיים???

לכן מפרשים ברש"י שהכוונה כאילו נמכר לשש ושוב נמכר שנית ושוב נמכר לשש וככה עד סוף חייו, אבל הרא"ש טוען על רש"י שהרי אחרי שש שנים האדם נחלש ואי אפשר לדעת בכמה יימכר שוב לשש שנים נוספות???

ועל כן חולק הרא"ש ומפרש שמודדים את הנחבל כאילו נמכר כעבד כנעני, שזו מכירה מעכשיו ולתמיד - עד סוף חייו, וצ"ע איך יתיר רש"י קושיית הרא"ש???

וטהר לבנו – בהר

"לעולם בהם תעבודו", וכשהעבד לא עובד האדון מפסיד עליו, ויתכן שאת זה האדון כבר לקח בחשבון בשעת הקנייה, ולמרות שלזה יש פתרון, כי יכול לומר לעבד אל תעבוד לי ואיני זנך, והיות ואתה לא מסוגל לעבוד לך וחזר על הפתחים לבקש צדקה ואוכל, בכל זאת היות רוב הסיכויים שהיהודי שנהנה ממנו כל החיים ימשיך לפרנסו בחינם, ואילו בעבד עברי אין הפסד זה כי יכול לשחררו, (ובנרצע יש לי ספק).

מצד שני עבד עברי לעיתים יימכר בזול, כי חייבים לפרנס את אשתו וילדיו היהודים, אבל תמורת זה האדון נותן לו שפחה כנענית שיוליד ממנה עבדים עבורו, ולמרות שגם עבד כנעני האדון נותן לו שפחה כנענית, בכל זאת ילד שנולד מאבא יהודי שווה יותר בשכלו, כי אולי יצא ממנו ראש יהודי ועוד מעלות ששוות הרבה יותר מבן של עבד כנעני, ואם כן יוצא לנו שמחירו של עבד עברי אמור להיות יקר יותר מעבד כנעני!!!! ואכן חוזרת השאלה מדוע הרא"ש חולק על רש"י???

ונראה שדעת הרא"ש היא להיטיב עם המזיק שישלם פחות, ולכן מודדים את הניזוק בעבד כנעני ולא בעבד עברי, כי עבד עברי נמכר ביותר מעבד כנעני, וכאמור עיקר הסיבה לכך היא: כי עבד עברי שטוב לו עם האדון כמחויב בתורה ממילא הוא עובד מסור ומשקיע הרבה יותר, אבל בכל זאת היות והמזיק יהודי הוא, לכן יש עניין להתחשב בו, וכפי שראינו שבנוק של ערוגה מתחשבים במזיק ומודדים את הנזק יחסית לפי שטח גדול בכדי שהמזיק ישלם תשלום זול.

ונלמד מזה עניין מוסרי עצום, עד כמה כדאי ושווה לפנות לאדם בצורה חיובית ונעימה, ועד כמה שווה לך להשקיע בשני ולהיות מסור אליו, שירגיש שבאמת טוב לו אתך, כמו המצווה לתת לעבד עברי את הכרית היחידה שיש לך, ודע לך שזה לא חד סטרי אלא דו סטרי, כי הוא יתן לך עבודה מסורה עם כל ליבו בהשקעה איך לייעל ולשפר, עד כדי כך זה עוצמתי שבגלל זה התורה מחייבת לתת לעבד בסיום העבודה מענק, וככה נתנהג עם כל אחד גם בחיזוקים וגם במוסר נשתדל הכל בכבוד וננעים ונתמסר לאחרים, ככה יקשיבו לך וישתפו פעולה ויעשו מעל ומעבר מהמצופה.

וגם נלמד עד כמה עלינו לבוא ולהתחשב גם לקראת מזיק, ולכן כל אדם שהזיק לעצמו ולמשפחתו בחטאים שהורסים את המשפחות ואת הנשמה, מצווה לבוא לקראתו כי עדיין הוא יהודי, ובעזרת ה' הוא יעלה על דרך המלך ויתקן את אשר עיוות, "והוא רחום יכפר עון ולא ישחית", אז קדימה בדרכי נועם ובהתמסרות אמתית נעשה ונצליח אמן ואמן.

*הוא ובניו עמו

ורציתי להסביר זאת לעומק, וכי מדוע יישארו הבנים בבית הגוי?? **בפרט** אם האדון הגוי לא חייב לפרנס ולהאכיל אותם מה פתאום בניו של העבד היהודי ימצאו אצל הגוי?? **הרי** בושה היא להם שאביהם עבד, ועוד עבד אצל גוי והם אמורים אפילו להתנתק מהאבא שעשה להם בושות הכי מחרדות שיש??

וגם איזה אבא יסכים שהבנים שלו יהיו בבית של גוי, למרות שהוא האבא גם נמצא שם כעבד?? **הרי** ממילא אין להם אוכל שם כי הגוי לא חייב לפרנסם, וזה מקום סכנה רוחנית עבורם, וגם הם יראו את אביהם במצב מביש – עבד של גוי!!! **ומעל** הכל קשה וכי כאשר האבא הולך ועוזב לחלוטין את עבדותו לגוי מדוע בניו ירצו להישאר שם בלעדיו, עד כדי כך שצריכים להזהירם לצאת מבית הגוי?

אלא יתכן שילדים אלו - בניו של העבד אכן מאוד התביישו מאביהם שנמכר כעבד לגוי ואכן בתחילה התנתקו מאביהם, אבל הבנים יתכן שאחרי שחברים לעגו להם מאוד או שהבנים שלו נורא התביישו ובגלל הבושה הם הידרדרו ונפלו ברוחניות עד שהם עזבו את הישיבה.

ולכן הם באו לבית של הגוי לחיות עם האבא למרות שהם לא מקבלים שם אוכל וגם אביהם מושפל כעבד יהודי לגוי שאין לו רחמים כמו יהודי, ובכל זאת בגלל ירידתם ונפילתם הרוחנית הם מעדיפים לחיות בבית הטומאה של

ובעצם גם בעבד עברי עצמו מצאנו בוודאות שהוא נמכר על פי מה שהוא נמדד בהערכה, שהרי אם נמכר לשש ומת לאחר שבוע אין כאן מקח טעות והחזרת כספים, כי העריכו אותו והערכה קובעת, (מלבד אם חלה רוב שש שעליו להשלים כי יש גזירת הכתוב **"כשכיר כתושב"**).

ומאחר שיצא לנו שבין **רש"י** ובין **הרא"ש** מודדים בהערכה, נשאלת השאלת מדוע רש"י והרא"ש חולקים כאיזה עבד נמדד הנחבל, כעברי או כנעני???

ונראה לחדש **רש"י** העדיף למדוד בעבד עברי כי שוויו במכירה גבוה יותר מעבד כנעני, כי כתוב בפרשתנו **"לא תרדה בו בפרד"**, וחייבים לנהוג בו בכבוד, אפילו את הכרית היחידה שלך תן לו ולך בעל הבית לא יהיה, וממילא העבד עברי עובד עם חשק ותפוקת העבודה שלו הרבה יותר גבוהה משל עבד כנעני שנמשל כחמור.

ועוד סיבה שעבד עברי שווה יותר מכנעני, כי עבד כנעני נמכר לפי ממוצע של עשרות שנים שהמחיר לשנה נמוך יחסית כי זה לפי כמות גדולה, ואילו עבד עברי שנמכר לשש, הרי זו כמות קטנה של שנים והמחיר לשנה יחסית יוצא יותר כסף, **וכפי** שהמשנה בתחילת הכונס **בבא קמא פרק שישי** אומרת: שמודדים נזק של ערוגה קטנה לפי כמות ענקית של בית סאה שנחסר בה ערוגה קטנה, שממילא עלות תשלום הנזק קטנה היא.

עוד סיבה למה עבד עברי שווה יותר מכנעני, כי עבד כנעני בזקנותו הופך לנטל ואסור לשחררו כי כתוב בפרשה

ונלמד מזה עניין מוסרי עצום, עד כמה כדאי ושווה לפנות לאדם בצורה חיובית ונעימה, ועד כמה שווה לך להשקיע בשני ולהיות מסור אליו, שירגיש שבאמת טוב לו אתך, כמו המצווה לתת לעבד עברי את הכרית היחידה שיש לך, ודע לך שזה לא חד סטרי אלא דו סטרי, כי הוא יתן לך עבודה מסורה עם כל ליבו בהשקעה איך לייעל ולשפר, עד כדי כך זה עוצמתי שבגלל זה התורה מחייבת לתת לעבד בסיום העבודה מענק, וככה נתנהג עם כל אחד גם בחיזוקים וגם במוסר נשתדל הכל בכבוד וננעים ונתמסר לאחרים, ככה יקשיבו לך וישתפו פעולה ויעשו מעל ומעבר מהמצופה.

אומנם רבי יוסף בכור שור וכן החזקוני מבעלי התוספות חולקים על כך, וטוענים שגוי לא מחוייב במצוות, ולכן אינו מחוייב לפרנס את בניו של העבד העברי. **ויתכן** שנחלקו האם מה שהאדון מפרנס את ילדיו של העבד האם זה חלק מתנאי המכירה, ולפי זה גם גוי מחוייב לפרנס את ילדי הישראל, או שאין זה חובה אלא מצווה מהתורה שהאדון יפרנס את ילדיו של האדון, והנפק"מ שגוי לא מחוייב במצוות אם כן לא יהיה עליו החובה לפרנס את ילדי העבד.

על כל פנים לדעת בעלי התוספות צריך להבין מה הכוונה ויצאו בניו עמו, הרי האדון הגוי לא מחוייב לפרנס את ילדי העבד?? ולכן מפרשים **בעלי התוספות** שיציאתו של העבד גורמת לבניו חירות - שלא ילמדו מחוקות הגוי.

וצריך להוסיף כאן את דברי **העמק דבר**, שכאשר האב יוצא מחוייבים הבנים לצאת מבית העובד כוכבים שהם רגילים להיות שם. כי עד עכשיו האב השגיח עליהם שלא יכשלו בבית העובד כוכבים באיסורים, אבל כשהאב יוצא אין משגיח עליהם לכן מחייבת אותם התורה לצאת.

וטהר לבנו – בהר

וכאן טמון גם הזהרה לאבא, דע לך אבא וזכור לך לפני שאתה נמכר לעבד לגוי בגלל חטאך כפי שכתב רש"י, בניך יצטרכו להתנתק מבית הגוי כשתצא משם, ולא תמיד הם יקשיבו לדרישה זו בגלל נפילתם הרוחנית.

ולכן אל תימכר לעבד ואל תחטא שתגרום לקריסתך הכלכלית, כי בסופו של דבר אתה חייב לשקם את עצמך ואת בניך, ולא בטוח שהם בנפילתם יסכימו לחזור בתשובה ולשקם את עצמם.

ונמכר לגר תושב עמך או לעקר משפחת גר

ולכן מובנים דברי דעת זקנים מבעלי התוספות שהסביר את הפסוקים כביכול בדרך דרש, "ואם לא יגאל באלה" = "אלה המשפטים" - "אשר תשים לפניהם" = שלא קיימו המצוות, בכל זאת הקב"ה מבטיח לנו לא יניח אותנו בגלות, אלא "ויצא בשנת היובל", כלומר ביום שימוש הקב"ה ביובל ויתקע בשופר ככתוב "והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול ובאו האובדים" וגו': "הוא ובניו עמו" = הקב"ה ובני ישראל עמו, שנאמר "ושב וקבצך" "ישיב" לא נאמר אלא "ושב" = הקב"ה גם שב:

וכאן זה לא רק דרש, אלא כאן זה כביכול הכרח לפרש כן לדעת בעלי התוספות כפי שהביאנו שבדרך הפשט כפי שביארנו גבי נמכר לגוי לא שייך לכאורה לפרש כן, ולכן כאן הדרש הוא הכרחי, ואדרבא זכינו להבטחה ברורה ולא רק כדרש אלא כפשט בפסוק כביכול.

ובעצם טמון כאן עוד הבטחה, "לא ירדנו בפרך לעיניך", שהקב"ה לא יתן לאומות העולם להתעלל בעם ישראל בפרך, כי עיני ה' תמיד, מלבד פעמים בודדות שעליהם נכתב "ואנוכי אסתיר הסתיר פני ביום ההוא", אבל זה רק ביום ההוא אבל בשאר הימים אין הסתיר פנים נורא כ"כ והקב"ה מצילנו מידם ולא נותן להם לרדות בנו בפרך.

"וכי ימוך אחיך ומטה ידו והחזקת בו וחי אחיך עמך"

וחשוב להדגיש שלמרות שהרמב"ם פסק שיש 8 מעלות בצדקה ולהחזיק על ידי מציאת עבודה ליהודי שלא ייפול ויקרוס זו המעלה הגדולה ביותר בצדקה, בכ"ז בחובת הצדקה יש גם חובה לתת צדקה לעניים גם שלא בצורה מכובדת, אלא גם וגם, בכל דרכי הצדקה יש חובה לתרום ולעזור, ולא די לתת צדקה רק בדרגה המושלמת ביותר.

וגם אנחנו נהיה כאבא רחום ונעזור בשמחה עם כל הלב ובלי תמורה – מתנת חנים, ונזכור שלתמוך באדם עוד לפני שקורס כי זה הכי חשוב, כי זה עוד לפני שיהיה לו חתך בלב בקריסתו הכלכלית, ועוד לפני ההתקף לב שלו, ולפני הפצע של ההשפלה מהקריסה שלא מגלד בקלות, אז נתבונן מסביבנו ונשתדל להבחין במי שזקוק לעזרה לפני קריסה, כי בזה נקיים את מצוות הצדקה הגדולה ביותר.

וזכרו הדברים הללו רלוונטיים גם על אדם שלפני קריסה רוחנית, אנא התבונן וראה איך ביכולתך לתמוך רוחנית באופן הכי מכובד באדם לפני שיפול ויקרוס ברוחניות, אנא הצל אותו לפני שיעבור את המחסום ואת הקו האדום האחרון, כי אם הוא יקרוס קשה שבעתיים להקימו ולהחזירו וגם הצלקת תישאר לעולם גם אם יחזור בתשובה, אז קדימה!!! ואיך נעשה זאת? על ידי "וחי אחיך עמך" שירגיש שאנחנו מקרבים אותו ממש אלינו לחיינו ולא מרוחקים ממנו ומסתכלים עליו מלמעלה למטה, אלא "וחי אחיך עמך".

**וציוותי את ברכתי – גדלות שומרי שמיטה

אלא בדרך כלל אדם שצריך לעזוב שנה את שדהו הוא שומר כל שנה קצת לאותו שנה שבה הוא לא יעבוד ובמצוות שמיטה אדם לא שומר וחוסך כל שנה אלא מאמין בנס שדווקא בשנה השישית שאין לאדמה כוח דווקא אז היא תוציא שלא כדרך הטבע 3 שנים.

ודווקא האמונה בברכה שלא בדרך הטבע זה הגדלות!!!

הגוי, ומצדם אכן היה טוב להם להישאר בבית הגוי תמיד גם לאחר שחרורו של אביהם, כי טוב להם בירידתה הרוחנית ובאווירה הטמאה השוררת בבית הגוי.

אבל התורה אומרת לבנים צאו מבית הגוי, שלמרות ירידתכם הרוחנית עדיין אביכם השתדל גם בהיותו עבד מושפל למנוע ממכם הידרדרות מוחלטת, ואם תמשיכו להישאר בבית הגוי גם לאחר עזיבת אביכם, יש סכנה רוחנית שתפלו עוד יותר למטה.

כתב רש"י ע"פ הגמרא ב"מ ע"א "לעקר" זה הנמכר לעבודה זרה עצמה להיות לה שמש, ולא לאלהות דהיינו לשמש ממש את העבודה זרה, אלא רק לחטוב עצים ולשאוב מים. **והנה** כלפי נמכר לעבודה זרה לכאורה לא כל כך שייך שיצא ביובל שהרי לא יתכן שהעבודה זרה תהיה כפופה תחת שלטון התורה בארץ ישראל, שהרי חובה לעקור עבודה זרה בארצנו.

ואולי מדובר בגוי שאינו משבעת העמים שאין מצווה להורגו ולמרות שיש לו עבודה זרה הוא כפוף לשלטון ישראל רק אין מצווה להילחם ולהורגו, או שמדובר בעבודה זרה שנמצאת ליד ארץ ישראל ולא בתוך ארץ ישראל ובכל זאת אותו ישוב נכנע למלכות ישראל, וצ"ע בדיון זה ועיין במנחת חינוך מצוות צג' שמאריך בדיון זה.

ואם מדובר שבעלי העבודה זרה כפופים לשלטון ישראל, אכן שייך שהעבד יצא בגרעון כסף כמפורש בתורה, וכן שייך שהעבד יצא ביובל, שהרי הם כפופים לחוקי ישראל, אבל דבר אחד לא שייך!! שלא שייך לפרש "שיצאו בניו עמו", שיצאו מבית האדון – בית העבודה זרה כפי שביארנו קודם אצל אדון גוי לדעת בעלי התוספות, כי לא יתכן שיהיה אבא יהודי שיתן לילדיו להסתובב בסביבת עבודה זרה רח"ל.

"והחזקת בו" – כתב רש"י אל תניחהו שירד ויפול ויהיה קשה להקימו, אלא חזקהו משעת מוטת היד, למה זה דומה למשאוי שעל חמור, עודהו על החמור אחד תופס בו ומעמידו, נפל לארץ חמשה אין מעמידים אותו.

ואיך אכן לא נותנים לו ליפול??? איך מקיימים את ה"והחזקת בו"?!! **התשובה היא**, לתת לו עבודה שיתפרנס בה, או מתנה באופן מכובד, עוד לפני שיפול, אלא כשנוטה ליפול, ועדיף לעזור לו שלא יתקרב בכלל למצב נפילה, וכפי שפסק הרמב"ם סוף הל' עניים שלדאוג לעבודה לעני הוא ראשון במעלה במדרגות הצדקה, וכן לתת לו מתנה באופן מכובד עוד לפני שהוא קורס ומתמוטט כלכלית ונפשית.

וזכרו הדברים הללו רלוונטיים גם על אדם שלפני קריסה רוחנית, אנא התבונן וראה איך ביכולתך לתמוך רוחנית באופן הכי מכובד באדם לפני שיפול ויקרוס ברוחניות, אנא הצל אותו לפני שיעבור את המחסום ואת הקו האדום האחרון, כי אם הוא יקרוס קשה שבעתיים להקימו ולהחזירו וגם הצלקת תישאר לעולם גם אם יחזור בתשובה, אז קדימה!!! ואיך נעשה זאת? על ידי "וחי אחיך עמך" שירגיש שאנחנו מקרבים אותו ממש אלינו לחיינו ולא מרוחקים ממנו ומסתכלים עליו מלמעלה למטה, אלא "וחי אחיך עמך".

הנה יש לתמוה מה הגדלות שמניחים את השדה בשנה השביעית, הרי זה כמו עסקה שצריך להשקיע ולהפסיד בכדי להרוויח!! **וכפי** שטען המלא העומר שיש מקומות בפרט ליד מדבריות שחייבים להניח לאדמה שנה מידי כמה שנים בכדי שתתחזק ולא תיהרס לנצח, ואם כן גם בלי מצווה לטובתו עליו לעזוב את שדהו שתתחזק, ומה השבח וגדלותו שמניח את שדהו בשמיטה???

וטהר לבנו – בהר

**אל תקח מאתו נשך ותרבית ויראת מאלקיד וחי אחיד עמך

עפר בלי לטרוף, ובכל זאת טרפת והרגת בעלי חיים אחרים ברשעות, לכן אין לך רפואה לעולם, דהיינו שלעתיד לבוא הוא לא יטרוף כי יהיה שלום בעולם, אבל הוא עדיין לא יטעם טעם באוכל אלא עפר ועפר.

ואם כן כך אפשר לדמות לוקח ריבית לנחש, שנחש יכול היה להפוך את קללת השם שיטעם עפר בכל אכילותיו לברכה שזה יקדמו להיות בעל חיים נחמד שלא טורף אף בעל חיים אחר, ובכל זאת הנחש בא ליהנות כביכול ממה שלא שייך לו, לטרוף!! כאילו הוא כשאר הטורפים שמוותר להם לטרוף כי זה חייהם, כך מלווה בריבית הוא רוצה ליהנות ממה שלא שייך לו, ורוצה להתיר לו את ההנאה על חשבון חיי השני בטענת היתר שמשווה זאת לשכירות ומסחר, אבל כאן טמונה רשעותו כי באמת זה לא דומה הוא רשע שנהנה ממה שלא שייך לו.

ולכן גם כתוב בתורת כהנים בהר' אות ג' סי' ע"ז כשהוציא הקב"ה את ישראל ממצרים, אמר על תנאי זה אני מוציא אתכם, שלא תהיו מלוי בריבית, והנה לא התנה הקב"ה ביציאת מצרים על שאר עבירות כי אם על איסור ריבית, ולמה?? כי כתבו המפרשים עיקר חטאם של המצרים היה על גזירת הבנים שניסו להרוג את מושיעם של ישראל, ושרפה רחץ גופו בדם של ילדי ישראל כתרופה כביכול לצרעתו, ועל זה לא היה להם כלל היתר כביכול שנגזרה גזירה על עם ישראל בברית בין הבתרים שעם אחר יענם, ואם כן כביכול המצרים עשו רצון ה' בכך ששעבדו ועינו את עם ישראל בעבודת פרך, אבל ברגע שהם פעלו יותר מהעבדות שנגזרה על עם ישראל ורצחו ילדים דבר שלא נגזר לכאורה בברית בין הבתרים שיעשה על ידי עם אחר, בכך המצרים הוכיחו שהם רשעים תחילה ועד סוף ומגיע להם עונש גם על השעבוד.

וכן מצאנו בנביא הושע פרק א' שיהוא שהרג את זרע אחאב נענש על כך למרות שיהוא הרג את בית אחאב בציווי ה' וכשהיה צדיק, בכל זאת היות ובסוף יהוא התקלקל והרשיע לכן נאשם על רצח בית אחאב כי גם הוא רשע כמוהם, ובעצם היה אסור לו להרשיע עד סוף ימיו בחטא שעל זה קינא והרג את בית אחאב, וכל שכן המצרים שלא נצטוו מפורש מה' שישעבדו את ישראל בוודאי היה אסור להם להרשיע ולהוסיף יותר ממה שביכול עשו בגזירת ה'.

ולכן התנה ה' שמוציא את ישראל ממצרים בתנאי שלא יקחו ריבית, כי אדם טוען שריבית זה חלק מההיתר שניתן רשות לאדם להרוויח מרכושו וממונו כמו שכירות בית, והרי חטא זה דומה לחטאם של המצרים שכביכול שעבדו את ישראל בהיתר ומה שרצחו ילדים ואולי גם קושי השעבוד אולי לטענת המצרים היה מותר להם כי זה חלק מהשעבוד והעינוי, ואם מותר לקחת ריבית אם כן היה גם מותר למצרים לחרוג יותר ממה שכביכול מגיע להם.

ואולי גם מה שעם ישראל כובש את ארץ ישראל מידי הכנעניים זה בכוח מה שהם נתן לנו וכמו שכתב רש"י בבראשית בשם רבי יצחק שאם הגויים יטענו ליהודים גזלתם את הארץ מהכנעניים, יאמרו עם ישראל שהבורא ברא את העולם והוא קבע למי יהיה חבל ארץ זו ומתי ולכמה זמן.

ולוקח בריבית הרוצה לחלוק על קביעת החוקים שקבע בורא עולם, ששכירות מותרת ואילו ריבית אסורה כי בשכירות זה החלק והבעלות של המשכיר, ואילו בריבית נכון שזה דומה לשכירות בכל זאת ה' קבע לאיסור כי הכסף כבר עבר בעלות ללווה והוא כבר לא שוכר מהמלווה את הכסף, ואם המלווה בריבית לא רוצה לקבל את ההבדל שקבע בורא עולם בחוקיו, שקבע כל אחד את גבול בעלותו ומה שכבר לא בגבול בעלותו, אם כן הוא סותר את הצדקת כיבוש ארץ ישראל לעם ישראל מידי הגויים בקביעה כי החליט וקבע בורא עולם בחוקיו.

כתב רש"י "ויראת מאלקיד" - לפי שדעתו של אדם נמשכת אחר הרבית וקשה לפרוש הימנו ומורה לעצמו היתר בשביל מעותיו שהיו בטלות אצלו, הוצרך לומר ויראת מאלקיד.

ולכאורה טענת המלווה להתיר ריבית הוא, שלולי היה נותן את מעותיו לפלוני הוא היה עושה עסקים אחרים כמו סחר ומכר של מוצרים או קונה דירה ומשכירה לאחרים, והיות ועל ידי הכסף הוא היה מרוויח, לכן הגיוני שגם הלווה בריבית מסכים בלב שלם לשלם את הריבית, וזה דבר שנראה לו הגיוני והגון, ובפרט שאם היהודי מציע ריבית פחותה ממה שמציע הגוי אם כן הוא מרגיש שאפילו הוא עשה חסד עם היהודי שמנע ממנו הפסד, וגם טענתו להתיר לעצמו את הריבית יכול להיות גם בגלל הסיכון שלוקח שיתכן שלא יחזירו לו את ההלוואה, וזה בעצם טענת הבנקים מדוע הם דורשים ולוקחים ריבית גבוהה על חוב לבנק בלי שום השוואה לריבית שהם נותנים על הפלוס או על פיקדונות.

אבל טענת היתר של המלווה בריבית לא נכונה, ועל ידי יראת שמים – ויראת מאלוקיד הוא יצליח לקבל את שכל הישר להבין שזה עבירה חמורה ואין בה היתר כלל, ולמה אכן טענות ההיתר אינם נכונות? למה מותר למכור ביוקר ולהשכיר דירה שזה רווח מהונו, לבין להרוויח ישירות ריבית מכספו?? שהרי הרשב"א מגדיר ריבית כשכר שכירות מעותיו, ומה שונה הוא משכירות בית המותר??

אבל ההבדל הוא ששכירות החפץ שנתת אותו אתה מקבל חזרה וממילא הוא משלם לך על השימוש בחפץ – סוג של השאלה, אבל בכסף ובהלוואה אתה מלווה לו ולא משאיל לו, כי הכסף שנתת לו ניתן להוצאת הקרן – בזבזו (וגם לשיטה שמלווה לאו להוצאה ניתנה הכסף כבר לא של המלווה), וא"כ אין אתה משלם על השימוש בכספו של המלווה, כי רק שנייה אחת זה היה של המלווה, שהרי ברגע שהמלווה נתן ללווה כספו זה נהיה של הלווה לגמרי ולנצח, והלווה צריך לשלם לו כסף אחר (אפי' לדעה שצריך שיהיה לו ערבונות לתשלום החוב כביכול), ואם כן המלווה לא לוקח ריבית על הזמן שהוא משתמש בכספו כי בתקופת ההלוואה זה כבר לא כספו, אלא הריבית היא דרישה לשלם על תקופת הריבית כאילו הוא שוכר את כספו של המלווה וכאילו הכסף עדיין שלו, וזה כגזל כדברי המשנה ב"מ סב' שהמלווה לוקח עמלה על כסף שהוא לא שלו, וזה רשעות ממש שהמלווה נהנה על חשבון השני ממה שלא שלו אלא של הלווה, שהרי אם היה מיד לאחר שניה מחזיר את החוב לא היית תשלום הריבית.

ולפי זה מובנים מאוד מה שכתב בעל הטורים שהפסוק "וחי אחיד עמך" – סמוך לפסוק "אל תקח מאתו נשך ותרבית". שבא לרמוז שכל המלוה בריבית אינו חי לעתיד לבוא, ככתוב ביחזקאל יח' יג' "בנשך נתן וגו' וחי לא יחיה", וממשיך בעל הטורים ש"נשך" בגימטריא זה נחש. שכמו שלעתיד לבא אין נחש מתרפא ככתוב בישעיה סה כה ונחש עפר לחמו, כך הלוקח רבית לא יחיה. הסבר נוסף שדומה רבית לנחש שנושך כנחש, וגם רבית עולה תרי"ב ששקול כמו תרי"ב מצוות, וצ"ע מאיזה מצווה אינה במשקל ריבית ומדוע??

והנה הסיבה שהנחש לא מתרפא לעומת שאר החיות הטורפות שיאכלו עשב ולא יטרפו, מובא בגמרא ערכין טו אמר ר"ל כתוב "אם ישוך הנחש בלא לחש ואין יתרון לבעל הלשון?" שלעתיד לבוא מתקבצות ובאות כל החיות אצל הנחש ואומרים לו אריה ושאר החיות טרפו כי זה היה טבעם וצורך גופם, אבל אתה הנחש קוללת מאת ה' שכל מה שתאכל יהיה טעם עפר, והיית יכול לאכול רק

וטהר לבנו – בהר

וקדשתם את שנת החמישים שנה וקראתם דרור בארץ לכל ישיבה יובל הוא תהיה לכם

הוא כמו יום טוב שהוא גם זכר ליציאת מצרים, וזה בכוח בית דין לקובעו – להקדימו או לאחרו.

אומנם, למרות דבריו העמוקים והנפלאים, עדיין צריך הבנה, שהרי יובל דומה הוא בדינו להרבה מדיני שמיטה, ומדוע התורה משווה יובל ליום טוב ולא משווה אותו לשמיטה?? ובפרט ששניהם כתובים זה אחר זה וכתובים הם יחד כשרשרת?? ואכן מצאתי מפורש **בזוהר** וז"ל: שמיטה ויובל כחדא אינון: - כאחד הם.

ובפרט לדברי הרמב"ן שגם יובל יסודו לחיזוק האמונה באדנות ה' על העולם כמו בשמיטה מדוע לא יהיה כשבת הקבוע בזמנו כי שלושתם מורין על חיזוק האמונה בבורא שברא את העולם וממילא הוא אדון כל הארץ??

אומנם גם הרמב"ן וגם המשך חכמה מקשרים עניין היובל לעולם הנסתר, והביא המשך חכמה דברי הזוהר בפי תצוה "בשנת החמישים תשובו" זה עולם החירות ולפי הבנת המשך חכמה הכוונה עולם החירות מהיצר הרע שזה עולם התשובה, ואומר הזוהר שמה עולם העולם יצא תורה, ולכן התורה נקראת חירות כי יצאה מעולם החירות.

ומשמע מדברי הזוהר הקדוש שם, שהן יום החמישים שהוא חג השבועות, והן שנת היובל שהוא שנת החמישים, שניהם **בנויים על בסיס עבודת עם ישראל על 49 ימים** של ספירת העומר וכן על עבודת 49 שנים של 7 פעמים שמיטה, וכפי הגדרת הזוהר שעם ישראל **אתערוּתא דלתתא**, וכוח זה נמשל בזוהר כהכנת כורסה ומושב מפואר שעליו בא המלך ומתיישב, כך יום 50 ושנת היובל 50 מגיע התעוררות מלמעלה ומתיישבת על ההכנה שלמטה, ולכן כתב הזוהר **שעבודת שמיטה ויובל אחד הם**, כי משלימים זה את זה.

וכמו כן משמע שהמספר 50 מסמל את השלימות שהוא 50 שערי בינה, וכמו כן משמע ששער הבינה 50 הוא **כולל את כל 49 שערים**, (נראה דכללא דאורייתא בתשעה וארבעין אנפין, וכדין ההוא יומא עלאה יומא דחמשינן, אפיק אורייתא כללא בתשעה וארבעין אנפין), ומסיים **הזוהר** שזה כוונת הפסוק **ועשית חג שבועות לה'** אלקיך, שבועות, על שנכנסו ישראל לסוד 50 יום, שהם בנויים על עבודת שבעה שבועות.

ולכן, יתכן שמה לא נכנס לשער 50, כי לשער זה נכנסים בעבודת כלל עם ישראל שבנו יחדיו בכוח הציבור את 49 ימים או 49 שנים, בעבודת ה' הנדרשת, ואז כלל ישראל זוכים להתערוּתא דלעילא, שזה שער 50 וכנ"ל.

ואכן משה זכה למט' שערי בינה כי הוא עשה את כל השייך לעשות בהתערוּתא דלתתא, כל הניתן ביד בן אנוש לעשות, ואכן שקול משה ככל ישראל ולכן הצליח להשיג כל מה שביד ישראל להשיג, אבל ההתערוּתא דלעילא, דהיינו השפעת ה' לחבר את עם ישראל לשער 50 זה רק בשלימות עם ישראל מכוח הציבור ממש, וכמשמעות הפסוק **"לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים"**, שכשיהיה עולם התשובה אצל כל היהודים – הר קדשי, אזי מלאה כל הארץ דעת את ה' – שער 50.

וכמו כן יש מושג בהלכה, קניין גוף וקניין פירות, ושמיטה זה כמו הפקעת בעלות בעל השדה מקניין פירות הגדלים בשדותיו, אבל גוף הקרקע והעצים שייכים לו גם בשמיטה, ואילו ביובל זה הפקעה לא רק של הפירות, אלא גם הפקעת הגוף שגוף הקרקע וגם גוף העבדים מופקעים מהבעלים, ונקל לאדם לקיים הפקעת קנייני הגוף רק לאחר שקיים 7 פעמים בשמיטות השמטת והפקעת קניין פירות.

כתב הרמב"ן, שמא לזה רמזו רבותינו ר"ה נא באמרם, 50 שערי בינה נבראו בעולם, וכולם נמסרו למשה חוץ מאחד, דהיינו שער החמישים שזה מרמז היובל שהוא קודש.

ובעצם יובל על פי מצוות התורה, הוא שמיטת קרקעות כמו כל שמיטה, אבל נוסף לזה גם שחרור עבדים נרצעים, וגם הנדל"ן – קרקעות חוזרים לבעליהם על פי כללי התורה, וכפי שמגדיר זאת הרמב"ן, שלכך ציוותה התורה מצוה זו שיהיו כל מיני הממשלה ואדנות שבתחתונים בטלים בעבודת הארץ, כדי שיתבונן האדם בלבו כי אין עיקר האדנות והממשלה אלא לאדון הכל ברוך הוא.

ולכאורה הנה בזמן שאין רוב עם ישראל בארץ ישראל אין היובל נוהג, וכמו כן בית דין הם אלו שמקדשים בקריאה את היובל, וגם הם תוקעים ביום כיפור בשופר להכריז על שנת היובל, ולמרות זאת היובל מתחיל מא' תשרי.

וזה זה קצת פלא שמדוע ממתינים 10 ימים עד יום כיפור, וכ"כ הרמב"ם שמיטה ויובל פ"ה הל' יד' שמראש השנה עד יום כיפור של שנת ה' 50 שנת היובל לא היו העבדים חוזרים לבתיהם, אך אינם משועבדים לעבוד לאדוניהם, אלא הם אוכלים ושותים ושמחים ועטרוניהם בראשיהם, וכשהגיע יום כיפור תקעו בית דין בשופר וחזרו העבדים לבתיהם, ונקודה זו ביארתי במאמר **יובל הוא, ואיש אל משפחתו תשובו**.

וגם צריך להבין מדוע לא נוהג היובל כשאין רוב עם ישראל בארץ ישראל? הרי כמו ששבת ושמיטה נוהגת להשריש בנו את האמונה שהמלוכה והממשלה לחי העולמים, מדוע א"כ לא ינהג היובל תמיד ובכל מצב? לחזק האמונה שהבורא הוא האדון היחידי.

והנה ראיתי במשך חכמה שמסביר את ההבדל הלשוני שכלפי שמיטה כתוב **"שבת לה"**, ואילו לגבי יובל כתוב **"לכם"** – **"קודש תהיה לכם, ע"פ התורה כהנים** שכתוב שם שמה שנכתב בשמיטה **"שבת לה"**, זה כמו שנאמר בשבת בראשית **"שבת לה"**, והכוונה שכמו שקדושת שבת קבועה תמיד ואי אפשר להקדימו או לאחרו ליום אחר כך גם בקדושת שמיטה שתמיד היא השנה השביעית.

ולכן בשמיטה כתוב קודש לה', כי זמנו קבוע, להבדיל מיום טוב שנקבע ע"פ קביעת בית דין, שהם מקדשים את החודש ומזה נקבע תאריכי החגים, ובידם להקדים זמנו או לאחרו – כגון עיבור השנה שמאחר בחודש את כל החגים,

וכך גם קדושת יובל, שקדושת יובל זה "קודש לכם", שזה חל ונקבע רק אם תקעו בית דין בשופר ביום כיפור, וכן הוא נקבע רק כאשר מתקיים שילוח עבדים לחירות, והחזרת קרקעות לבעליהם, כמפורש בגמרא **ר"ה דף ט' ע"ב**, וכן פסק רמב"ם להלכה פ' יו"ד משמיטות (ה' יג),

ומחדש המשך חכמה סיבת ההבדל והוא, ששמיטה כמו מצוות שבת שמחזק את האמונה שהעולם נברא על ידי הקב"ה ולא שהיה מאז ולתמיד כביכול שלא נברא, וחיזוק האמונה הוא בכך ששובת ביום השביעי ממלאכתו כמו שבעת בריאת העולם ע"י הקב"ה הבורא שבת מבריאת העולם ביום השביעי, כך גם בשמיטה בהפקרת האדמות מורה הוא שהעולם שייך לבורא שברא את השמים והארץ.

אבל יובל זה כנגד יציאת מצרים שהיה בו שחרור עבדים וניתוק מהארץ בה היו 210 שנים, לארץ אחרת תוך כדי נידודים 40 שנה במדבר בלי אדמה פרטית, אלא תחת חסותו של בורא עולם – מוקפים בענני הכבוד, ולכן יובל

וטהר לבנו – בהר

כי זה מורה על שהפכנו לעבדי ה', כי יד עבד כיד רבו, והסנהדרין שהם עבדי ה' ומדריכי העם בעבדות ה' בכוחם לקבוע זמן המועדים, ולכן גם בית דין תוקעים בשופר ביובל וקובעים את היובל "**קודש לכם**" וכאמור קודם.

ואכן העבדים ממתנינים 10 יום עד יום כיפור בכדי להגיע בחירות מושלמת לביתם כפי שביארתי בהרחבה במאמר יובל הוא, ואכן גם ממתנינים לתקוע בשופר עד יו"כ בכדי לראות שאכן קיום שחרור קרקעות ועבדים וע"י **מנחת חינוך** שלא ד' שזה כדעת **ר' יוחנן בן ברוקא שמר"ה חל יובל. כי שלושת מעבב – טו"א ולכן בר"ה עדיין לא נפטרים כי אולי לא יתקעו או לא יחזרו השדות, אבל לא משתעבדין** כי יתכן שכן יעשו כל ה3 כדין.

ובאמת גם היום כשאין רוב עם ישראל בארץ ישראל, ולמרות שאין נוהג יובל, עדיין הקב"ה נותן לנו זכות ויכולת להיכנס לסוד שער ה50 כי ביום זה אנחנו חוזרים בתשובה ומגיעים לחירות הגוף מתענוגי הגוף, והתעלות הנשמה ביום שכולו תפילה בהשתפכות הנפש, אזי זוכים להתעלות וטועמים מסוד שער ה50.

ומשם מגיעים לקדושת סוכות ושמחת תורה, מעין הגאולה העתידה, שמתוך עולם החירות – התשובה נגיע לסוכות ולשמחת התורה המשולמת, ולתקיעת שופר שכולנו מתפללים עליו "**תקע בשופר גדול לארצנו**", ושנוכח להיות עבדים משוחררים עם כתר מלכות בראשנו שנשמח בפדיון נפשינו וגאולתנו השלימה אמן ואמן.

ללמדנו, שמתוך ויתור על גאוותינו ומתוך כוח תשובה ובפרט כוח תשובה של ציבור אפשר להתעלות בכוח התורה, ולהגיע לסוד שער ה50, ואולי בדרך אפשר יש בגדר כניסה סוד זה, זה צלילות הדעת ובהירות מושלמת שכל חלקי התורה יהיה משולבים לנו בצורה מסוכמת וברורה, רק שנלמד תורה בהתמדה אחרי התחזקות התשובה, פשוט לשבת ללמוד, כי לא נלמד הכל, כל הרוחניות תתנדף, בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין, כך העיד הבורא, וזה יחזיק לנו את החיזוק והתשובה לאורך ימים מלאים בסיפוק של קדושה ומוח מלא בחכמת התורה וקדושה אמן ואמן.

פרשיות בהר ובחוקתי מקבילים

וגם אם אין סיכוי בדרך הטבע לא ליפול בחובות, זכור נזכר שה' מבטיח וציוותי את ברכתי, אתה יהודי תהיה צדיק ואז לא תיכנס לחובות גם אם אין היגיון שלא יהיה לך חובות, כי המשכורות ממש נמוכה, אין מאיפה לחיות, בכל זאת וציוותי את ברכתי בלי היגיון יהיה ברכה ולא יהיה לך חובות.

וכאמור שני הפרשיות מסיימות בזכירת יציאת מצרים שמהשפל הקב"ה מציל ומעלה אותנו עליו למעלה למעלה.

מה נאכל? וציוותי את ברכתי

מתוך עבדות והכנעה מושלמת לבורא עולם, ליהודי צדיק זה יזכה שכל הטבע יהיה מבורך עבורו, **דהיינו שהברכה תהיה אצלו כטבע מובנה ולא כהנהגה מיוחדת וניסית**, כמו כן הוא יאכל מעט וישבע, ויבול שנה אחד יספיק לו לשלוש שנים בלי שיצמח עבורו כמות משלושת.

והאמת הברכה הגדולה יותר מכל היא לזכות לדרגה, מה שחשבתי מימי נעורי, בברכי את ברכת המזון שלא הבנתי מה הכוונה "נער הייתי גם זקנתי ולא ראיתי צדיק נעזב וזרעו מבקש לחם", ונפלאתי הרי ראיתי צדיקים גדולים שזרעם היו מבקשים לחם כי הם חיים בעוני מחפיר!! ותירצתי שהכוונה לא ראיתי צדיק נעזב, דהיינו צדיק לא מרגיש שה' עזב אותו למרות שזרעו מבקש לחם, אלא הוא ממשיך באמונתו התמימה ומאמין שהקב"ה ממשיך להשגיח עליו באהבה ומתייסר עמו ביסורי העניות שהוא ומשפחתו סובלים.

ובס"ד בשבת קודש מצאתי להפתעתי שזיכיתי וכיוונתי כמעט לדברי המדרש רבה ויקרא לה' ב' "אע"פ שזרעו ובניו הם מבקשים לחם לא ראיתי לאותו צדיק אביהם נעזב מיראתו של הקב"ה, ושמחתי שמחה עצומה על כך, שזיכיתי לפרש נכונה את ברכת המזון, ואכן זו ברכה מיוחדת שאדם יזכה להרגיש תמיד קרוב אל ה' ומעטים זוכים להאמין בה' בכל מצב באמונה תמימה, אשרי מי שזוכה לברכה זו, שהיא מעלה מבורכת שאין לנו מושג עד כמה שברו של מאמין נפלא זה.

וכי תאמרו מה נאכל

כזו, ולמה הקב"ה עוד נותן שכר טוב וברכה למפקפקים בציווי על מצוות שמיטה?? **וקודם** כתבתי שייתכן שכאן ה' הסכים לכך מפני הרווח הגדול שיצא מזה חיזוק גדול ועצום באמונה, וחיזוק

וכוונת הרמב"ן שביובל נוסף שחרור עבדים והפקעת הקרקעות, שזה הפקעת שעבוד הגוף וכתבאר, ולכן ביובל מושרש בעוצמה מרובה שאנחנו עבדי ה' ולא אדונים בעצמנו, ובעצם כאשר האדם מרגיש הפקעת הגוף אזי קל לו לשוב בתשובה שלימה, כי מרגיש שהאדון היחידי זה הבורא ושעלינו לעובדו בגוף ונפש.

ולכן רק כאשר כל עם ישראל בארץ ישראל זוכים לקיים הפקעת הפירות בשבע שמיטות, אזי כשיקיימו ביובל שמיטת הגוף ג"כ, יורגש בכל ארץ ישראל שחרור קניין הגוף של הבעלים, וזה יעורר אותם לחזרה בתשובה מתוך התעוררות עצומה זו כי כלל עם ישראל שותף בה בארץ ישראל הקדושה, וכמו כן עם ישראל יתעורר להשתחרר מקניין הגוף שהשתעבדו ליצר הרע כעבדים נרצעים – וכדברי הזוהר "**חירות**".

ומתוך התעוררות התשובה שמתעוררת ביובל, אזי עם ישראל זוכה להתעוררות מלמעלה של בינת התורה מתוך שער החמישים, וכמו ששבת היא מעין עולם הבא, מעין המנוחה של עולם הבא, כך חג השבועות ויותר מכן יובל, זה מעין זכיה להיכנס לסוד שער החמישים כלשון הזוהר הטהור שנכנסו ישראל לסוד חמישים יום".

ולכן ביובל זה כמו יציאת מצרים שהיה שם הפקעת גוף עם ישראל מידי שעבוד הגוף שהיו עבדי פרעה, ולכן דומה הוא לכל יום טוב שמהותו זכר ליציאת מצרים, וכאמור במשך חכמה שביום טוב וממילא כך ביובל, הקב"ה נתן בידי חכמי ישראל לקבוע את המועדים.

אבל גם שניהם מדברים על קללה, כי בפרשת בהר הקללה היא לקחת חובות ולהתמכר בגלל החובות, וכמו שבפרשת בחוקתי עלינו להיזהר לא להפיל את ההסבר על הצרות ליד המקרה, כי אז המצב יחמיר רח"ל, כך גם כשיש חובות אסור להפיל זאת על יד המקרה, אלא להבין שזה עונש או גזירה משמים, ועלינו להתחזק בקיום המצוות ובאמונה.

יתכן שאם יהודי שואל בחששו שמחמת קיום מצוות שמיטה הוא יינזק ולכן הוא שואל מה נאכל!! אזי עליו כתוב "**וציוותי את ברכתי**" – שיזכה בברכה מיוחדת מעל הטבע, אבל צדיק גמור שמקיים מצות ה' בלי לשאול מה נאכל! אלא מקיים מצוות בלי תנאים ובלי פקפוק אלא

וכי תאמרו מה נאכל!! כאמור קודם, השאלות איך נתפרנס בשנת שמיטה אם נקשיב לציווי ה' לשבות בשביעי זה חיסרון באמונה, ואיך הקב"ה כביכול נראה שמסכים בדיעבד לשאלה

וטהר לבנו – בהר

את אותו גרוש שנפגש עם גרושתו ונתן לה כסף, ובוודאי חטא עם גרושתו ולכן נתן לה כסף רח"ל!!

קרא ר' תנחומא לאותו גרוש וטען כלפיו, הרי כל העולם בצער ואתה הולך להיפגש עם גרושתך ואתה נותן לה כסף וזה מוכיח שחטא עשית עמה ולכן שילמת לה!!

ענה לו הגרוש, רבינו: וכי לא כך דרשת "ומבשרך לא תתעלם" ולכן התגברתי על שנאתי לגרושתי וריחמתי עליה כי ראיתי שהיא בצרה גדולה ותרמתי לה צדקה כפי שדרשת להרבות במצוות צדקה.

באותה שעה הגביה רבי תנחומא פניו לשמים ואמר רבש"ע מה אם זה שהוא בשר ודם ואכזרי ולא היה עליו מזונותיה נתמלא עליה רחמים ונתן לה, אנו שאנו בני בניך בני אברהם יצחק ויעקב ומזונותינו עליך על אחת כמה וכמה ונכשל שנתמלא עלינו רחמים!! באותה שעה ירדו גשמים ונתרווח העולם:

ותמיהה עצומה לכאורה הייתה לי במדרש זה, וכי רבי תנחומא נכשל בחשד שווא, ועד כדי כך הטיל אשמת שווא על יהודי כשר, וגם לא מצאנו שרבי תנחומא מיד נבהל שטעה וחשד ביהודי צדיק חסיד, ולא מצאנו שרבי תנחומא ביקש ממנו סליחה!! וגם איך יתכן שרבי תנחומא הצדיק כביכול נכשל בעבירה, שלא לימד זכות למרות שכתוב "הוכח תוכיח ולא תישא עליו חטא"!!

ובדרך אפשר, יתכן שרבי תנחומא וגם אותו גרוש הבין שכל תקרית זו שנראה כביכול מלוכש בעבירה של חשד שווא וכו', זה היה בכדי להשתמש בסיפור זה לבקש רחמים מהקב"ה שיוריד גשמים מתוך רחמים על עם ישראל, שכך כל זה היה שווה כביכול בגלל התועלת העצומה שהייתה לעם ישראל וילע"ע.

משאר בשרו ממשפחתו יגאלנו

כדי שהאח ובניו עברו בנהר הם נשטפו וטבעו למוות, וכך זכה בעל הצדקה לרשת גם את כל רכושו של אחיו הקמץ מדין יורש, ומסיים המדרש שבכך התקיים מה שנאמר "כי פועל אדם ישלם לו".

ופלא עצום שהסיום נגמר בטרגדיה איומה, שנכון שאותו אח בעל הצדקה אכן זכה בירושה של אחיו, אבל הוא יושב שבעה ובוכה על אחיו ועל אחייניו שמתו בטרגדיה!!!

אלא יתכן כפי שהקב"ה משלם בדיוק כפועל אדם ואורח איש ימצאנו, שהיות ואדם זה שחילק צדקה בכמויות על חשבון אשתו וילדיו שסבלו מזה שלקחו להם את הבית ואת הרכוש, ואפילו את הכסף לקצת אוכל לחג לילדיו נתן כצדקה לאחרים, בשעה שכתוב ומבשרך לא תתעלם, ומפורש בפסוק שעל המשפחה אפילו דודים ובני דודים לעזור מכספם ולגאול את בן משפחתם, ובוודאי לא לגרום לבני משפחתם הקרובים ביותר כאשתו וילדיו צער וסבל.

ולכן, כפי שאותו יהודי רצה לפרסם את עוצמת מצוות הצדקה, בו זמנית בפרסום זה הקב"ה הוכיח לעיני כל שיש טרגדיה בשכרו של אותו בעל צדקה, שאכן התעשר עוד מירושת אחיו אבל זה היה כביכול על חשבון חיי אחיו ואחייניו שמתו בסבל נוראי של טביעה.

כי צדקה מצווה חשובה היא עד למאוד, אבל חובה לעזור קודם למשפחה, ולא לעשות טוב לאחרים על חשבון ריסוק חיי משפחתך, כמו שחייך קודמים כך חיי משפחתך, ולכן גם אסור לתרום יותר מחומש, וכפי שהגמרא אומרת שלא מוכרים דירת מגורי אדם עבור מצוות צדקה אפילו של פדיון שבויים.

לא תונו את עמיתו – ויישר כוח עצום לתלמידי היקר אברהם ליון נ"ו

חמרים מבקשים תבואה, לא יאמר להם לכו אצל פלוני והוא יודע שאין לו, ולא יאמר לתגר בכמה חפץ זה והוא אינו רוצה ליקח.

ובהמשך כתב החינוך, והעובר על זה והכאיב את חברו בדברים, באותן שפירשו חכמים זכרונם לברכה בבעל תשובה ובחולה ובכיוצא בהן, עבר על לאו זה, ומשמע מהחינוך שרק בדוגמאות הללו של הגמרא וכיצ"ב עובר

זה שווה את הירידה שקדמה לה - בכך שפקפק בה', וכביכול יש כאן ירידה לצורך עליה.

כי כאשר בן אדם רואה את השדה שלו מוזנחת שנה שלימה ואסור לו להשתמש בה וגם לא לקטוף ממנה כלום, זה מחדיר בפנימיותו שהוא לא בעל הבית, והשדה היא לא שלו אלא היא של בורא עולם, ושנה שלימה ככה לחוש ולהרגיש זוהי עוצמה של אמונה!!!

ועוצמה כזו של אמונה שווה גם את הירידה שקדמה לה שהיא כפירה כביכול, כי זו עליה גדולה לאדם כאשר בן אדם מתחזק שכלום לא שלו, וכל הרכוש שצברתי אני לא הבעל הבית של זה, אלא הכל שייך לבורא עולם.

ועל פי רעיון זה יתכן לפרש את המעשה שבמדרש רבה לד' ב', שבימי רבי תנחומא היה מחסור גשמים חמור, ולמרות שרבי תנחומא גזר 3 פעמים תענית על הציבור, בכל זאת לא ירדו גשמים, בפעם השלישית דרש מכולם להתחזק ולהוסיף מצוה (אולי להתחזק במצוות צדקה).

אחד השומעים הלך לביתו ולקח משם חפצים לקיים בהם מצוות צדקה, ובאותו זמן פגשה אותו גרושתו והתחילה לבכות לו שמאז הגירושין לא ראתה טוב בחייה, והגרוש התבונן בה וראה שהיא בצרה נתמלא עליה רחמים ונתן לה צדקה, מחמת הפסוק "ומבשרך לא תתעלם".

ואדם אחד ראה את הגרוש נותן לגרושתו כסף, הלך לרבי תנחומא ואמר לו רבינו אתה דורש מהציבור להתחזק והנה נעשים כאן עבירות, שאלו רבי תנחומא מה ראית? ענה לו ראיתי

במדרש רבה על הפסוק "איש כי יפליא" הביא פסוק איוב לד' "כי פעל אדם ישלם לו וכאורח איש ימצאנו", הביא סיפור על שני אחים אחד קיים מצוות צדקה והשני פרוטה לא תרם, והאח שקיים מצוות צדקה פיזר צדקה עד כדי שנאלץ למכור את ביתו וכל רכושו בגלל מצוות צדקה.

יום אחד בערב שמחת תורה נתנה האשה לבעלה בעל הצדקה 10 שקל ואמרה לו קנה מזה קצת אוכל לילדיך, אבל ברגע שיצא לשוק פגשו אותו גבאי צדקה והתרימו אותו והוא נתן להם את ה10 שקל שקיבל מאשתו.

ואותו איש התבייש לחזור לביתו בידים ריקות, לכן הלך לבהכ"נ ושם ראה את האתרוגים שכולם השאירו אחרי שסיימו את נטילת לולב של הושענא רבה, לקח שק ומילא אותו באתרוגים, והפליג עמם בים הגדול עד שהגיע למדינת המלך, (וכנראה זה היה אחרי שמחת תורה, או שהייתה הפלגה קצרה מאוד, וגם כנראה בגלל שעבד כפועל בספינה לכן הסכימו לצרפו להפלגה בלי כסף).

וכשהגיע למדינת הים, התברר שהמלך מחפש אתרוגים שיהודים ברכו עליהם כי חלם שאלו ירפאו אותו ממחלת המעיין שלקה בהם, ובכל המדינה לא מצאו רק אצל אותו יהודי, ואכן האתרוגים שהביא היהודי הצילו את המלך. והמלך ציווה למלאת את השק בדינרי זהב, והמלך ביקש ממנו בקש עוד שאלה, אמר לו בקשתי שיחזירו לי את דירתי ורכושי (בפדיון) ויצאו כל העם לקראתי, (ובמפרשי המדרש כתוב שכל זה עשה בכדי לפרסם לכולם את כח מצוות הצדקה).

ואכן כשהגיע חזרה למדינתו יצא כרוז מהמלך וכל העם יצאו לקראת בעל הצדקה, ובניהם יצא אחיו הקמץ ובניו, אבל תוך

החינוך במצווה שלח' כתב שהאיסור הוא שלא נגיד ליהודי דברים שיכאיבוהו ויצערוהו, ואין בו כח להעזר מהם. וצריך להבין מה כוונתו "ואין בו כוח להעזר מהם"?

והנה החינוך הביא דוגמאות לאיסור ע"פ הגמרא ב"מנח' כיצד, אם היה בעל תשובה לא יאמר לו זכור מעשיך הראשונים, היו חלאים באין עליו לא יאמר לו כדרך שאמרו חבריו לאיוב [ד', ו'], הלא יראתך כסלתך וגו'. ראה

וטהר לבנו – בהר

הבריות, והרבה מבני אדם יקפידו עליהן יותר מן הממון, ולכן אמרו חז"ל גדולה אונאת דברים מאונאת ממון, שבאונאת דברים הוא אומר "ויראת מאלקיד" וגו'.

וממשיך החינוך ולא שייך לכתוב ולפרט את כל הדברים שיש בהן צער לבריות, אבל כל אחד צריך להזהר כפי מה שיראה, כי השם ברוך הוא הוא יודע כל פסיעותיו וכל רמיוותיו, כי האדם יראה לעינים והוא יראה ללבב. וכמה מעשים כתבו לנו זכרונם לברכה במדרשים ללמד על זה מוסר, ועיקר הענין בפרק רביעי ממציעא:

ויתכן, שגם בלי לאו עובר על רצון התורה שלא לצער יהודי בדיבור, כי זה שורש מצווה זו כדברי החינוך ששורש מצוה זו ידוע, לתת שלום בין הבריות, כי גדול השלום שבו הברכה מצויה בעולם וקשה המחלוקת, כמה קללות וכמה תקלות תלויות בו:

ולכן עיקר העניין שעוברים על הלאו הוא הדוגמאות שהביאו במסך בבא מציעא כנ"ל, אבל באופן כללי אסור לצער בין בדיבור ובין ברמז יהודי אחר.

ואכן בסוף דבריו כתב החינוך שמותר להחזיר למבייש דברים קשים ולהוכיח שכולו שקר ומרמה, ומשמע שבאיסור הכללי זה נכלל גם לצער בדברי שקר, גם כשהחבר יכול להשיב לו ולהוכיח את שקריו ואת רשעותו שהוא מוציא שם רע, אבל בזה לא עוברים על הלאו.

וזכיתי שע"פ דברי תלמידי היקר אברהם בן הגאון הרב אריה לוי שליט"א הדברים מתורצים כראוי ובהירים ומשמחים כנתינתן מסיני, שיתכן שהחינוך הביא גם צער של דברי שקר כאלו שאפשר להינצל מהם ולהוכיח שאלו דברי שקר ורשעות, כי יש בזה חידוש עצום.

שלמות שמי שהתחיל לתקוף את חברו בדברים עבר על שורש האיסור הכללי ולא על הלאו, בכל זאת מותר לנתקף לבייש את התוקף בדברים ולהוכיח שהוא שקרן ורשע, למרות שבתשובתו לתוקף הוא יאמר דברים שהתוקף לא יוכל להינצל מהם, כי יהיה ברור ששיקר, שהוא חמורים יותר מדברי התוקף, בכל זאת מותר להשיב לו על רשעותו.

איך לצער בדברים למטרת חינוך ילדים ותלמידים ע"פ ספר החינוך

ובסוף כתב שהמקל בזה שלא מעיר לילדיו בכדי לא לצערם ולא בגלל הזנחה וחוסר אכפתיות חלילה, דהיינו שאפילו קצת משתדל לא לצערם, ימצא חיים ברכה וכבוד.

כי ילדיו יראו שאיכפת לו וכואב לו ורק מחמת אהבתו אותם שאינו רוצה לצערם הוא שותק ולא מצערם בדברים אפילו קצת, זה יגרום להם לכבדו, ולרצות לרצותו מתוך אהבה, וכך ימצא חיים כי לא יריב עם ילדיו ותלמידיו, וברכה כי יהיה שלום בבית בלי מריבות ושנאה, וכבוד כי יכבדו אותו כשם שהוא מכבד מאוד את ילדיו ותלמידיו.

הסגולה להתאפק כשפוגעים בך – האם יש בה סכנה עצומה – זהירות

ואנשים מנצלים זאת לסגולה להתפלל על זקוק לישועה, אך חובה לזכור שאסור לשנוא בלב, כי אז עוברים על לא תשנא, אלא למחול לגמרי ולמחוק מהלב, ואולי ברגע שאדם שפוגע הוא כבר יודע שהנעלב כועס עליו אין איסור לשותק לשונאו בלב כי השנאה ידועה כבר ויל"ע.

ויצא מעמך הוא ובניו עמו

עד גיל 6 שנים, וכמו כן כתוב בגמ' קידושין כב' על הפסוק "שיצא הוא ובניו/אשתו עמו" שבני העבד ואשתו בוודאי לא היו עבדים, אלא מלמד שהאדון חייב בפרנסת אשת העבד ובניו.

ואם כן, היות ואב חייב בפרנסת בניו רק עד גיל 6, אם כן ביציאתו לאחר 6 שנים בני העבד כבר מעל גיל 6 וממילא

בהם על הלאו, אבל לא על כל דברים שמצערם, וכיוצא בזה היינו שמבזים אותו בסיפורים אמיתיים לא נעימים.

ואולי זה כוונת החינוך "ואין בו כוח להעזר מהם" דהיינו שהמכנה המשותף בכל דוגמאות הגמרא שמביישו בדברים נכונים ואמיתיים או בדברים שהמבזה לא יכול להכחישו ולהוכיח שהוא משקר.

שהרי המבזה בעל תשובה בעוונות ראשונים מדובר בסיפורים אמיתיים ואין הבעל תשובה יכול להכחישו שזה שקר, וכן מה שטענו חבריו של איוב כשסבל מיסורים שזה מוכיח שהוא צבוע כי אם היה ירא שמים בסתר ובגלוי לא היה סובל מיסורים, ואיך אדם יכול להוכיח שהוא ירא שמים גם בסתר???

והכיוצא בזה הוא להביך ולבזות בן אדם על דבר לא נכון רק שאינו יכול להוכיח שטועים בו.

ויתכן עוד, שאיוב לא ידע שזה ניסיון מיוחד לדעת האם יחזיק באמונתו גם כשהוא מקבל יסורים, ולכן לא היה לו מה לטעון לחבריו שפגעו בו שאינו ירא שמים.

והדוגמא הנוספת לברר על מוצר ומחיר כשאינך רוצה לקנות, והמוכר חייב לענות לך כי הוא בטוח שאתה מתעניין לקנות אצלו, וכביכול אין לו ברירה מלשתף עמך פעולה ולבזבז את זמנו לריק, וכשמתברר לו שסתם בזבזת את זמנו הוא כועס ונפגע.

ואכן כולם נחשבים "הונאה" מלשון רמאות, שמנצל חולשת השני לרעה, כמו שמרמה בכספים, שמנצל תמימות ואת חוסר הידיעה של השני וכך גונב ממנו כסף.

ואולי מלשון הונאה שכתוב בתורה, למד החינוך שרק דוגמאות של ניצול חולשה לרעה בדיבור רק אז עוברים על לאו זה. ופשיטא שכל צער שמצער את חברו בדיבור, זה עבירה על ואהבת לרעך כמוך.

אומנם בהמשך כתב החינוך שראוי להזהר שאפילו ברמז דבריו לא יהי נשמע חירוף לבני אדם, כי התורה הקפידה הרבה באונאת הדברים, לפי שהוא דבר קשה מאד ללב

החינוך במצוה שלח' כתב שמצווה שלא להונות ולצער בדברים, ואפילו בקטנים ראוי להיזהר שלא להכאיבם בדברים יותר מדי, מלבד מה שצריך הרבה כדי שיקחו מוסר, ואפילו בבניו ובנותיו ובני ביתו של אדם, המיקל בהם שלא לצערן בענינים אלה, ימצא חיים ברכה וכבוד.

ולכאורה יש סתירה בדברי החינוך, שמצד אחד כתב "לא להכאיבם יותר מידי", ומצד שני כתב "מלבד מה שצריך הרבה", אבל ברור שכוונתו שרק כשיש צורך גדול (הרבה) להוכיחם רק אז תוכיח ולא יותר מידי, כי יש מצוה לחנך.

החינוך מתיר להחזיר לחרפך ולמביישך – והאיסור לא להתחיל, אומנם הוא מציע להתנער באלגנטיות וחוכמה, כמו שא' אמר לי "שמך" אמרתי לו תודה אתה מעודד אותי לעשות דיאטה, אבל חסידים שומעים חרפתם ואינם משיבים – כצאת השמש בגבורתה,

בספר תורת משה דייק נפלא, שבפרשת משפטים ביציאת עבד עברי מהאדון לאחר שש שנים כתוב "ויצאה אשתו עמו" ושם לא מוזכר יציאת הבנים כפי שמוזכר כאן.

והסביר נפלא, שבפרשת משפטים מדובר שהעבד יוצא לאחר שש שנים ואילו בפרשתנו מדובר ביציאת עבד ביובל, ויש הלכה בשו"ע סי' עא' שאב חייב לפרנס את בנו

וטהר לבנו – בהר

מתרצה מכלימים אותו ומכריזים עליו פלוני אינו רוצה לפרנס בניו והרי הוא גרוע מעוף טמא שמרחם על ילדיו.

והנה גם פחות מגיל 6 זה לא חיוב מן התורה אלא חיוב מתקנת חכמים היא כדברי הטור, ומן התורה אין הבדל בין יותר מ6 לפחות מ6, ואם התורה קבעה לפי העתיד מה שינהג על פי חכמים, אם כן גם מעל גיל 6 יש חיוב צדקה על האבא לפרנס בניו ומפצירים בו ומביישים אותו שהוא אכזרי יותר מבעלי חיים טמאים.

ולאור זאת אין לך אדם בישראל שלא יפרנס ילדיו עד גדלותם, וכפי שכתב הרמב"ן שכיון שדרך כל הארץ לפרנס אדם אשתו ובניו הקטנים צוה הקל ברחמיו להיות הקונה כאב רחמן להם, ובאמת דרך כל הארץ לפרנס עד גדלותם כאב רחמן ולא אכזרי וכאמור, ואם כן זה כל ימי קטנותם ולא רק עד גיל 6?

ואכן מצאתי מפורש **במנחת חינוך מצווה מב' יא'** שכתב כדברי שלדעת **הרמב"ן** זה כל ימי קטנותם כפי שנוהג אבא לפרנס ילדיו עד גדלותם.

ולפי זה הדיוק הקודם של התורה משה לכאורה מוקשה כי גם לאחר 6 שנים יש חובה על האדון לפרנס הילדים, וגם לדבריו עדיין שיש ביציאת 6 שיהיו לו ילדים חדשים פחותים מגיל 6 שנים?

ואם תקשה, אם כן מדוע כאן כתוב יציאת הילדים ואילו במשפטים לא כתוב יציאת הילדים, שמא בכל מקום חיסר שכאן חיסר יציאת האשה, ואילו בפרשת משפטים חיסר יציאת הילדים, ואולי בא זה ולימד על זה, זה שכשם שאין הילדים זקוקים לעשות מעשי ידים/עבודה בכדי לקבל מזונות מאביהם, וכל שכן שאין מעשי ידיהם לאדון, כך איך צורך לאשה היהודית שמתפרנסת מהאדון לתת מעשי ידיה לאדון, ואכן כך פסק הרמב"ם עבדים פ"ג ה"ב, הביאו המני"ח שם.

ואכן יש להעמיק עוד לחשוב מחשבות, מדוע אכן אדון חייב לפרנס אשת עבדו הישראל ומעשי ידיה יהיו שלה, אם אכן ההיגיון הוא כי בא תחת הבעל וכדברי הרמב"ן א"כ ינהגו בו מנהג הבעל שמפרנס את אשתו תחת מעשי ידיה?

ולמרות שהכל מדרבנן, בכל זאת נראה לדעת הרמב"ן הכאן ה' קבע את הדינים לפי ההיגיון של חכמים שקבעו שהיות והאבא עבד ואינו יכול לפרנס לכן האדון יקח עול זה עליו, **ואולי** חיוב זה כלול בדברי התורה **"כי טוב לו עמך"**, ודרשו חז"ל שיהיה לעבד טוב במאכל ובמשתה ובשינה, עד כדי שאם יש לאדון כרית אחת הוא ימסור אותה לעבד, והאדון ישן בלי כרית, ואם כן כלול ב"עמך" שכל העול הכספי העכשווי יהיה על האדון ולא על העבד.

ואכן אין זה מדין צדקה, אלא חובה שהתורה חייבה את האדון יותר מחיוב שיש על האבא, כי זה כלול בפסוק **"כי טוב לו עמך"**, וראיה לדבר שגם הנמכר לגוי שאין לגוי מצוות צדקה בכל זאת חייב האדון הגוי לפרנס את בני האדון הישראל, ואולי זה כלול ב"כי טוב לו עמך", שגם בנמכר לגוי כתוב **"לא ירדנו בפרך לעיניך"**, שמצווה להקל עד כמה שידנו משגת בעבד שנמכר לגוי שייטב לו.

ובכל זאת יתכן שאשת הישראל אינה מתפרנסת בגלל שמעשה ידיה לאדון, כי היא סובלת השפלה שבעלה הישראל שגר עמה בבית האדון כי כך טוב לעבד בבית האדון, **רמב"ם שם ה"ה**, והיא רואה איך שבעלה עם שפחה כנענית שמוסר לו האדון, וזה כואב לאשה כביכול צרתה עמה, ועל צער זה שלא מגיע לה היא תקבל מזון מהאדון בלי שמעשה ידיה יהיו שלו, (אגב אין האדון מוסר 2 שפחות לעבד רק אחת ר"מ שם).

ובורא עולם אנא אנחנו בגלות כעבדים הנמכרים לגוי, אבל כתבת **"לא ירדנו בפרך לעיניך"**, ועיניך משטטות בכל, אז אנא אל תתן לגויים להקשות עלינו את הגלות, וגם בגלות קיים בנו **"כי טוב לו עמך"**, שנוכל בנקל לקיים בית יהודי ולחתן בנקל את צאצאיו שלא יהיו עבדים למשכנתא ח"ו.

אין חובה לאדון לפרנס את בני העבד, כי אם לאבא אין חיוב מעיל גיל 6 קל וחומר לאדון לא יהיה חיוב לפרנס, (ואכן מצאתי **ברמב"ן בפרשת משפטים** שבחיוב לאדון הוא רק בקטנותם בזמן שהאב מצוה או נוהג לזון אותם וכן פירש **רש"י במס' קדושין כב ד"ה דלאו** – שמדובר בקטנים – אומנם ע"י בהמשך בשם המנ"ח בדעת הרמב"ן), ולכן בפרשת משפטים כתוב רק **"ויצאה אשתו עמו"**.

אבל בפרשתנו מדובר שהעבד יוצא ביובל, היות ויובל חל לפני יציאת שש שנים של עבודת העבד (כי אז יוצא בגלל יובל), ואם כן שייך שבניו יהיו פחותים מגיל 6 שנים, ולכן כמו שהאבא חייב לפרנסם כך האדון חייב לפרנסם במקום האבא העבד, ולכן דווקא כאן בפרשתנו כתוב **"ויצא הוא ובניו עמו"**.

ואומנם יש לעיין וכי העבד עברי מופרש 6 שנים מאשתו הישראלית, הרי למרות שיש לאדון רשות למסור שפחה כנענית לעבד עברי נשוי, בכל זאת כתב **הרמב"ן** בפרשת משפטים על הפסוק ויצאה אשתו עמו שרבותינו דרשו מהמילה **"עמו"** שלא תפרישנו מאשתו ומבניו, לומר שאין רבו יכול לומר לו עם השפחה שמסרתי לך תתיחד ותישן בלילה ולא עם אשתו הישראלית, אלא הרי הדבר ברשות העבד: **ואם** כן אולי יולדו לו בנים מאשתו הישראלית בעת שהוא עבד, והם יהיו פחותים מגיל 6 שנים??

ואם תאמר לתרץ שיתכן וילדים חדשים שנולדו בעת שהוא עבד עליהם לא התחייב האדון לפרנסם? טענה זו הביא **הרמב"ן** שם ודחה זאת **ממכילתא** נוספת של **רבי שמעון**, **"אם בעל אשה הוא"**, עדיין אני אומר אשה ובנים שהיו לו עד שלא לקחו רבו חייב במזונותיהן, שמתחלה לא לקחו אלא על מנת כן, אבל אשה ובנים שהיו לו משלקחו רבו לא יהא חייב במזונותיהן, ת"ל **"אם בעל אשה הוא"**, שתי נשים כאן, אחת עד שלא לקחו רבו ואחת חדשים רבו, שעל שניהם יש חיוב לאדון לפרנסם, וכן בנים חדשים יש חיוב לאדון לפרנסם.

והנה על הפסוק **"לעולם בהם תעבדו"** מצאנו חידוש של **החידושי הרי"ם** שלכאורה סותר את החידוש הקודם כפי שנכתב לקמן, שמצאנו **בגמרא גיטין מא'** על מי שהוא חציו עבד כנעני וחציו בן חורין כופין את רבו לשחררו מפני ביטול מצוות פריה ורבייה של העבד האסור בשפחה מחמת שהוא חציו בן חורין, ואסור בבית ישראל כי הוא חציו עבד, והעבד יכתוב שטר חוב לאדון על חציו שוויו וישלם לו לכשיהיה לו כסף כשהוא בן חורין,

והקשה החידושי הרי"ם מדוע מחייבים את האדון לפדותו בחציו שוויו של העבד, ולא מפילים את המצווה לעזור לעבד לקיים מצוות פריה ורבייה בכספי צדקה מקופת הצדקה של העיר?

ותירץ שהיות והמצווה נמצאת בשטח האדון הרי המצווה מוטלת עליו, כמו אבידה שברשותו או הרים אבידה שהתחייב במצוות השבת אבידה ואין יכול להטיל את חובת ההשבה על אחרים.

ולכאורה קשה שהרי בעניין הקודם, גם יש מצוות צדקה על אבא לזון את בניו הגדולים מ6 שנים, וכפי שנפסק **בטושו"ע אבהע"ז עא'** שחייב אדם לזון את בניו ובנותיו עד שהן בני שש וכי **ר"מ מרוטנבורג** אפילו יש להם נכסים שנפלו להם מבית אבי אמם חייב לזונם כיון דתקנת חכמים היא זכו במזונותיהם אפי' אם יש להם להתפרנס משלהם, ואילו מגיל 6 ואילך מצוה לזונם עד שיהיו גדולים, ועל זה כתוב שנחשב עושה צדקה בכל עת, ואם אינו רוצה אין כופין אותו אבל מפצירים בו, ואם אינו

ובורא עולם אנא אנחנו בגלות כעבדים הנמכרים לגוי, אבל כתבת **"לא ירדנו בפרך לעיניך"**, ועיניך משטטות בכל, אז אנא אל תתן לגויים להקשות עלינו את הגלות, וגם בגלות קיים בנו **"כי טוב לו עמך"**, שנוכל בנקל לקיים בית יהודי ולחתן בנקל את צאצאיו שלא יהיו עבדים למשכנתא ח"ו.

וטהר לבנו – בהר

את כספך לא תתן לו בנשך - אני ה' אלקיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים

"בכל אלה" הכוונה באחד מכל אלו, כל שכן בתהילים שעושה אחד מאלה לא ימוט לעולם. ועיין מה שכתבתי באריכות בפרשת אחרי על הפסוק "אל תטמאו בכל אלה".

ולפי זה משמע שמספיק הקפדה על מצווה אחת מהרשימה במזמור הנ"ל וכבר אדם מוגן שלא ימוט לעולם, ואומנם הגמרא טוענת שבכל זאת ראינו שאדם שמקפיד ונזהר בכל זאת יתכן ויתמוטט, וכאמור עונה הגמרא שהוא מתמוטט וקם חזרה וכנ"ל, **ועי' תוס' ומהרש"א ומהרש"ל** האם דברי הגמרא הם כרבי ישמעאל או כדעת רבי עקיבא.

והנה יתכן לפי התירוץ ה' של תוס' שם, שאכן יהודי שנהר בכל הרשימה הוא לא ימוט לעולם, ולא שימוט ויחזור לעשירותו, כפי **שהגמרא בב"מ שם** מחלקת, שרשע יכול לבלוע צדיק, אבל לא צדיק גמור שצדיק מושלם הרשע לא יכול לפגוע בו, ולכאורה זה מוכיח כתירוץ ה' של תוס' שם.

ואולי הדרגה שהביא השב שמעתתא, זה על יהודי שמקפיד על חלק מהמצוות הרשומות בתהילים, אבל לא בצורה מושלמת אפילו לא במצווה אחת, שיהודי כזה יתכן שיתמוטט ולא יחזור לעשירותו אבל היות ונזהר קצת בחלק מהרשימה לפחות יהיו אחרים מכספו שיחשב לו למצווה קצת וכאמור.

אבל בכל זאת קשה מאוד שמדברי הגמרא בב"מ משמע שמי שמלווה בריבית למרות שזה אחד מהרשימה שבתהילים, כבר מתקלל שנכסיו מתמוטטים ואינו שב לאיתנו, ולכאורה הרי **בגמרא מכות ובסנהדרין** יש לדייק שרק בעובר על כל הרשימה הוא מתמוטט, כי אם מקפיד על אחד כבר לא ימוט לעולם, (ובעצם **תוס'** מקשה זאת על החלק בגמ' שמי שלא לוקח ריבית בכל זאת מתמוטט!) ומשמע מדברי הגמרא שבאיסור ריבית בלבד כבר העונש שנכסיו מתמוטטים לגמרי? כי אם רק העובר על כל הרשימה, אם כן מדוע נקטה הגמרא מעלה דווקא בנזהר מריבית דווקא שאינו מתמוטט הרי מספיק בהקפדה באחד מהרשימה בכדי לא להתמוטט?

ואכן נראה שבריבית מחמת חומרתה בעוון זה לבד העסקים מתמוטטים לגמרי ולא יעזור זכות ההקפדה בשאר המצוות שלא יתמוטט לגמרי, ובהמשך נביא מדוע חמור כל כך איסור ריבית שנחשב ככופר ביציאת מצרים וככופר בהקב"ה, ולפי זה אכן משמע שאין מי שמלווה בריבית שלא מתמוטט מנכסיו.

ואולי יש לפרש באופן מחודש שיענה גם על קושיית השב שמעתתא, שהיות ומלווה בריבית אין לו חלק לעולם הבא **תוס' סוטה ה'** ואינו קם לתחיית המתים כמובא **בבעל הטורים ויקרא כה' לו'**, ממילא נכסיו מתמוטטים שאין לו שום שארית מכל מה שצבר בעולם הזה לטובה לנצח רק לרעה בגהינום, לעומת מי שאינו מלווה בריבית גם אם התמוטט מנכסיו היות ויש לו עולם הבא וגם קם בתחיית המתים ממילא שב לנכסיו שיזכה לפיצוי על כל הצער שהיה לו בעולם הזה, ככתוב בנביאים **שה' מפצה על כל הצער שהיה לאדם בעולם הזה תהילים צ' ועוד הרבה בנביאים**. ואכן קצת משמע, שמי יקום וישכון במעון קדשך, מדבר על חיי עולם הבא

ריבית - ככופר ביציאת מצרים וככופר באלוקי ישראל

שתקבלו את מצות ריבית, שכל המודה במצות ריבית מודה ביציאת מצרים, וכל הכופר במצות ריבית כאלו כופר ביציאת מצרים.

ופסק בשו"ע יור"ד קס' כל הנותן בריבית נכסיו מתמוטטים וכאלו כפר ביציאת מצרים ובאלוקי ישראל: אומנם **הרמב"ם בלווה ומלווה פ"ד ז'** פסק כל הכותב שטר ריבית ה"ז ככותב

הגמרא בבא מציעא עא' מדייקת מפסוק שכל מי שיש לו מעות ומלווה אותם שלא ברבית עליו הכתוב אומר **"כספו לא נתן בנשך ושוחד על נקי לא לקח עושה אלה לא ימוט לעולם"**, ומדייקת מזה הגמרא שמזה נלמד שכל המלווה ברבית נכסיו מתמוטטים, **ושואלת הגמרא** והרי מצאנו אנשים שאינם מלווים בריבית ובכל זאת מתמוטטים? **עונה הגמרא** אמר רבי אלעזר אלו שלא מלווים בריבית גם אם הם מתמוטטים הם עולים חזרה, ואילו המלווים בריבית מתמוטטים ואין עולים.

ובשב שמעתתא בהקדמה כתב שלמרות שראינו אנשים שלא מלווים בריבית שהתמוטטו ולא חזרו לעשירותם? בכל זאת עונה השב שמעתתא, שהמלווים בריבית כספם מתנדף לגמרי מהעולם כביכול וזה מכונה כסף נמאס, ואילו מי שלא מלווה בריבית גם כשהתמוטט כספו זו ומתגלגל בעולם אצל אחר.

ולכאורה לא מובן תירוצו של השב שמעתתא וכי איזה עונש זה לאדם שמלווה בריבית שמכספו לא יהנה אדם בעולם, לפעמים זה פרס עבורו, כי הוא אדם רע ששמח שאם לי לא יהיה לפחות לך גם לא או לאחרים לא יהיה?

אבל נראה שכמו שתפילה על חולה למרות שהחולה נפטר, התפילות לא הולכים ריקם, והתפילות עוזרות ליהודי אחר, כך יהודי שלא מלווה בריבית שהתמוטט, כספו מתגלגל ועוזר ליהודי אחר, וזה נחשב לסוג של צדקה, ודומה לדברי **הגמרא בב"ב ט'** שא"ר אלעזר עכשו שאין בהמ"ק קיים אם עושים צדקה מוטב, ואם לאו באים עובדי כוכבים ונוטלים בזרוע/בכח, ולמרות זאת נחשב להן לצדקה, שנאמר **"ונוגשיך צדקה"**, ומבאר **המאירי** כי כך הגויים לא יקחו או יפחיתו מיסים מיהודים עניים.

אומנם יש להתבונן שהנה הגמרא לא שאלה להיפך, וכי כל מלווה בריבית מתמוטט? ובפשטות נראה שאכן אין מציאות כזו, שבוודאי כל מלווה בריבית מתמוטט בסוף, אבל לאחר שאלת השב שמעתתא להיפך ע"פ המציאות וכאמור קודם, אולי יש מקום להתיר ולבדוק האם אכן בכל ההיסטוריה כל מלווה בריבית מתמוטט?

ואולי זה תלוי במחלוקת בגמרא **מכות כד'**, שהנה בתהילים ט"ו לפני שכתוב **"עושה אלה לא ימוט לעולם"** כתוב רשימה ארוכה, שבאלו יהודי זוכה שיגור וישכון בהר קדשו, ומפורט שם שלא עשה רעה ליהודי ודובר אמת, ולא לוקח שוחד ולא מלווה בריבית, ובסוף כתוב **"עושה אלה לא ימוט לעולם"**, ולכן כשהיה רבן גמליאל מגיע לפסוק הזה היה בוכה, כי טען שרק מי שנהר בכל מה שכתוב במזמור רק הוא לא ימוט, אבל אם נכשל באחד מהרשימה הכתובה במזמור האם הוא כן ימוט?

ענו לו רבנן **ובסנהדרין מובא שרבי עקיבא ענה לו**, הרי לא כתוב עושה **"כל אלה"** אלא כתוב **"עושה אלה"**, ומשמעותו שאפילו מי שנשמר באחד מהרשימה לא ימוט לעולם, ומוכיחה כן הגמרא שהרי כלפי טומאה מאיסורי עריות כתוב **"אל תטמאו בכל אלה"**, וכי נטמאים רק אם עובר על כולם, על כל העריות? אלא אפילו שם שכתוב

הגמרא בב"מ עא' אומרת תניא אמר רבי יוסי בא וראה העיורון של מלווה בריבית, שכאשר אדם מלווה בריבית וכותב על ההלוואה בריבית שטר ומחתים עליו עדים, וכותבים וחותמים פלוני זה כפר באלוקי ישראל.

וכמו כן כתוב בספרא בהר ה' **"אני ה' אלהיכם אשר הוצאתי אתכם"**. על תנאי כך הוצאתי אתכם מארץ מצרים

וטהר לבנו – בהר

ונכסים), רק שניהם סומכים שבעתיד יהיה טוב כפי שאומרים "יהיה בסדר",

זה כפירה מוחלטת בה' ובהשגחתו, שהרי מי שעושה שיהיה בסדר זה ה', כפי מאמר העולם המושלם, "בעזרת ה' יהיה בסדר", ואילו כאן בריבית שזה נגד רצון ה' בעזרת ה' לא יהיה בסדר!! ואם בכל זאת יש עסקת ריבית זה כפירה וחוצפה להשתמש בביטחון בה' כביכול בחוצפה נגד ה', ורק מי שלא מאמין בה' מסוגל כך להתחצף ולזלזל.

ואומנם בחלואה בריבית למשל 15 שנה, בתשלומים קטנים כל חודש, אזי למרות תשלום הריבית עדיין זה תשלום נמוך כל חודש לעומת כל סכום החלואה הענק, ובכל זאת הלווה גם במצב כזה חייב לבטוח בה' שיצליח לעמוד בתשלום החוב כל חודש במשך 15 שנים, ושיהיה לו תמיד עבודה ופרנסה בשפע שיספיק להחזיר החוב כולל הריבית ובפרט בריבית משתנה, וגם שיספיק למחיה היקרה בפרט בימינו, שלא יעקלו לו חלילה את דירתו ויזרקו אותו לגור ברחוב, וממילא שוב הוא מסתמך שיהיה טוב וכאמור קודם.

ולתרץ מדוע הרמב"ם והספרא שכתב ככופר הן על המללוה והן על הלווה, לעומת הגמרא והשו"ע שכתבו רק על המלווה שהוא ככופר, נראה לתרץ ע"פ מה שפסק השו"ע שם בסעיף כ', שבמצב של פיקוח נפש מותר ללוות בריבית, והקשה ה"ט"ז שלכאורה זה פשיטא, שהרי רק על 3 עבירות חמורות חייבים למסור נפש! וראיתי תירוץ נפלא **מרב משה מקוליסטין**, שראיתיו בספר ברוך מרדכי הנפלא של הרב ברוך מרדכי פריינד זצ"ל, שהיות ואיסור ריבית ככופר בה' יש חידוש שלא נחמיר גם בפיקוח נפש כאבזירה של ע"ז.

וא"כ יש לתרץ, שהיות ועל המלווה אין תירוץ והיתר של פיקוח נפש, כי אם רואה יהודי במצב פיקוח נפש וודאי שחייב להלוות לו בחינם בלי ריבית, ואילו עליו אין היתר להרוויח כסף במצב שהוא עצמו בפיקוח נפש, א. כי אם יש לו כסף שישתמש בו במקום להלוות לאחר בריבית, ב. השו"ע התיר רק ללוות ולא להלוות ואולי מהטעם הנכתב,

לכן הגמרא סתמא וכן השו"ע על המלווה שהוא ככופר, כי לפעמים הלווה בפיקוח נפש (שמשכים לשלם ריבית כי מצבו אומלל ביותר), ואולי היות והלווה דחוק יותר מהמלווה אולי לכן עליו לא נכתב שאינו קם לתחיית המתים ועליו לא נכתב שאין לו חלק לעולם הבא, ואילו הרמב"ם וכן בספרא שכתב ששניהם ככופרים, כי כשאין מצב של פיקוח נפש גם הלווה ככופר בעיקר כחלק מהטעמים שהבאנו קודם.

ועוד יראה לפרש בחומרת המלווה בריבית, שאם אדם דבוק בעבירה אפילו אחת, זה כמומר לכל התורה כולה, ומומר לכל התורה כולה ככופר במלכות שמים, וברוב העבירות אדם לא דבוק לגמרי כי זמנים עובר ונכשל וזמנים חוזר בתשובה כמאמר חז"ל הרשעים מלאים חרטות – שבת מוסר כה' ותניא יא' ע"פ שאולי יש ללמוד מגמרא נדרים ט', אבל באיסור ריבית המלווה נמכר לעבירה ביותר הרבה יותר מכל עבירה, כי כביכול הכסף עובד בשבילו והוא מרוויח בלי להתאמץ.

והיות ובריבית המלווה דבוק ביותר בעבירה זו, הרי הוא כמומר וככופר בה', וככופר ביציאת מצרים, שה' הוצאנו מצרים להיות עבדיו במקום עבדי פרעה, ואילו מלווה בריבית הוא עבד נרצע לכסף ריבית ולא עבד לה' והן ומפרנס לכל.

ובורא עולם ברחמי ויעזור לעמו ישראל הנתונים בצרה ובשביה, שאין להם דרך להגיע לקורת גג רק בחובות ומשכנתאות גדולות לבנק לשנים רבות, ואנא ה' לחוצים עמך בפרנסה ובהזנת יוצאי חלציהם ביוקד המאמיר מיום יום, ועיניהם לך מייחלות שתסייע בפרנסם, והלואי ויהיה להם דירה מידך הרחבה בלי צורך בהלוואות בריבית לבנק, ואנא כל כך הרבה צרות לעם ישראל, עד כדי כך שאמר לי יהודי שהרי שוטה נקבע 33 סימנים, שלן בבית קברות ומהלך יחידי בלילה, ושוכח ומאבד מה שנותנים לו, והעולם אומר שאכן לכל סימן יכול להיות תירוץ והסבר נפלא מדוע זה קורה לו בלי קשר לשיגעון, אבל כאשר יש 3 בעיות, אז במקום 3 תירוץ עדיף תירוץ אחד טוב שהאדם משוגע, כך גם טען אותו יהודי כאשר עם ישראל סובל בבעיות מכל הסוגים בלי תקווה טובה, עדיף פתרון אחד טוב מאשר מיליון פתרונות למיליון הבעיות, והפתרון אנא משיח עכשיו, שנזכה בקרוב ממש לגאולת עם ישראל וגאולת השכינה הקדושה מגלותה וצערה, ונזכה לאור השכינה וקרבת אלוקים לי טוב אמן ואמן.

ומעיד עליו עדים שכפר בה' אלוקי ישראל וכן כל הלוח ומלווה בריבית בינן לבין עצמן הרי הן ככופרים בה' אלוקי ישראל וכפרו ביציאת מצרים שנאמר את כספך לא תתן לו בנשך וגו' אני ה' אלוקיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים:

ובטעם הדבר שנחשב מלווה בריבית ככופר, כתב המהרש"א, ונראה לומר שמה שכתבה הגמרא שמלווה בריבית ככופר, נמשך על דברי הגמרא הקודמים, שיש דין שאם יש לו אפשרות להלוואות או לגוי בריבית, או ליהודי בחינם בלי ריבית, הדין שחייב להלוואות ליהודי בחינם, ועל זה אמר ר' יוסי כל מי שישקר שמלווה ליהודי בריבית כי הוא משקר שזה כסף של גוי, כי הוא לא רוצה להלוות בחינם, נמצא עושה את עצמו עכו"ם הכופר באלוקי ישראל, וכן הוא כופר בדין שעליו להלוות בחינם ליהודי אפילו כשיש גוי שישלם לו ריבית, וזה לכאורה קצת דוחק שבפשטות כשכותב שטר על ריבית אינו משקר שהכסף של הגוי, אלא כותב שהוא היהודי המלווה בכדי לא להסתבך בפירעון החוב? וכמו כן משמע מהגמרא שמדובר על כל מלווה בריבית ולא רק בשקרן שמשקר שאלו כספי גוי.

ואילו המאירי מסביר על פי מאמר חז"ל שכל העובר עברה בסתר כאלו דוחק רגלי שכינה, שביאורו שהוא מוכיח בכך שכביכול ה' לא נמצא בכל מקום ואין ה' רואהו, ובדומה לזה אמרו כאן **דרך הערה** שהמלווה בריבית כאילו מסתמך שה' לא יודע מעונו החמור, ולכן הרי הוא כאלו כפר במציאותו, (תקוותי שהבנתי נכון את תשובת המאירי), אבל כדברי המאירי זה שייך לא רק באיסור ריבית כי בכל עבירה שאדם עובר בפרט בסתר כאילו מסתמך שה' לא יודע, ובגמרא משמע שזה בעיקר באיסור ריבית.

ובספר בן יהוידע שם הסביר דומה למאירי, וקודם ביאר מדוע כתוב שכפר באלוקי ישראל ולא כתוב שכפר בתורה, שידוע תואר אלוקי ישראל נאמר על השגחת ה', שהוא משגיח בתחתונים, וכמ"ש המפרשים ז"ל על מאמר רז"ל במדרש שאמרו אחאב כתב על דלתות שומרון, אחאב כפר באלקי ישראל, שכונתו לומר שכפר בהשגחה, והנה זה הנותן בריבית אין לו בטחון בהשגחת השי"ת, ומעשיו מורין שהוא כופר בהשגחה.

ונראה לתרץ ואולי כל זה כלול בכוונת המפורשים הנ"ל, שהיות ומלווה בריבית מלבד העונש שנכסיו מתמוטטים גם נענש שאין לו חלק לעולם הבא וגם אינו קם לתחיית המתים, על כזה עונש אם לא איכפת לו זה מוכיח שהוא כופר בה' ואינו מאמין בשכר ועונש, וגם ככופר ביציאת מצרים שהוא כרוב רובו של עם ישראל שהיו רשעים שלמרות שראו 8 מכות שה' נתן למצרים ולא לישראל, ושהפסיקו לעבוד למצרים מתשרי – אמצע המכות, בכל זאת לא רצו להיות עבדי ה', ולכן מתו במכת חושך כדברי רש"י, והוא בוודאי היה עם הרשעים של דור יציאת מצרים שהיה נשאר למות במצרים.

ותירוץ זה שייך בעיקר על המלווה ומתאים לדברי הגמרא והשו"ע, אבל הסבר זה וכן הסברו של המהרש"א אינו מתאים לדברי הרמב"ם שגם הלווה ככופר.

ולכן נראה לתרץ בעיקר על הלווה בדומה לדברי המאירי, שבדרך הטבע על פי רוב אדם לא ישקיע במקום סכנה גדולה, וגם אדם שבסכנה לא יעמיק סכנתו עוד יותר, ולכן אדם שצריך הלוואה אין לו כסף והוא במצוקה, ואם הוא מסכים לשלם ריבית זה מוכיח שמצבו קשה מאוד, ובדרך הטבע אם לאדם אין כסף מודע סבור הוא שבהמשך יהיה לו כסף לא רק לשלם את הקרן אלא גם את הריבית, וזה טענה הן ללווה שמעמיק סכנתו, והן על המלווה שמסכן מעותיו, (והסבר זה מובן על המלווה כאין שיעבוד דירה

וזהר לבנו – בחוקתי

אם בחוקתי תלכו – למה נסמכו הברכות והקללות לעניין שמיטה??

"אתם אמרתם", ובפשטות ביובל כתוב לשון רבים כי יובל נוהג רק כשכל ישראל בארץ.

וכאן התורה מוסיפה, אם בחוקתי תלכו, שתהיו עמלים בתורה, כי זה הנדרש מבעלי הקרקעות בשמיטה וביובל, להיות עמלים בתורה כל כולם רוחניות, אבל שלא נטעה לומר שרק בשנת השמיטה והיובל עליהם להיות עמלים בתורה, אלא בכל זמן פנוי חייב כל פועל להיות עמל בתורה, והדוגמא היא **"בחוקתי תלכו"** - שבדרכים כשלא עובדים איפה הראש ימצא בשדות או בלימוד תורה, לניצול הזמן למה שהנפש חושקת, שזה עיקר חייו!!

ועל ידי עמל התורה וניצול הזמן הפנוי גם בזמני העבודה לתורה, יזכו לקיים את מצוות שמיטה בקלות ללמוד משך שנה שלמה או שנתיים רצוף תורה, כי התרגלו כל הזמן לאהבת התורה ולעסוק בה, וזה המשך הפסוק ואת מצוותי תשמרו שתמתינו לקיום מצוות שמיטה כראוי לשנה שכולה רוחניות, ואז תזכו ועשיתם אותה שיהיה לכם קל להצליח בשנה רצופה שכולה רוחניות.

ואכן ראיתי ברבנו בחיי שפירש ש"אם בחוקתי" הכוונה לשמירת שמיטה כהלכתה, וזכיתי לכוון לדרכו שיש חיבור בין שמיטה לעניין אם בחוקתי וברוך שכיוונתי לדרכו.

ואספד מעשה שהיה לי לפני שנים שבאתי לאחד מגדולי האדמו"רים שליט"א בישראל כאשר הגיע לבקר באשדוד, ותיניתי צערי לפני ואמרתי לו צר לי מאוד על כי רצוני לגדול בתורה נגזו, כי אני טרוד ללמד עבור פרנסתי ואני לא מתפתח לפי היכולת שאני מאמין שטמונה בי.

אמר לי אותו אדמו"ר, וכי מי מפריע לך?? והייתי בהלם, וכי מה כוונתו?? הרי אמרתי שאני טרוד בפרנסה?? אבל התבוננתי לעומק והבנתי, והוא צדק הרבה יותר ממה שחשבתי, גיליתי שבזמנים המיותרים אפשר להספיק ללמוד וללמוד ולצמוח בתורה, ואכן אני משתדל ללכת לפי הצעתו הקדושה והנכונה, ואני חייב לו את חיי.

ללמדנו, שכל יהודי כולל אתה!!! מסוגל לגדול לענק בתורה!!! ולמרות שאתה טרוד בענייני פרנסה תמיד אתה יכול למצוא זמן פנוי גם למחצה לשליש ולרביע בכדי לשקוע בתורה, ואז אתה מוכיח שכל העבודה שלך זה לקיום הגוף שלך בכדי שיוכל לעמול בתורה, ואם כן הפכת גם את העבודה לעבודת ה', ככלי המכשיר ללימוד התורה, לכן חזק ואמץ ונצל את הזמן לצמוח ולגדול בתורה ותגיע להישגים שאפילו אתה תהיה מופתע בהישגים שהשגת, קדימה!!! עלה והצלח!!!

"אם בחוקתי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשיתם אותם" - מה זה חוקתי??

לכן נראה שבחוקתי הכוונה לב' חוקת - שני חוקים, ואחד זה על לימוד התורה בעמל התורה כפי שיורחב בהמשך, ואחד על שמירת ברית מילה, כי שניהם נקראים חוקים, כי הם המקיימים את חוקי שמים וארץ, ואכן מצאתי מפורש במדרש רבה ל"ה ד', שפירש בחוקתי "חוקים שבהם חקקתי את השמים ואת הארץ שנאמר אם לא בריתי יומם ולילה חוקי שמים וארץ לא שמתי", ומפורש בגמרא שבת ל"ג על הפסוק "אם לא בריתי יומם ולילה, חוקי שמים וארץ לא שמתי", שאין ברית אלא תורה וכך נאמרו הדברים בגמרא שבת קל"ז ובנדרים ל"א גם לגבי מילה.

הרי לנו שגם תורה וגם ברית מילה הם החוקים, שהם בריתי יומם ולילה שמקיימים את חוקי העולם, אומנם גם לגבי מעמדות נאמר כן בגמרא בסוף מגילה, אבל שם זה עניין של כפרת עוונות, שבלי כפרה לא יהיה קיום לישראל וממילא אין קיום לעולם.

ולכן אומרת הגמרא ע"ז ג' שלעתיד לבוא אומרים הגויים ה' תוכיח שהיהודים קיימו את כל התורה, אומר להם ה' אני מעיד בהם שקיימו אומרים לפניו: ה' וכי אב מעיד על בנו, ועל היהודים כתוב "בני בכורי ישראל"???

בפרשה הקודמת הבאנו את שאלת המפרשים, וכי איזה גבורה יש לשומרי שמיטה עד כדי כך שהם מכונים **"גיבורי כוח"??** הרי עוד לפני שהגיע הניסיון של שמיטה, כבר בשנה השישית הם ראו ברכה שצמח להם פי שלוש או פי ארבע ממה שגודל להם בשנה רגילה, וכאשר הם קיבלו את כל התשלום לכל השנים מראש ברור שקל להם למלאות את חובתם וחלקם לשמור על השמיטה?? ופלא הדבר שהוגדר הדבר כגבורה מיוחדת??

וביארנו שבשמיטה יש חובה לשבות "שבת לה'", שעיקר מטרת השמיטה לעובד אדמה שישבות בשמיטה, כי מוטל עליו **לשבות מהגשמייות ולהתעלות לשם ה'**, והמשמעות היא להתמיד בלימוד התורה במשך כל שנת השמיטה, ולהיות רוחני יותר בשנה זו כמו ששובתים בשבת להתעלות ברוחניות מול ששת ימי המעשה הגשמיים.

וכשיש יובל אז יש כאן שנתיים רצופות של שביתה מעבודות האדמה, כי שמיטה היא שנת 49 ויובל היא שנת 50, ואם כן יש לו צורך להתמסר לתורה ולעבודת ה' במשך שנתיים שלמות ברציפות, ולאדם שעסק בגשמיים ובחקלאות להתנתק ולהתמסר לרוחניות תקופה ארוכה כל כך זה באמת **"גיבורי כוח"**.

וכמו כן ביארנו שהיות ושנתיים רצופים ברוחניות זה קושי עצום בפרט לאדם בעל אדמה, לכן חייבים הכנה כל 49 שנים לספור ולהתכונן לשנתיים הללו, כי חייבים כל הזמן לשאוף להגיע לזמן שבו נחיה ברוחניות מושלמת, שגם בשנות העבודה באדמה נספור בדקדוק את ההתקדמות לשמיטה וליובל,

ואולי בגלל זה כלפי שנת השמיטה התורה כותבת בלשון יחיד **"שדך לא תזרע"** ואילו כלפי יובל כתוב בלשון רבים **"לא תזרעו"**, כי ביובל זה שנתיים רצוף והחשיבות של היהודי שמחזיק שנתיים רצוף ברוחניות כראוי זה כבר מעלה שמדברים אליו בכבוד בלשון רבים, שהוא כביכול נחשב יותר מיהודי אחד, כפי שאומרים לאדם מכובד

ללמדנו, שכל יהודי כולל אתה!!! מסוגל לגדול לענק בתורה!!! ולמרות שאתה טרוד בענייני פרנסה תמיד אתה יכול למצוא זמן פנוי גם למחצה לשליש ולרביע בכדי לשקוע בתורה, ואז אתה מוכיח שכל העבודה שלך זה לקיום הגוף שלך בכדי שיוכל לעמול בתורה, ואם כן הפכת גם את העבודה לעבודת ה', ככלי המכשיר ללימוד התורה, לכן חזק ואמץ ונצל את הזמן לצמוח ולגדול בתורה ותגיע להישגים שאפילו אתה תהיה מופתע בהישגים שהשגת, קדימה!!! עלה והצלח!!!

ולכאורה היה מקום לומר ש"חוקתי" זה קיום מצוות לא תעשה, ואילו "מצוותי" זה מצוות עשה, אבל לפי זה לא מתאים הלשון "תלכו" כי על מצוות לא תעשה לא אמורים לעשות ולא ללכת כביכול, אלא אדרבה דווקא על מצוות לא תעשה מתאים לשון **תשמרו** דהיינו לשמור שלא לעשות עבירות, וא"כ למה לא נכתב **"אם בחוקתי תשמרו"?????**

ולפרש להיפך, ש"חוקתי" זה מצוות עשה, ואילו "מצוותי" זה "מצוות לא תעשה" וכך זה יתאים ללשון **"חוקתי תלכו" - שתקיימו מצוות עשה"**, זה עדיין לא הסבר נכון, כי **"מצוותי"** בוודאי המשמעות מצוות של עשייה - **"מצוות עשה"** ובוודאי לא את ההיפך.

וטהר לבנו – בחוקתי

שנאמר "אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתיי", הרי שחוקתי מתאים לתורה ולברית שהם מקיימים את חוקי הטבע.

אמר להם הקדוש ברוך הוא: שמים וארץ יעידו בהם שקיימו את התורה כולה, אומרים לפניו ריבוננו של עולם שמים וארץ פסולים להעיד כי יש להם נגיעה בעדות,

ללמדנו, שהתורה והקדושה מחוברים יחד, ולכן אם אתה רוצה להתחזק באמת ולהתקדש באמת בקדושה אמיתית ומתמשכת, עליך לדעת שאתה חייב כחוקי ברזל את שני המרכיבים "עמל התורה - וקדושת הברית", ואם תתחזק רק בקדושת הברית ולא בתורה דע לך שהחיזוק יכול לקרוס אחר תקופה, כי חסר את אש התורה שמכבה את אש היצר, כי בלי כלי נשק איך תנצח לוחם מקצועי ותיק קרבות כמו היצר הרע, ועליך להשקיע בלימוד התורה עד כדי שתתלהב מהתורה, כי התלהבות הקודש היא זו שתמחק את התלהבות היצר, אז קדימה התמד בתורה בקדושה וטהרה ותגדל לצדיק אמתי אמן.

אם בחוקתי תלכו, ונתתי גשמיכם ונתתי שלום - מה מיוחד בחוקים הללו? - המשך

ולכן אומרים "להכניסו בבריתו של אברהם אבינו" כי מצוות הברית זה כניסה למסלול ארוך של כל החיים, לשמור על הברית כראוי, וכפי שמברכים בברית, כשם שנכנס לברית כן יכנס לתורה ולחופה ולמעשים טובים, שבזכות קדושת הברית זוכים לתורה ולחופה שזה חיי נישואין כשרים ונאמנים, ולמעשים טובים אמן.

ועל פי זה מובנים דברי הגמרא "שבשעה שנכנס דוד לבית המרחץ וראה עצמו עומד ערום, אמר אוי לי שאעמוד ערום בלא מצוה, וכיון שזכר במילה נתיישרה דעתו", וצריך קצת ביאור, מה חשב דוד בהתחלה ומה חשב בסוף??

ונראה שבהתחלה לא החשיב את המצווה של ברית מילה לייחס אותה לעצמו, שהרי לא הוא מל את עצמו אלא מלו אותו בקטנותו ואין לו כביכול חלק במצווה זו, אבל כשזכר שברית מילה שעשו לו בקטנותו זה רק כניסה לעולם של שמירת הברית שנמשכת כל החיים, בעבודת פרך במלחמה יום יומית נגד היצר הרע, התיישרה דעתו, שגם מצוות מילה מתייחסת לו עצמו.

וכאמור בברית מילה ובשמירת הברית גם שייך התמדה ביום ובלילה וגם עניין תלכו, כי זה מסלול של שמירת הברית שאתו צועדים כל החיים, וגם בהליכה בחוץ עלינו לשמור על עניינו, וגם מתאים לשון בריתי יומם ולילה, כי כל רגע ביום ובלילה יש מלחמה לשמור ברית קדוש, וזה גם משמעות הברכה "כשם שנכנס לברית כן יכנס לתורה ולחופה ולמעשים טובים", שבכוח שמירת הברית להכניסו ולהביאו לתורה ואז שני הכוחות יחד יכניסו ויביאו אותו לחופה ולמעשים טובים.

ולכן מובן למה זה הכוח שמחזיק את חוקי שמים והארץ, כי זה מלחמה קשה מאוד כל רגע וכל החיים, ורבים נופלים חללים במלחמה קשה זו, ועד הרגע האחרון של החיים המלחמה הזאת קיימת בפנים ומאחור, וגיבור הוא וקדוש מי שמנצח במלחמה קשה זו.

לכן כתוב בגמרא ע"ז ה' "אם בחוקתי" אין "אם" אלא לשון תחנונים, כמו שכתוב "לו עמי שומע לי", נו, יהודים יקרים אבא יקר בורא עולם מתחנן אלינו, קבלו עליכם צדיקים וידידים, להתחזק בשמירת הברית כל החיים ממש, ולא רק בזה אלא להתחזק גם בעמל התורה הקדושה, ושניהם יחד יקרבו אותנו לקיום כל המצוות בחשק ובהתלהבות, אמן ואמן.

אם בחוקתי תלכו, ונתתי גשמיכם ונתתי שלום, זה השכר, מה עם עולם הבא???

אבל גם לפי הסבר זה עדיין קשה, שהרי רש"י פירש על הפסוק "והשיג לכם דיש את בציר, ובציר ישיג את זרע" שיהא הדיש מרובה ואתם עסוקים בו עד הבציר, ובבציר תעסקו עד שעת הזרע, ואם כן מצב זה מפריע להתעלות בתורה כי החקלאות תעסיק אותנו כל השנה???

אלא נראה לתרץ על פי דברינו קודם, שאכן כדברי הכתב סופר כאן לא מדובר על השכר, אלא קיום החוקים שהם לימוד תורה ושמירת הברית הם אלו שמקיימים את הטבע שבעולם, ככתוב "אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתיי", וממילא כשהחוקים מתקיימים

וצריך להבין מה מיוחד בלימוד התורה בעמל ובברית מילה - חוקתי, שכוחם כה רב?? שדווקא הם המחזיקים את חוקי העולם, ובלעדיהם לא יתקיים העולם??

והתשובה לכך היא כלשון הפסוק "בחוקתי תלכו", ואכן בלימוד התורה הדבר שייך ומובן, כפי שנאמר על לימוד התורה - "ובלכתך בדרך", ואכן קיום מצוות לימוד תורה בדרכים זה מוכיח על אהבה עזה ועמל גדול בתורה, כי במציאות גם מי שנמצא במסגרת תורנית של לימוד תורה כשישיבה או כולל, לא מחייב שיתמיד ללימוד תורה גם בהליכה, ואם בכל זאת הוא לומד גם בנסיעה ובהליכה, זה מוכיח שהוא באמת עמל בתורה וזה בראש מעייניו.

וגם שייך בהתמדת התורה מה שכתוב "בריתי יומם ולילה" כפשוטו לימוד תורה ביום ובלילה, וברור הדבר שלימוד תורה בהתמדה בהליכה בדרכים וגם ביום ובלילה זה כוח עצום של מצוות לימוד תורה המוכיח על עמל וחשקת התורה, ובוודאי זה נחשב למצווה גדולה ועצומה שכדאי היא שתחזיק את העולם.

אבל כלפי ברית מילה לכאורה יש לתמוה מה אכן הגדלות במצווה זו שעושים לקטן בקטנותו יותר משאר המצוות?? וגם מה שייך בזה הכתוב "תלכו"??

והתשובה לכך וכפי שכתבנו בפרשת תזריע שאמרו חז"ל במדרש תנחומא תזריע פ"ה שמי שיש לו ברית מילה אינו רואה פני גיהינום, ולכאורה זה דבר פלא ממש, כי איך יתכן הבטחה כזו על מצוה שעשו בו בקטנותו ובעצם כל יהודי כמעט עבר ברית מילה,

אלא ההסבר פשוט וידוע, שיש ברית פגומה, דהיינו שמי שחלילה פגם בבריתו אזי כביכול אין לו ברית מילה ראויה, ולו אין את ההבטחה שאינו רואה פני גיהינום, אבל מי ששומר על בריתו שלא תהיה פגומה, אזי הוא הזוכה להבטחה שלא יראה פני גיהינום.

לכן כתוב בגמרא ע"ז ה' "אם בחוקתי" אין "אם" אלא לשון תחנונים, כמו שכתוב "לו עמי שומע לי", נו, יהודים יקרים אבא יקר בורא עולם מתחנן אלינו, קבלו עליכם צדיקים וידידים, להתחזק בשמירת הברית כל החיים ממש, ולא רק בזה אלא להתחזק גם בעמל התורה הקדושה, ושניהם יחד יקרבו אותנו לקיום כל המצוות בחשק ובהתלהבות, אמן ואמן.

שאלו המפרשים, איך ייתכן שהשכר המובטח על קיום תורה ומצוות זה גשמי וועניינים שבעולם הזה, למה לא מוזכר כאן השכר העיקרי שהוא העולם הבא?? עוד מקשה הכתב סופר שהגמרא קידושין ל"ט אומרת ששכר מצוה לא מקבלים בעולם הזה, והשכר הוא רק בעולם הבא ושם נקבל שכר נצחי?? **ותירץ** הכתב סופר על פי הרמב"ם, שכל הבטחות התורה זה לא כמתן שכר, אלא רק הבטחות שאם נעבוד את הבורא יתברך אזי בורא עולם יתן לנו כוח ואפשרות לעבוד אותו בהרחבת הדעת, ושלא יהיה לנו הפרעות ודאגות של פרנסה ובריאות, ושיהיה שלום ובטחון בארץ.

וטהר לבנו – בחוקתי

ושלום זה לא מתקיים אלא ע"י עסק התורה, ולדברינו גם בשמירת הברית ככתוב "אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי", ולכן מובן שכתוב "ונתתי שלום בארץ", כי לימוד התורה ושמירת הברית, אלו הביאו ומביאים את השלום כמו שהתורה הביאה את השלום מתחילת בריאת העולם, וכאמור זה מביא את השלום לא כשכר אלא כחוקי טבע השמים והארץ שעל ידי התורה והברית יש ממילא גשם ושפע, כי כך קבע הקב"ה את טבע וחוקי העולם שהברית מקיימת את חוקי השמים מאז ולתמיד.

אזי חוקי שמים וארץ גם מתקיימים, ולכן מטבע הדברים יש שפע של גשמים. כמו כן קיום החוקים הנ"ל מביאים שלום לעולם, כמו שכתב התורה חיים שלימוד התורה שם שלום בפמליה של מעלה ובפמליה של מטה, פמליה של מעלה זה צבא השמים ומלאכי מרום שיש מהם כשגל וברד ויש מהם כאש ולהבה ואין מזיקים זה את זה כי יש שלום ביניהם, שנאמר "עושה שלום במרומיו".

ובפמליה של מטה, זה צבא הארץ שהם ארבע היסודות. אש וברד שלג וקיטור רוח סערה, שגם הם אפילו שמתנגדים זה לזה אינם מזיקים זה את זה מחמת השלום.

אז קבלו עליכם צדיקים וידידים, להתחזק לא רק בשמירת הברית אלא גם בעמל התורה הקדושה, וזה יתקן עולם לשלמות הטבע לטובה, כי אלו חוקי טבע העולם, שבעמל התורה ובשמירת הברית נזכה לשפע בגשמים רוגע ושלווה, ובשלום וביטחון, וכל זה מבלי לגעת בשכר שכולו שמור ומובטח לנו כשכר נצחי בחיי העולם הבא.

"מצותי תשמרו ועשיתם אותם" – מה זה "תשמרו"??

המצוות אלא חייבים גם לשמור דהיינו להמתין בצפייה ובהשתוקקות למצווה שתבוא.

ולדרכנו בפרשה נפרש בדומה לדברי האמרי חיים, שאם נקיים את שני החוקים, שכאמור הם עמל התורה ושמירת הברית והעניינים, זה יביא אותנו לא רק לקיים מצוות אלא גם לחבב מצוות, כמשמעות הברכה כשם שנכנס לברית כן יכנס לתורה ולחופה ולמעשים טובים, שבכוח שמירת הברית להכניסו ולהביאו לתורה בקדושה, ושני הכוחות יחד יכניסו ויביאו אותו לחופה ולמעשים טובים.

כי הכוח שבמצוות הללו יגביר בנו את כוח הקדושה לשיאים שלא הכרנו מעולם, וזר לא יבין ואפילו יתפלא למראה עיניו, "וכי שאל בנביאים", וזר לא יבין מה פשר התפילה שמתארכת, מה פשר ההתלהבות המיוחדת והדבקות בתפילה ובקיום המצוות, כי זה עולם אחר "מצוותי תשמרו".

כי רק על ידי צירוף עמל התורה יחד עם שמירת הברית בקדושה, רק ככה נוכל להתחזק באמת, ורק כך נוכל לאהוב את המצוות ולשמור אותם, ולא שחלילה נחכה להתפטר מהם, אלא נצפה ונתגעגע ונשתוקק למצווה, וזה יביא אותנו גם ל"ועשיתם אותם" בשלימות.

וכמו שמסיימים בקריאת שמע "וזכרתם את כל מצוות ה' ועשיתם אותם - ולא תתרו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם" והתוצאה "למען תזכרו ועשיתם את כל מצוותי והייתם קדושים", ולכאורה יש כאן כפילות שפעמיים כתוב "ועשיתם", אבל באמת אין כאן כפילות כי קיום המצוות לפני "ולא תתרו אחרי עיניכם" לא דומה ל"ועשיתם את כל מצוותי" שבאה אחרי שמירת העניינים, כי שמירת המצוות הכוללת שמירת עניינים מפורשת בו תוצאה מיוחדת "והייתם קדושים", כי אז מקיימים את כל המצוות בהתלהבות מתוך שמחה והשתוקקות והמתנה למצווה, ויזכנו ה' יתברך להגיע לדרגות קדושות אלו אמן ואמן.

אם בחקתי תלכו ואת מצותי תשמרו, ונתתי משכני בתככם ולא תגעל נפשי אתכם

עולם רצה לתת דגש שיש כאלו שבורא עולם כן נגעל מהם למרות שמירת התורה והמצוות.

ועל פי רעיון זה נוכל להבין דברי המדרש ל"ה א' על הפסוק "אם בחוקתי תלכו" – והביא דוגמא לכך לכך מדברי דוד המלך שאמר: "חישבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך", שאמר דוד: ריבוננו של עולם בכל יום הייתי מחשב למקום פלוני אני הולך, לבית פלוני אני הולך, והיו רגלי מביאות אותי לבית המדרש.

כי לימוד התורה של דוד המלך היה פסגת חייו, שיא הנאת עולמו, ולכן במקום להגיע לעסקיו, עסקי מלך המרובים, הוא היה מוצא את עצמו פתאום בבית מדרש, כי בדרך לעסקיו קיים בשלימות "בחוקתי תלכו", וחשב בעיון הסוגיה, וממילא שכח את מטרת יציאתו ומצא עצמו בבית מדרש בריתחא דאורייתא, עד שעבדיו ושריו היו שולפים אותו או שלא העזו חלילה להפסיקו מלימודו, וזה לא היה חד פעמי, אלא בכל יום "בכל יום" כפשוטו, כך חי דוד!!!

הרמב"ן שואל אם אכן בחוקתי תלכו וכל הברכות מובטחות לכם, למה הקב"ה צריך לשלול שהוא הבורא יתברך לא יגעל אותנו??? וכי למה שיהיה צד שכזה בכלל על צדיקים שומרי תורה ומצוות??

ונראה שאכן יש צד כזה, כי יש אנשים שלומדים בשיבה או בכולל ולומדים תורה בהתמדה, וגם מקיימים מצוות כהלכה וגם מקפידים על כל התפילות, אבל בכל אופן בתוך הלב הם שונאים את דרך חייהם, אלא פשוט אין להם ברירה כי הם חיים בתחרות ובחברה כזו הדורשת את כל המוזכר קודם.

והם מקיימים הכל בכל מכל כל אבל מבפנים יש להם גועל מהתורה או מקיום המצוות, ועל אנשים כאלו למרות שמקיימים הכל ממש בכל זאת כמו שהם נגעלים גם בורא עולם נגעל מהם, אבל מי שמקיים מצוות ולומד תורה בחשק מתוך רצון עצמי ממילא אין בו גועל למצוות, לכן כמובן גם בורא עולם לא נגעל ממנו, אבל כאמור בורא

וזהר לבנו – בחוקתי

עליהם, 5 דקות שיש כשמחכים בתור, או כשיושבים באיזה שמחה, או כשהולכים מהבית לבית מדרש וכדומה, ומכל ה 5 דקות הללו הפכתי לתלמיד חכם, כי כאשר מנצלים אותם ומצרפים אותם הם הופכים לזמן גדול ורב.

וכך פירש את הפסוק הנ"ל "אם בחוקתי תלכו", שתהיו עמלים בתורה גם בזמן ההליכה והדקות הפנויות, אז תזכו ל"ואת מצותי תשמרו ועשיתם אותם", ולזכות לשמרים ולקיימם, וכאמור קודם לימוד כזה מוכיח חד משמעית שזה לא עמל מתוך גועל והכרח, אלא מתוך "שבתי בבית ה' - לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו".

ללמדנו, יש ילדים שעוזבים את התורה ונופלים למטה עד לתהום, והאנשים ראו ולא מבינים למה?? איך יכול להיות שמאבא צדיק ומאמא צדיקה יוצא בן או בנים כאלו??? אבל מי שמכיר את המשפחה באמת מבין מה קרה לבנים, כי הם ראו שאבא שלהם השומר חי תורה זה עבורו כנמצא בכלא וסובל רוע לו, ולכן הם לא רוצים יותר לסבול, ולהם לא שווה לסבול בשביל לא להפסיד את הקהילה, כי הם אומרים שנמצא חברים חדשים, והבושות נסבול רק קצת זמן וזה יעבור.

ולכן, חייבים אנו לעבוד את הקב"ה באהבה ובשמחה, ורק כך הבנים שלנו ימשיכו בעזרת השם בדרך התורה והמצוות לתפארת המשפחה ועם ישראל, כי הבנים מבינים שלעבוד את הקב"ה זה זכות ודבר מצויין וחיים טובים, אמן ואמן.

ונתתי משכני בתוככם והתהלכתי בתוככם - ואולץ אתכם קוממיות - המשך

כי בורא עולם צווה אותנו "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" בתוך כל יהודי ויהודי, ויהודי זה אכן קיים את בקשת בורא עולם, ואכן "משכני בתוכם והתהלכתי בתוכם" שהנשמה – משכני מתהלכת בתוכנו בקומה זקופה, כי היא נמצאת במקום הטוב והמושלם מבחינתה, בקודש הקדשים הפרטי שלה, שהגוף נתן לה את כולו, קחי נא נשמתי את גופי ותיהני ותשמחי בי נשמתי היקרה.

ולפי זה הומתק קצת עניין תחיית המתים, שהרי אם הגוף הוא רק כבגד לנשמה שהיא עיקר מהותנו, א"כ מדוע אחרי שכבר נפרדה החבילה, שהנשמה עלתה לגנוי מרומים, מדוע עליה שוב לחזור בתחיית המתים לבגד הגשמי??

אבל לפי הנ"ל הדברים נפלאים, שהנשמה חפצה ומשתוקקת להתקיים בגוף קדוש כי קדושתו מעל קדושת המלאכים שאין להם יצר הרע, ולכן תהיה תקופה שבה כל הנשמות הטהורות יזכו לחזור לגופים הטהורים שהחיבור ביניהם היה לשמחת שני הצדדים, כי הנשמה הטהורה התגעגעה לגוף הטהור שקידם אותה לדרגות נשגבות.

וכך כל הצדיקים יקומו לתחיה ותהיה שמחה עצומה לכל הנשמות והגופים הקדושים, וכך גם הגוף יזכה לראות עולם רוחני שכולם כולל כל הגופים יתאוו וירעבו לרוחניות ככתוב "הנה ימים באים נאום ה' ונתתי רעב בארץ לא רעב ללחם ולא צמא למים כי אם לשמוע את דברי ה'", יזכנו ה' להגיע כבר לנבואות אלו בקרוב בימינו אמן ואמן.

אם בחוקתי תלכו - הדוגמא מדוד המלך

לדוד, כעין מה שהיצר נרגע בשעיר לעזאזל שכביכול קיבל מנתו וכפי שהארכת בפרשת אחרי מות בדברי הרמב"ן. וכמובן זה לא שקר, כי אם זה מותר ובפרט כשזה לצורך מצווה אז זה לא רק מותר אלא גם לא נחשב לשקר, אבל בכל אופן ליצר הרע השקרן שקר זה נחשב כשקר וטוב לו עם זה.

והנה בדרך אחרת אפשר לבאר ושוב לפי דברי החתם סופר בעניין אחר, שהקשה איך יתכן שהתורה מבטיחה שכר על קיום התורה והמצוות הרי הגמרא בקידושין ל"ט אומרת ששכר מצווה לא מקבלים בעולם הזה??

ותידע החתם סופר, שהשכר המובטח בפרשה זה לא על המצווה אלא רק על ההליכה והטרחת לדבר מצווה, ולפי זה ביאר החתם סופר, שדוד המלך חישב והעדיף הליכה לבית מדרש כי כך שכרו מובטח, אפילו כשבסופו של דבר

לא פלא שדוד המלך כתב בתהילים "אחת שאלתי מאת השם אותה אבקש - שבתי בבית ה' כל ימי חיי, לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו", שכל יום היתה לו התלהבות כביקור ראשון בהיכל ה' - בהיכלו של מלך מלכי הקדוש ברוך הוא, וזו הדוגמא לעמלים בתורה - "בחוקתי תלכו", וזה ההיפך הגמור מעבודה מתוך גועל ח"ו.

וזה מזכיר לי מה שמסופר ששאל תלמיד החתם סופר זצ"ל את רבו, מה סוד הצלחתו בתורה?? ענה לו החתם סופר, סוד הצלחתי בלימוד התורה הוא מ 5 דקות!!!!!! והסביר לו החת"ס שהכוונה ל 5 הדקות שאיש לא שם לב

על שאלת הרמב"ן שאם אכן בחוקתי תלכו וכל הברכות מובטחות לכם, למה צריך לשלול שה' לא יגועל מאתנו??? יתכן לתרץ עוד, שכידוע הנשמה היא חלק אלוך ממעל, והנשמה הטהורה רוצה לחזור לצור נשמתה, ולברוח מהגוף הגשמי, כי היא נגעלת מהגשמיים והיא משתוקקת לרוחניות, וככה זה אצל רוב בני האדם החיים בעולמינו.

אבל ביהודי שעמל בתורה ושומר על בריתו, וכפי שביארתי ששני הדברים הללו כלולים ב"בחוקתי תלכו", והיהודי אוהב את המצוות - "ומצוותי תשמרו" ששומר אותם כיהלומים ומצפה לבואם בשקיקה, "ועשיתם אותם" שאכן מקיים את כל המצוות, כזה יהודי הנשמה שהיא חלק אלוך ממעל כבר לא נגעלת מהגוף, אלא אדרבה היא חפצה להישאר בגוף, כי גוף זה הוא קודש קדשים, שקדושתו גדולה מקדושת המלאכים, כי להתעלות בעולם הזה בעולם הגשמי ובעולם המלא ניסיונות קשה שבעתיים, ולפי הקושי כך מתעלים.

ואולי זו כוונת הפסוק "ונתתי משכני בתוכם והתהלכתי בתוכם - ואולץ אתכם קוממיות", בקומה זקופה, וכי יהודי בעולם הזה צריך ללכת זקוף כגאוותן??? הרי באיגרת הרמב"ן כתוב מפורש שמוטל על יהודי לנהוג בענוה וראשו יהיה למטה?? אלא יתכן והכוונה על הנשמה שבתוכנו שהיא חלק אלוך ממעל, שהיא לא תהיה במצב שרוצה לברוח או כפופה וחנוקה, אלא היא – הנשמה תהיה זקופה בגופנו, בעמידה איתנה ובגאווה על שזכתה להיות ולחיות בגוף קדוש שכזה.

החתם סופר מביא בשם הספרים שלא כדאי להגיד שהוא הולך לעשות מצווה, כי אז היצר הרע מנסה בכל דרך לבטל רצונו הטוב בכל מיני אונסים וטרדות, ועל פי כלל זה מבאר החתם סופר שדוד המלך כשרצה ללכת ללמוד תורה, הוא אמר שהוא הולך לדברים בטלים שכך היצר לא הפריע לו ללכת ללמוד תורה, ומדגיש החתם סופר, שבתחבולה זו השתמש דוד המלך בכל יום ויום, כי היצר אורב לאדם בכל יום ויום, וחייבים כל יום לעמוד על המשמר כנגדו.

ונשאלת השאלה, וכי היצר הרע טיפש הוא או שכתן הרי הוא זוכר שאתמול דוד אמר כך ועשה להיפך??? ולכאורה נראה שאולי יש כאן עוד עניין והסבר.

ונראה שיתכן והיצר הרע התנחם בכל פעם שדוד כביכול הוציא דבר שקר מפיו, ולכן היצר הרע נרגע ולא הפריע

וטהר לבנו – בחוקתי

שדוד שינה בדיבורו ואמר שהוא הולך לא לדבר מצווה, **הרי שהוא הפסיד את שכר ההליכה לדבר מצווה.**

והיות והשטן חשב שכך הפסיד דוד חלק מהמצווה בפרט החלק ששכרו גם בעולם הזה, לכן היצר לא הפריע לדוד ללכת ולקיים את המצווה.

וזה באה התורה על פי המדרש לגלות לנו, שלמרות הכל כל מה שדוד הלך נחשב הליכה לדבר מצווה, שגם זה נחשב **"בחוקתי תלכו"**, כי המטרה הייתה לצורך מצווה, כי בתחבולות עשה לך מלחמה.

ודעו לכם שגם אנחנו חייבים לפעול במושג בתחבולות עשה לך מלחמה, ובהתייעצות עם רבנים גדולים לדעת מה הם הכללים הנכונים להשתמש ובאיזה תחבולות, בכדי שהגולם לא יקום על יוצרו כביכול, וכל אחד ישתמש בתחבולות המתאימות לו בעיקר לחזק את עצמו וגם את אחרים, וברוך ה' לא חסרים תחבולות רק להשקיע מחשבה עמוקה!! כמו כן גם בכל פעם שמתעורר היצר, מיד לרוץ לחזק אחרים ונמצא שאתה ממילא מחוזה, ויש בזה ניסים ממש!! כי לפעמים חייבים התעוררות מיוחדת, או שמתעורר לך ניסיון קשה ומיד קופץ ומתקשר לך יהודי שאתה לא מכיר ומתחנן שתתן לו עצה וחיזוק להתגבר, וממילא אתה מחזק ומתחזק ומתעלה עוד יותר, וזה גם הסיבה שאני כותב את העלונים והספר הזה וכל כולו בעזרת השם.

ותפילתי שלא ניגע לריק ולא נלד לבהלה, שכל חיינו נקדיש לתורה ויראת שמים, בלי נפילות חס וחלילה!! שמעתה עד עולם נחיה בקדושה ובטהרה אנחנו וצאצאנו וצאצאי כל עמך בית ישראל "כולנו" אמן ואמן.

"ואכלתם לחמכם לשבע וישבתם לבטח בארצכם"

ובספר ברכת פרץ של הסטייפלר כתב, שבאמת אדם חייב לקבל ייסורים בכדי לנקות את העבירות שלו, ולכן הייסורים יכולים להיות בכך שאדם מתייסר בעסק התורה והמצוות, וכמאמר המשנה פת במלח תאכל, או שמתייסר בכך שהוא הולך לישון מאוחר למען שקידת התורה. וגם כל יגיעה בהבנה ובכלל ההתמדה בתורה ובפרט בזמן שאין לו חשק או סבלנות או ראש ללימוד, כל אלו פשוט שהם נחשבים ייסורים, והם חוסכים מהאדם ייסורים אחרים שהיה אמור לסבול מהם, וזו הכוונה "אין לך אדם שאין לו ייסורים ואשרי מי שייסוריו מן התורה".

ורבינו יונה בשערי תשובה כתב, אמרו רז"ל במדרש "עץ חיים היא למחזיקים בה", שאם אדם עבר על איסור כרת או מיתת בית דין, יכול לתקן על ידי לימוד התורה בעמל, שאם היה רגיל לקרא פרק ביום יקרא ב' פרקים, או אם היה רגיל לקרא פרשה יקרא ב' פרשיות, ומשתי סיבות התורה תגן עליו מן הייסורים, סיבה א', כי תלמוד תורה כנגד כולם, וסיבה ב': כי עמל וטורח בתורה, וסיבה זו מקבלת תוספת תוקף כאשר האדם לומד גם על חשבון שעות השינה שלו זה יתקן אותו במקום הייסורים.

וזה דבר מפחיד ומבהיל על הרעיון!!! תיקון כרת ומיתות בית דין, דברים מפורשים מרבינו יונה, לא בשמים היא - זה תיקון הגיוני השווה לכל נפש!!!

לכן צדיקים וידידים, אל ייאוש!!! כי אין ייאוש בעולם כלל!!! גם אם נפלת מאוד עד לתהום, פשוט תכפיל את הלימוד או תלמד עד השעות הקטנות, בזה תיקנת תיקון כרת ומיתת בית דין, בלי להוציא כסף פדיון וכדומה, כמובן אין בכוונתי לשלול את הפסוק "וחטאך בצדקה פרוק - תפדה", וגם ברגע שתתאמץ ותלמד יותר, ותייסר את עצמך בלימוד, תחסוך ייסורי תופת על העבירות החמורות שעשית, וידידי היקר ר' שלמה גפנר שליט"א הוסיף, שלכן "החש בראשו יעסוק בתורה", כי הייסורים שבלימוד התורה מוציאים את ייסורי כאב הראש, אז אל תקבלו זאת כתשובה אוטומטית של המשגיחים, זה אמתי.

אז אל תגיד לא ידעתי לא שמעתי, אם הייתי יודע הייתי עושה משהו!!! עכשיו אתה יודע, תפעל תכף ומיד כי זה חובתך וביכולתך ולטובתך הנצחית בזה ובבא!!!

"והשיג לכם דיש את בציר, ובציר ישיג את זרע, ואכלתם לחמכם לשבע"

שהכוונה שיתמלאו האוצרות בתבואה בכמויות עצומות, ממילא מוכח שזרעו וקצרו כמויות שמילאו את המחסנים, ולמי הם ישמרו כל זאת??? נכון זה לא ירקיב כי זה באוצרות, אבל למה??? **ושמא** תאמר שהאוצרות יעזרו להם לימים בהם יחטאו ולא יזכו שיצמח להם שפע בשדות, הרי אם הם יחטאו לא יעזור מה ששמרו במחסנים כי זה ירקיב להם, או שיקרה להם כפי שהיה עם אוצרות התבואה הגדולים שהיו בירושלים הנצורה בזמן חורבן הבית השני, שהבריונים היהודים שרפו את כל האוצרות בכדי לאלץ את היהודים להילחם??

לא הצליח ללמוד, ואילו כאשר ילך לדבר הרשות אם לא יצליח לעשות מה שתכנן לעשות הוא הלך בחינם.

ונראה שאפשר לחבר את יסודו של החתם סופר כאן לדבריו הקודם, שאכן דוד לא אמר שהוא הולך לדבר מצווה כי אז היצר הרע יפריע לו בטרדות וכל מיני אונסים, ולכן הוא שיקר על היצר ואמר שהוא הולך לדבר רשות, וכך היצר לא הפריע לו. **ולמרות** שבכל יום ויום כך נהג דוד והיצר הרע היה אמור לזכור שדוד המלך רק משקר עליו, בכל זאת היצר הרע הסכים לוותר, כי השטן חשב שעל ידי

מאחר שהתורה מפרטת את החיים הטובים בעולם הזה לצדיקים שעמלים בתורה ושומרים מצוות, נשאלת השאלה הרי כתוב "אשרי הגבר אשר תיסרנו י-ה ומתורתך תלמדנו"? אבל על פי מה שנכתב בילקוט השאלה מתורצת, שאמר רבי בינא אין אדם בעולם בלי ייסורים, כואבות לו השיניים אינו יכול לישון, כואבות לו העיניים אינו יכול לישון, מצד שני המתמיד בתורה גם כן לא ישן, שורה אחרונה: **שניהם טרודים ולא נרדמים**, זה ער זה ער, אבל "אשרי הגבר אשר תיסרנו י-ה".

ועומק הכוונה היא, שכל אדם צריך לקבל ייסורים, ואשרי הגבר שהייסורים שלו זה בא מלימוד התורה, וכך גם כתוב במדרש בראשית רבה צ"ב א' אמר רבי אלכסנדר אין לך אדם בלי ייסורים, אשרי האדם שייסורים באים עליו בצורה שמתייסר על לימוד תורה בהתמדה, ולכן כשיש "בחוקתי תלכו", שעמלים בתורה בהתמדה עצומה, וכפי שביארתי שבחוקתי כולל גם שמירת הברית במסירות נפש ביום ובלילה, אם כן אדם זה יצא ידי חובת ייסוריו ע"י עמל התורה ושמירת הברית, ואין צורך שיתייסר עוד, אלא הברכה תשרה בכל ענייניו הגשמיים.

כתב רש"י, שיהא הדיש מרובה ואתם עסוקים בו עד הבציר, ובבציר תעסקו עד שעת הזרע, "ואכלתם לחמכם לשבע" אוכל מעט וזה מספיק לו כי זה מתברך במעיו, וצריך להבין, אם אוכל קצת כי זה מתברך במעיו, מדוע צריך, ועבור מי צריך שיגדל כמויות ובשפע? וגם שבמקום שהחקלאות תעסיק אותם חודשיים בשנה, הרי בגלל השפע שגדל יתעסקו בה כל השנה????

ואם נאמר שישאירו ולא יקצרו, או שיזרעו קצת, הרי כתוב מפורש "ואכלתם ישן נושן, וישן מפני חדש תוציאוו"

וטהר לבנו – בחוקתי

זו גם תשובה לשאלה נוספת, שאם כתוב **"ונתתי שלום בארץ - וחרב לא תעבור בארצכם"** מדוע בהמשך כתוב **"ורדתם את איביכם ונפלו לפניכם לחרב, ורדפו מכם חמשה מאה ומאה מכם רבבה ירדפו ונפלו איביכם לפניכם לחרב"**, הרי יש שלום ואין חרב עוברת, אז למה מאה ירדפו רבבה?? הרי קיבלנו הבטחה **"ואין מחריד"!!!**

אלא כאמור, אם יש שלום בארץ לא תמיד יתלו זאת בברכה מה', אלא יתלו זאת בשכנות טובה שהשכנים שבעו ממלחמות, ואולי הם בחרו בסיסמה **"הלעולם תאכל חרב"**, לכן מידי פעם הקב"ה שולח דוגמאות לכוח שיש ליהודים שמאה רבבה ירדפו, כי יש ברכה מיוחדת והשלום הגיע מתוך ברכה מתוך כוח על טבעי ולכן יש שלום בארץ.

והשיג לכם דיש את בציר, ובציר ישיג את זרע

לעמול בתורה יומם ולילה בלי תערובת, **וההבדל** ברור ומוכרח שהרי נפסק **בשו"ע** **אורח חיים קצ"א ג'** שאסור לעשות מלאכה תוך כדי שהוא מברך ברכת המזון, **וכתב** שם **הט"ז** שהלכה זו קיימת בכל התפילות ובכל הברכות וגם על כל המצוות, שאסור להתעסק אפילו בדבר מצוה אחרת בעודו מתפלל או מברך או מקיים מצוה.

והעושה כן הוא בכלל אזהרת הפסוק **"ואם תלכו עמי בקרי"** שפירושו שתעשו מצוות ותלכו בדרכי ה' אבל תעשו זאת **"בקרי"** כאילו במקרה או בדרך ארעי, וכל מי שמתפלל או עושה מצוה ותוך כדי מתעסק בדבר אחר זה נחשב לקיום מצוה בדרך ארעי וכמקרה.

ודוגמא לזה מהגמרא **בבא בתרא נ"ז ב'**, א"ר חייא בר אבא זה שלא מסתכל בנשים בשעה שעומדות על הכביסה, שהולכות שם יחפות, והגמרא קובעת שאם יש דרך אחרת הוא רשע אפילו שלא מסתכל עליהן, **ומפרשים** כי אסור לאדם לסכן עצמו בניסיון של פריצות, **אומנם** היצר הרע שקרן, בא אליך ומפתה אותך: לך כן בדרך זו!!! כי כך אתה מקיים מצווה שאתה מתגבר על היצר הרע, וככה אתה הופך לצדיק וקדוש!! **אבל מה אפשר לעשות שזה שקר שהרי הגמרא אומרת שזה לא נכון, אלא אתה רשע!!!!**

ולמה? כי יש איסור מפורש להכניס את עצמנו לניסיון, ורק אם בליט ברירה אנחנו נקלענו לניסיון עלינו להילחם שלא ניפול חלילה וחס, אבל לא להיכנס בידיים כי יתכן שתניפול ולא תוכל קום מנפילה זו, כפי שראינו אנשים שמכוח נפילה אחת נפלו לתהומות רח"ל, **ולכן** גם אם נקלעת לניסיון עליך לברוח ממנו מיד ובמהירות עצומה.

ולכן ניזהר כולנו מלהתפתות ליצר, שבא עלינו בתחבולות, ובמלבושי מצווה וברעיונות כביכול של לשם שמים, וככה אנחנו מסכנים את עתידנו הרוחני, ואפי' אם לא ניפול ברוחניות, עצם הכניסה ברצון לסכנה רוחנית אתה נקרא רשע ולא צדיק אפילו אם תעמוד בכל הניסיונות, ובכל ספק גש לרוב הקבוע שיורה לך מהו דרך האמת והישר, למען תצליח בכל אשר תלך.

אם בחוקתי תלכו - ועץ השדה יתן פריו

וחשבת להוסיף על דבריו שייתכן שחידושי תורה שבאים מתוך עמל התורה זה נחשב כפרי, ובזכות לימוד תורה בהתמדה מתוך עמל עד כדי חידושי תורה, יזכה אדם זה לברכה גם בגשמיות שעץ השדה יתן לו פירות ושפע.

ועץ השדה יתן פריו

טעם העץ כטעם הפרי, ובסוף הארץ שינתה ורק הוציאה פירות לאכילה ולא עץ שטעמו כמו הפרי שראוי למאכל, ומחדש ה"בית אב" שמכוח השינוי הזה נוצרו אילני הסרק.

ולפי זה ביאר את כוונת הפסוק על פי רש"י שאם בחוקתי תלכו עצי הסרק יוציאו פירות, כי זה העולם המתוקן באמת, ועל ידי לימוד התורה בעמל וקיום חוקי התורה העולם חוזר לתיקונו קודם השינוי.

וגם אין לומר שהשפע הוא בשביל הרוגע הנפשי **"שיש שפע"**, שהרי אם מקיימים מצוות אין צורך לשמור למען הרוגע, כי ממילא יש רוגע כי ה' ימשיך וייתן ברכתו, ואדרבה אדם חייב להתחזק בביטחון בה' ולא להמירה בביטחון בטבע, ואם הרוגע נפשי כי חששו שמא יחטאו, הרי כאמור לא יעזור כלום וממילא אין מקום לרוגע??

ויתכן שהשפע הוא בכדי שתהיה ניכרת הברכה, כי כשאדם אוכל קצת לא ידעו שיש ברכה במעיו, אלא יתלו שהוא מסתפק במועט או שעושה דיאטה (או בעידן שלנו יתלו שעשה טבעת או שרוול וקיצור קיבה), לכן בורא עולם הוכיח שיש ברכה בכך שגדלה התבואה בכמויות עצומות.

קודם שאלנו, אם האוכל המועט מתברך במעיו, מדוע צריך שיגדל כמויות ובשפע, עד כדי כך שבמקום שהחקלאות תעסיק אותם חודשיים בשנה, בגלל השפע זה יעסיק אותם כל השנה??? הרי ממילא הם אוכלים קצת, אז **בשביל מי כל הכמויות!!! ויתכן** שזה חלק מהניסיון של תהיו עמלים בתורה, שיהיה שפע של גידולים ותוצרת חקלאית, שיצטרכו לעבוד כל השנה בכדי לקצור אותה ולדוש אותה, **והיצר הרע** יבוא לבן אדם שעמל בתורה **וישקר** עליו, הנה לך מצווה חשובה מצוות ישוב ארץ ישראל, וחלילה שיהיה בל תשחית על ברכת השם.

והיצר הרע דורש לו שאפשר לכתחילה ללמוד תוך כדי העבודה, וכמו שכתוב **"יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך"** וביאר האדמו"ר **מקאצק** שהכוונה שבשעת מלאכתו מייגע רק את כפיו, ולא את לבו ומוחו, כי הראש שלו נמצא בגמרא ומוחו משועבד ברוחניות, או כמו שדרש **המקנה "ובתורתו יהגה יומם ולילה"** שהפסוק הזה מדבר באדם שעובד כמו שכתוב בהמשך **"וכל אשר יעשה יצליח"** דהיינו בעמלו ועסקיו במשא ומתן, וכוונת הפסוק שאפילו בזמן העבודה הראש שלו מונח בתורה, ומשתוקק לחזור ללימודו, מבטיח לו הפסוק **"וכל אשר יעשה יצליח"**.

וככה היצר הרע שולף אותו מעמלו בתורה, ומטביעו בעמל הגשמיות, וזה ניסיון קשה - לא להתפתות אלא להמשיך ללמוד, **כי דברי המקנה והאדמו"ר מקאצק אמורים לאדם שחייב לעמול לפרנסתו ואין לו ברירה אחרת**, עליו דרשו גדולי ישראל שלפחות הראש שלו יהיה מונח בלימוד התורה, אבל כאן עליו ללמוד תורה בבית מדרש והוא יתן לאשתו ועבדיו שהם יטפלו בעבודת השדה, והוא ימשיך

ולכן ניזהר כולנו מלהתפתות ליצר, שבא עלינו בתחבולות, ובמלבושי מצווה וברעיונות כביכול של לשם שמים, וככה אנחנו מסכנים את עתידנו הרוחני, ואפי' אם לא ניפול ברוחניות, עצם הכניסה ברצון לסכנה רוחנית אתה נקרא רשע ולא צדיק אפילו אם תעמוד בכל הניסיונות, ובכל ספק גש לרוב הקבוע שיורה לך מהו דרך האמת והישר, למען תצליח בכל אשר תלך.

דאיתי הסבר מתוק מדבש של האדמו"ר **מסקולען**, שכתב שאם נלמד תורה על מנת לקיים את המצוות זה כמו עץ שמוציא פרי, ולכן מידה כנגד מידה נזכה שהעץ השדה יוציא פירות.

כתב רש"י שהפסוק מדבר על אילני סרק שיוציאו פירות, וראיתי במפרשים ששואלים למה יש צורך בשינוי דרכי הטבע שעצי סרק יוציאו פירות??? **והנה בספר בית אב הביא הירושלמי כלאים א'** ששואל מניין נבראו אילנות סרק?? ועונה הירושלמי **"מעץ עושה פרי"**.

וההסבר הוא על פי רש"י בבראשית על הפסוק **"ועץ עושה פרי"** שהקדוש ברוך הוא ציווה שהצמחים יגדלו ויהיה

וטהר לבנו – בחוקתי

והאדמה שינתה בכדי לשמר את שלימותה לצדיקים בעולם הזה כאשר ילכו בחוקי התורה והמצוות.

כ כך יזכו הצדיקים עוד בחייהם בעולם הזה ליהנות מהשלימות של הבריאה, ושיכירו בעוצמת פועלם לטובה בעולם, ויחזקו ויחזקו כל יהודי ללכת בדרכי התורה, וברוך השם שנתן לי חידוש זה קודם תפילת ערבית כי כך התפללתי בשמחה ובהתרגשות עצומה, על שזכיתי ללמוד זכות לטובה על מעשה בראשית ועל האדמה שכוונתה הייתה לטובה.

ואכלתם לחמכם לשבע

ובפשטות, נראה לתרץ שברכת השם היא גם בכמות וגם באיכות, אבל בכל זאת נראה שטמון כאן יותר, שהרי כידוע ניסיון העושר קשה יותר מניסיון העוני.

וכמו שרבי הקדוש שחי כמו מלך ולא חסר לו מאומה ממה שהיה על שולחנו של קיסר רומי, ובכל זאת בעת פטירתו העיד שלא נהנה אפילו באצבע קטנה מהעולם הזה, ולא פלא שהוא מכונה רבי הקדוש מלבד מעלותיו שהיה נשיא ועורך המשניות.

וזאת הברכה, שהקב"ה יתן שפע ובכל זאת הברכה תהיה שיהיה לנו כוח להתגבר גם לשבוע במעט כדברי החתם סופר וגם לא להיגרר אחרי השפע, וכך אנחנו מתקדשים מאוד, כי כאשר השפע מול העיניים ובכל אופן לשלוט ולעצור זו גדלות, והכוח להתגבר זה ברכה של ממש.

ללמדנו, שניסיונות החיים הם בכל החזיתות, רבים בוכים על מר גורלם שקשה להם בפרנסה ולכן הם לא יכולים להתעלות כרצונם הטהור שיוקד באמת בתוך ליבם, אבל הם טועים כי ניסיון העושר קשה הרבה יותר, כי מרוב שפע הוא מרגיש טוב מדי והוא שוכח שהוא בניסיון החיים לנצל את העשירות רק לטובה, ולכן אומרים שניסיון העוני קל יותר כי בלב נשבר קל לו לפנות לבורא עולם.

על כן נקבל עלינו להאמין שכל מצב בו אנחנו נמצאים זה החלטה של בורא עולם שהחליט שמכאן עליך להתעלות, וכמובן עלינו להתפלל שהניסיונות לא יהיו קשים מדי כי אנחנו חלשים בדור חלש, אבל אם בכל זאת בורא עולם מנסה אותנו, עלינו להיות חזקים ולהצליח במשימה, ולפי הקושי כך השכר, רק חזק ואמץ ואמן ואמן.

ומי שלא שם ליבו לדבר חשוב זה, וחי את חייו באדיקות בתורה ובמצוות בשלימות אבל מתוך הכרח ולעיתים מתוך שנאה, והוא מתנחם שלפחות יקבל גן עדן על כך, אז עליו נאמר "אוי לנו מיום הדין, מיום התוכחה", כי בורא עולם יראה לו שחי את חייו בטעות ורימה את עצמו כל החיים, אדרבה מורי ורבותי, עכשיו נעצור ונתבונן מה אתנו??? האם אנחנו חיים באמת??? האם ככה באמת אנחנו רוצים להתייצב בפני בורא עולם??? ככה אנחנו מוכנים למות??? ככה אנחנו רוצים שצאצאינו יתנהגו ויחיו??? קדימה, עכשיו לקפל שרוולים לעבודת הבורא באמת ובתמים "וטהר לבנו לעבדך באמת".

את הכרטיס ואומר אני בא בגלל שזכיתי בפרס הראשון בלוטו, מיד פתחו לו את השערים ותוך דקה הוא יושב מול מנהל מפעל הפיס שמחייך מולו ומבקש ממנו את הכרטיס לבדיקה במחשב של מפעל הפיס. **כמובן** הבחור בהתלהבות מגיש את הכרטיס, בביטחון שבעוד רגע קל הוא יוצא עם צ'ק שמן, אבל כשהכניסו את הכרטיס למכונה המכשיר מודיע על שגיאה, שהכרטיס לא מזוהה, והמנהל מתחיל לגמגם ואומר לבחור: שמע ידידי, יש בעיה, אם המחשב לא קולט אז לפי חוקי מפעל הפיס - שיתכן שהם גם כתובים על גב הכרטיס שלך אין זכיה. **הבחור** נבהל כהוגן, והתחנן למנהל להעביר את הכרטיס שוב ושוב אך ללא הועיל. לא נקלט!!!

מסכן הבחור, פחד לצאת לרחוב, מה יגיד לבעל המונית??? אפילו כסף חזור לבני ברק לא היה לו!!! הוא התחנן למנהל מפעל הפיס שיוציא אותו מהדלת האחורית, כי מה יעשה עם בעל המונית??? וכמובן רק לאחר תקופה הוא שילם למונית.

גם אנחנו יכולים להיות את כל החיים ואנחנו בטוחים שאנחנו בסדר גמור או לפחות די בסדר, אם לא בשורה הראשונה לפחות בשורה השניה או השלישית של גדולי ישראל ואבות האומה, ולכל הפחות מקום טוב באמצע, אבל כשמגיעים לשמים, בודקים את הכרטיס ומגלים שכל התורה והמצוות שקיים לא מועילות לו, כי בורא עולם נגעל מהם, כי הוא קיים אותם מתוך הכרח ומתוך שנאה, ואז לחרדתו מתברר לאדם שכל בטחונו נדף ואיננו, והוא עני ואביון, וגרוע מכך כי את העבירות עשה בשיא השלימות בשיא ההתלהבות והמרץ והחשק, ואז כבר אי אפשר לתקן.

לכן, מעכשיו להתחיל לקיים מצוות בשלימות ובשמחה מתוך גאווה שזכית להיות מהחרדים לציווי בורא עולם, וממקיימי דבריו, ואתה באמת שמח להיות עבד ה', ולעולם לא תחיה בצער ובשנאה בעולם הזה ואפס שכר בעולם הבא.

ופניתי אליכם

צדיקים, שכביכול שכרם כל כך גדול עד כדי כך שאין ה' יכול לתת את השכר שמגיע להם רק על ידי שכביכול יתפנה

והתבוננתי בדבר ובעצם זה ממש נס גלוי למתבונן שעץ סרק יוציא פירות!!!! וזה מוכיח עד כמה כוח התורה והמצוות עצום וחזק שמתקן את כל הבריאה לשלימות ממש לעיני כל בשר.

ושוב התבוננתי, שבעצם מדוע האדמה שינתה מרצון הבורא ולא הוציאה עץ אכיל כמו שפריו אכיל??? **ויתכן** שהאדמה בראותה שבורא עולם ברא אור וחזר וגנזו לצדיקים לעתיד לבוא כמובא בגמרא חגיגה יב', לכן ייתכן

כתב רש"י "אוכל קצת, והוא מתברך במעיו – שנהיה שבע ממעט אוכל". מקשה החתם סופר הרי כבר התברכו ישראל שידגל להם כמויות של אוכל שיתמלאו אוצרותיהם ממש שפע רב, אם כן למה היו צריכים גם לברכה במעיים שיאכלו קצת וישבעו???

עונה החתם סופר שבכל זאת יש עניין לא לאכול הרבה, כדי שהבן אדם יישאר יותר רוחני ושלא יתהפך לאדם מגושם רודף תענוגות עולם הזה, וכמאמר התוספות מהמדרש בגמרא כתובות ק"ד שעד שיתפלל אדם שיכנס דברי תורה לתוך גופו שיתפלל שלא יכנסו מעדנים לתוך גופו.

ולכאורה גם לאחר תירוצו של החתם סופר נשאלת השאלה להיפך, שאם יש ברכה של שובע שאוכל מעט, אם כן מדוע צריך גם שפע של כמויות של אוכל???

להמחיש את העניין אספר סיפור נפלא, בחור ישיבה קנה כרטיס לוטו. יום לאחר ההגרלה הוא ניגש לדוכן הפיס וראה מפורש שכל המספרים שלו עלו בהגרלה וכי הוא הזוכה בפרס הראשון של 7 מיליון ₪, הוא מרוגש כולו סיפר לאביו ולאמו ולכל משפחתו ולכל ידידיו שפתאום התרבו כחול אשר על שפת הים, ואז נזכר שעליו לנסוע מבני ברק לתל אביב למשרדי מפעל הפיס ברחוב הפסמן, **אבל** לבחור לא היה כסף, לכן עצר מונית והוכיח לבעל המונית שהכרטיס שלו זוכה והוא נוסע למפעל הפיס, והיות ואין לו כרגע כסף, לאחר שיקבל את המיליונים ממפעל הפיס הוא ישלם לבעל המונית על הנסיעה פי עשר מעלות הנסיעה הרגילה, בעל המונית הסכים וכך הגיע הבחור למשרדי מפעל הפיס.

שם בקומת הכניסה בקבלה, ביקש לפגוש את מנהל מפעל הפיס, בתחילה חשבו שהוא בא להתריס אותו אז אמרו לו שכאן כבר תורמים הרבה מעל ומעבר למה שהוא חושב, אבל הבחור מציג

כתב רש"י "אפנה מכל עסקי לשלם שכרם", וכתב המשגיח ממיר רבי ירוחם שמדהים עד כמה שכרם של

וזהר לבנו – בחוקתי

ולכן כביכול בורא עולם יכול להתפנות מעסקיו להטיב לנו, כי אנחנו כביכול כבר מעמידים ומתקנים את העולם לטובה, אמנם הסבר זה קשה כי מצאנו גם להיפך בקללות כאשר ח"ו הקב"ה כועס עלינו כתוב גם **"ונתתי פני"** וכתב רש"י **"פנאי שלי פונה אני מכל עסקי להרע לכם"**.

אמנם גם זה אפשר לבאר, שהיות וכשעם ישראל חוטא הוא מזיק לכל הבריה ומקלקל לכל העולם, לכן כביכול שווה לבורא עולם לעזוב את הכל ולהתמקד בשורש הבעיה ולפתור את הבעיה מהשורש, מאשר לטפל בבעיות המשנה, אבל בעצם גם זה אחרי הכל הוא **לשבחם של עם ישראל שתמיד ידעו שהם עיקר העולם והכל תלוי בהם**

ועלינו לדעת את גודל האחריות המוטלת עלינו, וכפי שאמרו גדולי ישראל שכאשר קורה אסון טבע בעולם, בתור יהודי זה אמור לכאוב לנו, כי זה מלמד שאנחנו לא תיקנו את העולם כראוי ועלינו החובה לשפר את מעשינו, וכל עוד שהאסונות הם בארץ זרה נודה להקב"ה שלנו לא קורים אסונות, אבל נקבל את המסר ונתחזק בדחיפות, כי כל יהודי יכול לשנות עולמות.

ופניתי אליכם – המשך

"פני – פנים" אלא מלשון **"פנאי"**, ולכאורה הדבר תמוה, למה רש"י משנה מהמשמעות הפשוטה??? **ואולי**, רש"י לא רצה שנפרש שיש הבדל בין ברכה לקללה, ואכן באופן שווה ה' מתפנה להיטיב כך גם ה' מתפנה להרע כשחוטאים.

ואולי ההסבר הוא כאמור, שהיות ועיקר הבריה זה עם ישראל וכשהם חלילה חוטאים הם שורש הבעיה, לכן זה **חסד עבורנו שבורא עולם מיד מטפל בנו שנתיישר במהירות חזרה לדרך טובה** ושתיכף ומיד נחזור בתשובה בכדי **שלא נשקע בחטא** עמוק בלי דרך לצאת ממנו בקלות.

ללמדנו, שעלינו להתעורר במהירות כבר במכה הראשונה ולהבין שזוהי מכת אוהב שבורא עולם מכה בכדי ליישר אותנו, ולא נעלים עין ולא נשקע עוד יותר בחטא בכדי לשחרר את הכאב ואת התסכול, כי כך אנחנו עושים את ההיפך מהנדרש, וגורמים לעצמנו נזק כפול ומכופל, אלא מיד נחזור בתשובה שלימה ונחזור לאבא אוהב ודואג.

קדימה ננצל את זה להתקרב לבורא עולם שאוהב אותנו ומגלה לנו את הסוד הזה, וזהר מאוד לא להיות בעלי מומים קבועים שאז נאבד את קדושת הגוף חלילה וכבר מותר להמיר ולפדות, אלא גם כשיש נפילות כי בני אדם אנחנו בכל זאת מיד לתקן ולהתעלות ולא לשקוע עוד בעבירה חלילה, ונזכה לקיים **"קדושים תהיו"** – חזק חזק ונתחזק.

ואכלתם ישן נושן

השמיטה, שביאר **"אכלתם ישן"** – בשביעית, **"נושן"** – בשמינית, וכשיהיה יובל, **"ישן"** גם בתשיעית. כי **"מפני חדש תוציאנו"** – דהיינו שתספיק לכם התבואה כי תמצאו הרבה ישן באוצר גם בשנה התשיעית, אמנם במפרשי המקרא לא נראה שברכה זו קשורה לשנת השמיטה, וא"כ עדיין צריך ביאור ועיון.

וייתכן, שאכן הברכה והשפע מתחילים משנת השמיטה, וכפי שביארנו בתחילת הפרשה שמטרת השמיטה והיובל היא שהחקלאים יקדישו את שנת השמיטה והיובל לרוחניות **"שבת לה"**, ואכן ברגע שגם החקלאים יקיימו את **"בחוקתי תלכו"** שתהיו עמלים בתורה כל שנת השמיטה והיובל, זה יגרום להם שגם בשנים שלאחר השמיטה והיובל למרות עבודתם בשדה הם ימשיכו להיות עמלים בתורה וברוחניות כל זמן פנוי, וזה יביא את הברכה שבכל שנה ושנה יהיה שפע ל3 שנים, שלא יהיו להם דאגות של פרנסה אלא יוכלו ללמוד תורה ויהיה להם מספיק עודף לתת לארץ ולפועלים גויים שיעבדו בשבילים בשדות.

וכפי שכתב הרמב"ן בפסוק י"א שהברכות הכתובות בפרשה זו זה רק כשישראל כולו יהיו צדיקים, ולכן הקב"ה משקיע לא רק בלומדי התורה בשיבות אלא גם לעמלים לפרנסתם, כך שכל ישראל יתעלו ויהיו רוחנים וצדיקים, כי רק כך יזכו לברכות הכתובות בפרשה זו, וכדברי החתם סופר שברכת ה' בגשמים לא תגרום להם להיות אנשים גשמיים חלילה אלא הברכה תהיה שישארו אנשי קודש השקועים ברוחניות ובעבודת ה', רק בלי טרדות.

מכל עסקיו ויתפנה רק לדאוג לשכר הצדיקים. אבל תיאור זה קשה קצת שהרי ה' הוא כל יכול ואין לו דמות הגוף ואין לו מגבלות כלל, ואולי זה רק להמחיש לנו כביכול אצל בשר ודם, כפי שיש המחשה **"ימינך ה' נאדרי בכוח"** וכן **"וברוח אפך"** שכמובן כל אלו המחשה הם.

ואולי אפשר לבאר באופן הפוך, שכאמור על ידי קיום חוקי התורה בשלימות ובשמחה אנחנו מקיימים את הטבע ומתקנים אותו עד כדי כך שאפילו האדמה מתקנת את עצמה ואילני סרק יוציאו פירות, וגם יהיה **"שלוש בארץ"** והמשמעות היא לא רק בארץ ישראל **"ארצכם"** אלא כפי שכתב האור החיים הקדוש בכל העולם יהיה שלום.

שמתי לב, שיש שינוי בלשון התורה בין הברכות לקללות, שלגבי הברכות כתוב **"ופניתי אליכם"** ואילו לגבי הקללות כתוב **"ונתתי פני"**, ובמשמעות ההבדל נראה שלטובה בורא עולם מתפנה כביכול כל כולו להיטיב לנו, ואילו להיפך משמע כביכול שבורא עולם לא מפנה את כולו לנו אלא רק את פניו, כי מידה טובה גדולה ממידה רעה.

אבל הבחנתי בלשונו של רש"י שכתב בפסוק **"ונתתי פני – פנאי שלי"**, פונה אני מכל עסקי להרע לכם, ונראה שבכוונה רש"י הקדוש לא רצה לפרש כמשמעות הפשט

ללמדנו, שעלינו להתעורר במהירות כבר במכה הראשונה ולהבין שזוהי מכת אוהב שבורא עולם מכה בכדי ליישר אותנו, ולא נעלים עין ולא נשקע עוד יותר בחטא בכדי לשחרר את הכאב ואת התסכול, כי כך אנחנו עושים את ההיפך מהנדרש, וגורמים לעצמנו נזק כפול ומכופל, אלא מיד נחזור בתשובה שלימה ונחזור לאבא אוהב ודואג.

קדימה ננצל את זה להתקרב לבורא עולם שאוהב אותנו ומגלה לנו את הסוד הזה, וזהר מאוד לא להיות בעלי מומים קבועים שאז נאבד את קדושת הגוף חלילה וכבר מותר להמיר ולפדות, אלא גם כשיש נפילות כי בני אדם אנחנו בכל זאת מיד לתקן ולהתעלות ולא לשקוע עוד בעבירה חלילה, ונזכה לקיים **"קדושים תהיו"** – חזק חזק ונתחזק.

כתב רש"י (מת"כ): הפירות יהיו משתמרים וטובים להתיישן, שיהא **ישן הנושן של שלש שנים** יפה לאכול משל אשתקד, משמע מזה שתהיה ברכה של שפע שיגדל לשלוש שנים שזה פי 3, וממשיך רש"י שיצטרכו לפנות את הישן מהאוצרות בכדי להכניס את החדש.

יש כאן פלא עצום, כי בפשטות הברכה הזאת לא נכתבה בפרשת בחוקתי כברכה על שמירת שמיטה אלא כברכה של שפע בגידולי הארץ, וכמשמעות המדרש **אגדה** שכתב כאן לחזקו שכשנותן הקב"ה לישראל נותן להם שפע בלי גבולות ואילו הקב"ה דורש רק מעט וקצת מצוות מישראל, ואם נכונים דברינו אם כן אם בכל שנה יגדל פי 3 הרי שאחרי כמה שנים תצטבר כמות אוכל של מעל 10 שנים, ולמה התורה כהנים הביא רק כמות של 3 שנים? **עוד** קשה אם כל שנה יגדל ל3 שנים אם כן לא תהיה ניכרת הברכה המיוחדת של שמיטה שבשנה השישית יגדל ל3 שנים??? **וגם** מה השאלה מה נאכל בשנה השביעית הרי גדל להם בשנים עברו כל שנה פי 3 וממילא יש להם שפע של אוכל לשנים רבות, אז מה פשר הדאגה והברכה?!

ונראה שאכן ברכת השמיטה היא לאנשים שלא זכו לברכה הכתובה בפרשת בחוקתי, כי הם לא היו עמלים בתורה או בגלל שהם היו קטני אמונה, עובדה שפקפקו באמונה בבורא עולם ושאלו מה נאכל אם נשמע בקול ה'.

אומנם המפרש רבי יוסף בכור שור מפרש שהברכה הכתובה בפסוק כאן זו לא ברכה חדשה אלא המשך לברכה

וזהר לבנו – בחוקתי

ללמדנו, שעלינו להתעלות ולדאוג גם שכלל עם ישראל יתעלה, וגם מי שעמל לפרנסתו ראה נא כמה בורא עולם משקיע באנשים שעובדים ועמלים לפרנסתם שיהיו רוחניים למרות הטרדה הגדולה לפרנס את המשפחה, ודע לך כי אם בגלל העבודה שלך יש לך בקושי פנאי ללימוד תורה ורוחניות ואתה מנצל את הזמן הקצר כל רגע לרוחניות מושלמת כי זו שאיפת חייך, דע לך שאתה משפיע שפע לכלל עם ישראל, ואתה חביב מאוד בעיני בורא עולם שרואה את עמלך בתורה כקרבן תמים, כי אחרים במקומך אחרי עבודה מאומצת רוצים להשתחרר ולבלות קצת, ואתה מנצל זמן זה לתורה ולקדושה, וכגודל הניסיון כך גודל השכר, אז כולנו נתחזק ונחזק אחרים ובעזרת ה' יתקיים בנו בקרוב ממש כל ברכות התורה ברוחניות ובגשמיות!!

"והכרתי את חמניכם וגעלה נפשי אתכם"

וכמוכן הם יצחקו על בחור או אברך שילך ברחוב עם ספר פתוח וילמד, או בתור בסופר יפתח גמרא וילמד, או שבאירוע משפחתי כמו חתונה הוא ילמד, מה יגידו עליו זה בחור אברך אדם שסתם מגזים, "מוזר" – "מצומצם" – "צדיק ורע לו" ועוד כינויי גנאי, אבל לסמארטפון הם דבקים בכל מקום גם באירועים משפחתיים, כי זה בסדר גמור, לפחות מקובל, גם באוטובוס וגם בתור לרופא, ממש דבקות בעבודה זרה, מוציאו מחיקו מחבקו ומנשקו.

ואנחנו בשם ה' נזכיר, ולא נבוש מהמלעיגים, נדבק בתורה ובתפילה בכל מקום ובכל זמן "**בחוקתי תלכו**", וכך בכוחנו להתגבר על היצר הרע של עבודה זרה של דורנו, וננצל את כוח הקדושה בעוצמה כנגדו.

ועוד דוגמא, שמעת וקראת על גדולי ישראל שלמדו עד השעות הקטנות של הלילה וקמו בבוקר מוקדם, אמרת לעצמך בהתפעלות איזה עוצמה!!!! **אבל** אני: רחוק אני מזה, אין מצב שאני מסוגל, אני מת מעייפות, לא מסוגל להתמיד עד השעות הקטנות, ועוד לקום מוקדם, **מה אני מלאך** ??? **אני רק בן אדם בשר ודם**, אני חייב לנוח ולישון בשביל לקום רענן, אין מצב שאני יהיה כזה מתמיד, זה לא אנושי, זה רק לרבנים, הם כנראה זן מיוחד.

אבל פתאום ראו איזה פלא, יש אנשים שברגע שיש להם אינטרנט אין עייפות, אין בעיה מחר לקום מוקדם לעבודה, הם רובצים שעות בהתמדה עד לשעות הקטנות של הלילה, ממש מתמידים מלאכים, לא אנושיים, **ובשביל** מה??? בשביל שטויות במקרה הטוב, ובמקרה הרע בשביל להיכנס עוד ועוד לעומקו של טומאה רחמנא ליצול, וכמובן בבוקר לקום מוקדם. פלא עצום, זן מיוחד, וזה מיליארדי אנשים מכורים, חצי מיושבי תבל, פתאום כולם מלאכים, כן, אבל מלאכי חבלה.

אז קדימה!!! כמו שהם מתמידים לעבירה ולבטלה, וזה כבר מפורסם בטבע האדם בן זמנינו, אנחנו ננצל זאת שנכיר את כוחות הנפש שבנו, נגיד לעצמינו, **אתה בן מסוגל להתמיד בתורה עד השעות הקטנות של הלילה**, ואם אנחנו לא עושים זאת הסיבה היא כי אנחנו רק מתעצלים ויש לנו כמובן תירוצים בלי סוף לכסות על האמת. **ובפרט** לאחר דברי **רבינו יונה** שכתב, שאם אדם עבר על איסור **כרת או מיתת ב"ד**, **יכול לתקן זאת על ידי לימוד התורה בעמל**, א', **כי תורה כנגד כולם**, ב', **כי עמל וטורח בתורה**, ובפרט שלומד גם על חשבון שעות השינה שלו זה יתקן במקום ייסורים, וגם יקדשו בקדושה העליונה.

אז בן אדם מה לך נרדם קום קרא לאלוקיך, כי כוח הרע והטוב שווים, אז תנצל את הטוב ואת הקדושה העצומה והדרגות הגבוהות שאפשר להשיג, היום יותר מתמיד, וזכור שהיום הקדושה גם זמינה הרבה יותר מבעבר, בהצלחה.

"אני ה' אלקיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים להיות להם עבדים"

עבדים לבורא עולם, על פי הגמרא בגיטין, שאדם הפודה עבד, אם רצונו שהעבד לא ישתחרר לגמרי, חייב הקונה לפדותו בעודו עבד לראשון, וגם לקנותו על מנת להשתעבד בו במקום הבעלים הראשונים, ורק כך העבד עובר לבעלות של האדון השני, **ולכן** בורא עולם אומר לעם ישראל אתם עבדים שלי כי אני פדיתי אתכם בעודכם עבדים של המצרים, וגם על מנת שתהיו עבדי ושלא שתצאו לחירות.

"חמניכם" מסביר רש"י שזה סוג של עבודה זרה, דהיינו שבורא עולם מקלל שיחריב לנו את העבודה זרה, ומקשה האדמו"ר **רבי שמחה בונם מפרשיסחא** אם ככה מדוע כתוב בהמשך הפסוק **"וגעלה נפשי אתכם"**, **אדרבה** כשאין עבודה זרה צריך להיות התקרבות של בורא עולם לעם לישראל, ולא להיפך **"וגעלה"** (נגעל) **נפשי אתכם** ???

והתשובה לכך ענה האדמו"ר כמו שהרחבתי בפרשת תצוה, שברגע שאין יצר הרע של עבודה זרה אז ממילא גם כוח הקדושה נחלש, כמו שכתוב בנביא הושע **"כי ימים רבים ישבו בני ישראל אין מלך ואין שר, ואין זבח ואין מצבה, ואין אפוד ותרפים"**, והמפרשים הסבירו שתרפים זה עבודה זרה, ואילו אפוד זה האפוד ואורים ותומים המגיד העתידות, ושאלו מה החיבור והקשר בין שניהם???

ועונה הגאון **מווילנא**, שכשאין אפוד קודש אז גם אין טומאה של תרפים עבודה זרה, והכוונה, שפעם היה זמין טומאה חמורה של עבודה זרה, לכן היה זמין קדושה גדולה של אפוד ורוח הקודש, אבל בזמנינו אין לא טומאה זמינה של עבודה זרה אז אין גם זמינות לקדושה, **ולפי זה**, ביאר האדמו"ר שלכן **"וגעלה נפשי אתכם"** שבגלל שעם ישראל חטאו בעבודה זרה ובורא עולם נאלץ למחוק להם את היצר ולבטל להם את עבודה זרה, זה גורם שעם ישראל לא יוכלו להתקדש מאוד לקב"ה ולכן **"וגעלה נפשי אתכם"**.

אבל כל זה היה עד לעידן הטכנולוגיה של המחשבים והאינטרנט ודומיו, אבל ברגע שיש את טומאת האינטרנט, שבשנייה אדם יכול ליפול לשאול תחתית, אם כן חייב להיות גם להיפך שבשנייה אתה יכול להגיע לקדושה עצומה וזמינה מאוד, **אז יש כאן הזדמנות פז!!! נכון**, יש ניסיונות מטורפים בכל מקום, דבר שלא היה מעולם, אנשים שלא סגרו את כל הפתחים ליצר הרע בקלות הם נופלים, מעולם לא היה קל יותר לחטוא וליפול עמוק בחטא, אבל זכור שבוודאי גם קל יותר להתקדש לגבהים, לגבהים שפעם רק יכלו לחלוש על זה.

דוגמא לדבר, היום הסכנה בכיס כמו עבודה זרה של פעם, צמוד בכיס עבודה זרה, ככה זה היום יש אנשים בכל העולם שצמודים לסמארטפון וכדו', עד כדי כך שראיתי אינסטלטור בתור בור הביוב מקקים מעופפים סביבו והוא ממתין למשאית שאיבה אבל הוא מנצל כל רגע כי הוא מרותק כל רגע לאיפון, ממש עבודה זרה, דבוקים בו לגמרי בכל מקום, לא להאמין איזה דביקות.

אז בן אדם מה לך נרדם קום קרא לאלוקיך, כי כוח הרע והטוב שווים, אז תנצל את הטוב ואת הקדושה העצומה והדרגות הגבוהות שאפשר להשיג, היום יותר מתמיד, וזכור שהיום הקדושה גם זמינה הרבה יותר מבעבר, בהצלחה.

"אני ה' אלקיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים להיות להם עבדים"

מדויק בפסוק שהקב"ה הוציא אותנו ממצרים להיות להם לעבדים – דהיינו שלא נהיה עבדים של המצרים, אבל ה' פעל שנשאיר עבדים שלו - של בורא עולם, וכמו שכתוב בפרשה הקודמת **"כי לי בני ישראל עבדים עבדי הם"**.

ובפרשה הקודמת הבאתי ביאור נפלא **מהחיד"א**, למה כתוב כפילות **"עבדים ועבדי"**, ובעצם איך הפכנו להיות

וטהר לבנו – בחוקתי

ששלח אותו להקים ישיבה ובית הוראה, שאולי כך כל עם ישראל ימירו את גלות מצרים לעמל התורה.

אבל פרעה הרשע התחכם ליעקב, כמו שהיצר מתחכם כנגדנו ומפיל אותנו על ידי מצוות מדומות או שיקול דעת לא נכון, שהוא בא לעם ישראל באו תעזרו לי בעבודה, תראו איך אני בעצמי עובד ותנו כבוד למלך, ורוב היהודים אמרו למרות שזה ביטול תורה בכל אופן צריך לתת כבוד למלך וכמו שכתוב בחז"ל שאפילו אליהו הנביא רץ ברגל לכבוד המלך אחאב הרשע שנסע במרכבה וכל זה עשה בכדי לחלוק כבוד למלך.

מצד שני, שבת לוי טענו אנחנו לא ניתן כבוד למלך כי אנחנו עמלים בתורה, ולמרות שיש מצוה לחלוק כבוד למלך, יתכן שהם בחרו במצוות לימוד תורה כי חששו שזה עבודה בלי סוף למלך כפי שאכן קרה, או יתכן ששבת לוי היו שקועים כל כולם בלימוד התורה בהתמדה ובכל מקום, שזה כולל גם בהליכתם מבית המדרש לבית ולהיפך ובכל רגע פנוי או אפשרי, כך **שלא ראו** את המלך עובד, וממילא לא התעורר אצלם הספק האם אכן עליהם לעזור ולתת כבוד למלך, **ולכן** מובן ששבת לוי בוודאי הם עבדי ה' ואדרבא הם **בחרו מרצונם** מתחילת הגלות להיות **עבדי ה'.**

ללמדנו שבעמל התורה אמיתי בכל מקום לא רואים ולא נתקלים בבעיות ולא נופלים בפך של היצר שבא במלבושים שונים ומשונים!!! ולכן עדיף כמה שפחות לצאת לרחוב, בפרט בימי הקיץ שרבים הניסיונות.

אבל כלל זה יהיה בידך כשכבר חייבים לצאת יוצאים עם נשק והגנה, והנשק שלנו הוא לחשוב על רעיון תורני ככה שהראש נמצא בתורה ולא פנוי, וממילא אם נשמור על העיניים לא ניכשל ח"ו, וגם אם חלילה ניכשל שלא באשמתנו בכל זאת המוח יהיה טרוד בתורה ויהיה קל לך למחוק כל רושם עבירה, וזכור מי שבאמת נלחם לשם שמים ה' עוזרו וזה בדוק רק התרחק מניסיונות וחזק ואמץ אמן!!!

לא יבקר בין טוב לרע ולא ימירנו, ואם המר ימירנו והיה הוא ותמורתו יהיה קדש

ומיד קפצה לי מחשבה מתוקה מדבש!!! אחרי כל הקללות, בורא עולם מגלה לנו, שלעולם הקב"ה לא יכול להחליף אותנו בעם אחר, כי עם ישראל קדושים בקדושת הגוף לבורא עולם, ואי אפשר להמיר ולהחליף אותנו באחרים, אלא תמיד אנחנו היהודים נשארים בקדושת הגוף, **וזוהי** הברכה המתוקה ביותר, תמיד ולעולם ולנצח אנחנו של בורא עולם.

ולכאורה צריך להבין למה כל עם ישראל נחשבים כמי שנפדו מעבדות מצרים, **הרי שבת לוי לא היו עבדי פרעה** אלא למדו תורה בישיבה, וא"כ הם לא נפדו וממילא הם לא עבדים, **אומנם** כתוב מפורש **"ישמח משה במתנת חלקו – כי עבד נאמן קראת לוי"**, ומשה משבת לוי היה וכתוב מפורש שהוא עבד? ובפרשה הקודמת ביארנו העניין בהרחבה.

ונראה לתרץ על פי הזוהר על הפסוק **"וימירו את חייהם בעבדה קשה בחומר ובלבנים ובכל עבודה בשדה את כל עבודתם"**, **"בעבודה קשה"** - בקושיה, **"בחומר"** - בקל וחומר, **"ו"בלבנים"** - בליבון הלכה, **"וי"בכל עבודה בשדה"** - זה ברייתא, **"אל כל עבודתם"** - זה משנה, **ויתכן** שאכן נגזרה על כל עם ישראל **עבודות וגלות מצרים, אלא ששבת לוי החליפו את גלות ועבודות וייסורי מצרים בעמל וייסורים של תורה**, ובעבודות לבורא עולם, כפי שכתוב בזוהר - שעמלו בתורה במשניות ובברייתות ובקושיות וקל וחומר וליבון הלכה, ומשמע מהזוהר שכל עם ישראל יכלו להמיר גלות וייסורי מצרים בעמל וייסורי תורה אם אכן חפצו בכך.

ולכן הדבר הראשון כאשר עם ישראל הגיע למצרים, יעקב אבינו שולח מיד את **"יהודה להורות"** וכפי שפירש רש"י

בפרשתנו – **בחוקתי**, יש בהתחלה ברכות, ולאחר מכן יש קללות קשות, ובסוף הפרשה מדובר על האיסור להמיר ולהחליף בהמת הקדש כשיש לה קדושת הגוף (שהיא מיועדת בעצמה להקרבה בבית המקדש) ולהחליפה לבהמה אחרת, **ואם** בכל זאת האדם המיר והחליף, אז הדין הוא ששני הבהמות קדושות, ולא הצליח לו פעולת החילופין שעשה.

*ושלחתי דבר בתוכם ונתתם ביד אויב – גרם להצלת עולם התורה!!

בגאון: בטח שאני יהודי שהרי אני מתנגד לחסידות!!! בזה הוא יהודי!!! פלאי פלאים!!!

והתחדש לי חידוש נפלא בעניין, כי הנה בזכות מנהג זה ובזכות מה שהקפידו לקיימו גם בזמן קלקולם הרוחני העצום, זה גרם להצלת עולם התורה עד לימינו ממש, שהרי רבן יוחנן בן זכאי כשרצה לצאת מירושלים הנצורה על ידי הרומאים קודם חורבן בית שני.

וכפי שהגמרא **בגיטין נו'** מספרת הדרך היחידה שהתאפשר לו לצאת מהעיר הייתה על ידי שהציג עצמו כמת ותלמידיו נשאו את ארונו שנבלה של חיה מסריחה הניחו בתוכה בכדי שהמורדים היהודים הבריונים יאמינו שרבן יוחנן מת ויתירו להוציאו מהעיר לקבורה מחוץ לירושלים.

ואכן כאשר הוציאו אותו מהעיר הרומאים לכדו את החבורה ורבן יוחנן שיצא מארון הקבורה פגש את שר הצבא של הרומאים ובעקבות שיחתו עם רבן יוחנן נגרם לו התפעלות עצומה מגדלותו ומחוכמתו של רבן יוחנן נתן לו לבקש משאלה, ורבן יוחנן ניצל זאת וביקש **"תן לי יבנה וחכמיה"**, ועל ידי זה המשיך עולם התורה לפרוח למרות חורבן ירושלים וחורבן בית המקדש שיבנה במהרה בימינו.

פסוק זה שנכתב כחלק מהקללות צריך ביאור, שהרי אם יהיה דבר וימותו מי ינתן ביד האויב, וכי המתים ינתנו לאויב?? **אלא** התשובה כפי שכתב רש"י: שאין מלינים את המת בירושלים ולכן יוציאו את המת בדבר מחוץ לירושלים הנצורה, והמלווים את המת יתפסו על ידי האויב שצר סביב ירושלים.

והמפרשים תמהים הרי הקללות זה בגלל שעם ישראל עזבו דרך ה' ועובדים עבודה זרה או שאר עבירות חמורות, ואיך יתכן שדווקא על המנהג הזה הם מסרו את נפשם, וזה רק מנהג כפי שכתוב **בגמרא ב"ק פב'** שאין מלינים את המת זה גמרא ולא מפסוק ומפרש רש"י שם שזה ממסורת שהיה בידם, בלי טעם לדבר??

אבל האמת לא בטוח שיש כאן מסירות נפש, כי בפנים העיר ימותו מרעב, ובחוץ אולי יחיו בשבי אצל האויב וכפי שטענו ארבעת המצורעים **במלכים ב' פ"ז**, אבל בכל זאת קשה שלמה הקפידו על מנהג זה בימים שהעם היו מקולקלים??

וזה מזכיר לי על יהודי שחי כמו גוי גמור בוויילנא אבא כששאלו אותו האם הוא יהודי??? ובמה?? הוא הצהיר

וטהר לבנו – בחוקתי

**אם בחוקתי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשיתם אותם

והנה מצאנו בגמרא מנחות מג' בשעה שנכנס דוד לבית המרחץ וראה עצמו עומד ערום אמר אוי לי שאעמוד ערום בלא מצוה, וכיון שזכר במילה שבבשרו נתיישבה דעתו, ויתכן שבבית המרחץ פחד דוד כי שם אסור ללמוד ואסור לומר קריאת שמע ואין תפילין וציצית עליו, אבל נזכר שיש בו מצוות מילה בגופו לכן נרגע, ואולי דוד פחד איך כל היום כולו הוא יהיה מוגן מיצר הרע, דהיינו גם בזמנים שאינו לומד ואינו אומר קריאת שמע, ולכן פחד כל היום שהזכיר לו יום המיתה, שזה עוזר לאמנים שאין בידו כוח מגין אחר.

ויתכן שתחילה דוד חיפש עצות נוספות להתחזק ביראת שמים ולא להשתמש ביזכיר לו יום המיתה, אבל כל עוד שלא מצא הוא השתמש ביזכיר לו יום המיתה, אבל נראה שדוד התחזק על ידי ברית המילה, כי הוא שמר על קדושת הברית כראוי וכוח זה חיזק אותו לבל יחטא חלילה ולהתחזק ביראת שמים בכל מקום ובכל זמן גם בבית המרחץ, או כפי שמשמע בגמרא שכבר קודם כל היום דוד התחזק ושמח בתפילין ובציצית שעליו.

אבל אנחנו פשוטי העם הרחוקים מאוד מאוד מקדושת דוד המלך, לא בטוח שאנו יכולים להתחזק כמוהו בקדושה שיש בגופנו, ואין לנו קדושת המחשבה שקדושת התפילין תגן עלינו בפרט שאין אנו מניחים תפילין כל היום, וגם אם הציצית עלינו כל היום רחוקים אנו מהדרגה שנגיש מקדושת הציצית התחזקות ביראת שמים, לכן עלי עכ"פ להשתמש ביזכיר לו יום המיתה בזמנים שאין לימוד ואין תפילה וקריאת שמע.

חמישים שקל בשקל הקודש

אך קשה מה פשר ההבדל הפער בשווי? הרי מחצית השקל זה "לכפר על הנפש", ולכאורה הסכום אמור להיות כפי שווי האדם, וכאן מצאנו ששווי האדם זה 50 שקלים?!

ונראה לתרץ שכאן כשאומר ערכי עלי, הוא מתכוון לערכו הגשמי כמו הקדש בתים ושרות, וכביכול ערך גופו לעומת 30 של עבד שנותנים לאדון העבד כששור מועד הרגו, ואילו מחצית השקל זה כופר ממון לצדקה במקום הנפש והנשמה, ועל זה נותנים מחצית השקל, כי נשמה אין ערכה נמדד בכסף אלא בעולם רוחני, והביטוי לכך הוא מחצית דהיינו חלק כי כל נשמת יהודי זה חלק אלוך ממעל, וחיבור יהודים יחד יוצר שלימות רוחנית.

ואכן מחצית השקל זה רק חלק ממאה מערכו של "ערכי עלי" שנותן 50 שקלים, כי אכן התרומה היא אחד ממאה מכל פירות החולין והתרומה היא קודש לעומת 99 אחוזי הפירות שהם חולין, וכך גם הנשמה הקדושה היא כביכול אחוז אחד לעומת הגוף, ולמרות זאת היא העיקר.

וכל ערכך יהיה בשקל הקודש

בשמחה ובהתלהבות תמיד גם כשמאוד עייפים וגם לאחר שעות עבודה ארוכות וקשות.

ואולי דווקא כאן כתבה תורה שכל ערכי שקל שבתורה זה בשקל הקודש – הכפול ממשקל שקל רגיל, לומר לנו שבכדי להצליח בכלל המוסרי לחיות עם הכסף במדד אמיתי כאמור קודם זה על פי דוגמא אישית כפי שרואים דווקא בפרשתנו שאדם מקדיש את הבית שלו או את השדה שלו ואפילו את גופו כך אדם מקבל דוגמה מוחשית שההשקעה העיקרית זה לקודש ולא לחול, שהערכים שלנו יהיו לטובת הקדושה ולא להיפך.

כתב האור החיים הקדוש שאם אדם יזכיר לו את יום המיתה שזה חוק ה' – "בחוקתי" שסוף כל אדם למיתה, אזי יזכה האדם לקיים את מצוותי תשמרו ועשיתם אותם.

וקצת נפלאותי שהרי הגמרא ברכות ה' אומרת אמר רבי לוי בר חמא אמר רבי שמעון בן לקיש: לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע שנאמר "רגזו ואל תחטאו", אם נצחו מוטב ואם לאו יעסוק בתורה שנאמר "אמרו בלבבכם", אם נצחו מוטב ואם לאו יקרא קריאת שמע שנאמר "על משכבכם" אם נצחו מוטב ואם לאו יזכיר לו יום המיתה שנאמר "ודמו סלה".

משמע מדברי הגמרא שהנשק האחרון הוא להזכיר יום המיתה, שקודם עליו להרגיז יצר טוב על הרע ולהשתמש בלימוד התורה ואחרי זה בקריאת שמע ורק כשאין ברירה ישתמש כביכול בנשק האחרון שזה יזכיר לו יום המיתה.

אומנם מצאתי בתהילים מזמור יג' "עַד אֲנִי אֶשִׁית עֲצוֹת בְּנַפְשִׁי יָגוֹן בְּלִבִּי יוֹמָם עַד אֲנִי יְרוֹם אֵיבֵי עָלַי": וכתב המצודות דוד: אשים עצות איך להימלט מן היגון אשר בלבבי כל היום: וכמובן שיש שיפרשו זאת על שונאי דוד כשאלו שביקש להורגו, אבל קשה בעיני לפרש זאת כאן בפרט בלשון המצודות דוד וכי בגלל רדיפות שאלו דוד היה ביגון בלבו כל היום? וכי איפה בטחונו בה'?? ולכן נוטה אני לפרש שפחד מהאויב הגדול שהוא היצר הרע, ולכאורה למה פחד?!

האלשיך הקדוש שואל מדוע בתורה כאן כתוב שערך בן אדם שתורם את ערכו לשמים – זה 50 שקלים לזכר בן 20 שנה, ואילו בפרשת כי תשא לגבי תרומת מחצית השקל כתוב "ונתנו איש כופר נפשו מחצית השקל בשקל הקודש" ושם גם החיוב היה רק על בני 20 שנה ומעלה לכפר על הנפש בהגדרה של כופר נפש כביכול צדקה במקום נפשו והתשלום היה רק מחצית השקל?!

ועונה האלשיך שלפי החשבון יוצא שמחצית השקל מתוך 50 שקלים זה אחד ממאה, שזה כשיעור תרומת מעשר שנותנים לכהן מהיבול, דהיינו מתוך המעשר שמקבל הלוי עשירית מזה תרומה לכהן.

ומוסיף האלשיך שלכן כתוב גם במחצית השקל בפרשת כי תשא שקל הקודש וגם כאן ב50 שקלים שקל הקודש, להודיעך שלמרות הדמיון כביכול בין שניהם שבאים תמורת האדם, שלא תחשוב שמדובר בסוגים של שקלים שלכן כביכול יש פער והפרש בניהם אבל שווים האמיתי קרוב, לכן מדגישה התורה שבשניהם זה שקל הקודש ואכן ההפרש האמיתי בניהם הוא 1/100 כתרומת מעשר הקבוע.

בספר טעם ודעת כתב שכל מה שאתה רוצה לקנות ולבזבז לצורך תמדוד לפי שקל הקודש, האם לצורכי קדושה אתה גם מבזבז ברוחב יד, הרי בדברי קדושה וצדקה אתה מתקמצן בטענה שאין לך כסף, אבל פתאום יש לך כסף לטיולים ולמסעדות ולתפנוקים, לכן מצווה אותנו התורה שנמדוד את הוצאת כספנו כפי מה שאנחנו מוצאים לקודש.

וכמו כן מצאנו שנלמד להיפך מהיצר הרע שיש לו זמן וכוח למשחקים ולחטאים שהולכים במרץ בהתלהבות לרצונות יצר הרע, כך נגלה שיש לנו כוח ומרץ וזמן לתורה ומצוות

וטהר לבנו – בחוקתי

ואם בזאת לא תשמעו לי והלכתם עמי בקרי

צירוף מקרים זה סוג של דיבור ה' עם האדם, וחובה גמורה על האדם לתת לב על כך.

ולכאורה, נכון שהקב"ה לא רצה להורגו לבד, כי אם כן היה ביד ה' להורגו קודם או אפילו באונייה במכת ברק מכוונת לו, וגם כתוב שהם חתרו לחזור לחוף חזרה ולהוריד שם את יונה אבל פתאום הגלים הגיעו מכיוון החוף ודחפו את האונייה ללב הים, ומזה הם הבינו שמטרת ה' שיונה יזרק לים, השאלה היא מהיכן להם שעליהם לזרוק את יונה, אולי הקב"ה רוצה שיונה יקפוץ בעצמו בגלל שמסכן את כולם כמין רודף?

אלא נראה, שיונה הצדיק לא סבל כלל ממשברי הים, וכפי שהאוניות שלידם לא סבלו מגלים, כך יונה לא סבל, כי כלפיו לא היו גלים, ואכן זה היה נס גלוי, שלכן הצליח לשכב ולהירדם, ולכן פנו אליו בכבוד ולא בכעס ועצבים מתוך לחץ ופניקה כצפוי מהם, כי ראו נא איך חקרו אותו בעדינות ומתוך עומק בשאלות ולא מתוך כעס וכו'.

ולכן יונה לא התפלל כי הוא ידע שהוא לא סובל, וגם המלחים מיד הבינו שאין צורך בתפילתו, כי הוא לא סובל אלא בנס רק הם סובלים, ולכן הם לא המתינו לתפילתו, אלא מיד עשו גורלות לדעת מי אשם במצב מוזר זה שברור היה להם שיד ה' בלבד הייתה בדבר.

וברגע שהתברר להם שהם סובלים בגלל יונה הצדיק, הם הבינו מתוך כך שהוא אינו סובל כלל, רק הם, זה מהווה סימן שעליהם מוטל השלכת יונה לים.

ומתוך שהם ראו את הגחית הבורא מתוך שפירשו נכון את מקרי ה' בעולם, כהשגחה מכוונת ומדויקת של הבורא בעולמו, ממילא הם התגייירו כדברי רש"י, וקיבלו עליהם להקריב קורבנות בבית המקדש.

ומתוך כל זה, גילה גם יונה, שהקב"ה כביכול מדבר עמו גם בספינה ומחייבו ללכת להחזיר בתשובה את אנשי נינוה, ולמרות שכתוב שה' לא נתן לאונייה לחזור ליפו כרצון המלחים, ולכאורה נינוה שזה אשור הוא מצד ימין ליפו – מזרח, ואילו ההפלה לתרשיש - טוניס זה לצד שמאל - מערב, אם כן איך למד יונה שה' מחייבו בפעולות אלו שיחזרו לנינוה?? הרי כיוון הנסיעה היה הפוך?

אלא יונה שחשש שגויים יחזרו בתשובה ואילו יהודים לא יחזרו בתשובה, והנה כאן ראה שהקב"ה זימן לו נציג מכל 70 האומות, וכולם חזרו בתשובה והתגייירו מתוך הכרת כוח ה' והשגחתו, ולא מתוך אימה כי כאשר השליכו את יונה כבר סר מהם מר המוות, בכל זאת הם כולם התגייירו, וזה הוכיח ליונה, שהקב"ה מסוגל לגרום את הקטרוג על עם ישראל שגויים חוזרים בתשובה בנקל, גם בלי שיונה יפעל ויעשה מעשה כל דהוא.

ולכן הבין יונה שאין עליו לקפוץ מהספינה למרות שהוא כביכול רודף, אלא הוא הבין שה' רצה להוכיח ליונה שבלי שיונה יפעל כלום, ממילא יתחזקו ויתגייירו הגויים, והיות והקטרוג על עם ישראל שממנו חשש יונה כבר התקיים, בזה שכנע ה' את יונה שילך ויחזיר בתשובה את נינוה.

על כל פנים חובה עלינו כיהודים להשגיח בהשגחת ה' עמנו – ולא לתלות זאת כיז המקרה חלילה, וחשוב לדעת, שמי שמקפיד לראות יד ה' בכל מקרה ולפרסם את השגחת ה' לאחרים, אזי יזכה לכתוב, נודה לך ונספר תהילתך, על ניסך שבכל יום עמנו ועל נפלאותיך וטובותיך שבכל עת ערב בוקר וצהרים, כמאמר הגמ' ב"ב ט' הרודף לעשות צדקה ה' מזמן לו לתת צדקה.

והנה סיפור אמיתי ומדהים בהשגחת ה', בכיתה ז' תלמוד תורה "תורת אמת בני ברק בשנת תשע"ט לפני פסח היה לנו שאלה איזה נביא ללמוד מאחר שסיימנו ספר ישעיה, האם תהילים או תרי עשר, וערכתי הגרלה שכל תלמיד מסר לי פתק קטן מה הוא בוחר שנלמד. ופלא עצום אירע בפני כל התלמידים, שלמרות שהתלמידים הביאו לכף ידי במעורב את פתקם, בכל זאת יצא לפי הסדר, קודם כל פתקי התרי עשר, 12 פתקים, ולאחר מכן יצאו 2 פתקים שנכתב בהם מה שהרב רוצה, ולאחר

וכן מצאנו ביונה פ"א פ"ט, במצודות דוד על הפסוק, "ויואמר אליהם עברי אנכי ואת ה' אלקי השמים אני ירא אשר עשה את הים ואת היבשה", שהקב"ה מושל ושולט בכל מקום, וכאלו יאמר הנה גם בים מצאה אותי יד ה' וכאלו יכריחני ללכת לנבאות על נינוה, ועל חינם ברחתי בחושבי שפה לא יבוא אלי דבר ה', והנה כאלו באה.

ואיך באה ליונה דבר ה' כנבואה בלב הים, היה זה בצירוף מקרים – וזה נחשב לדבר ה' כנבואה.

והצירוף מקרים הוא, א. על פי רש"י בפסוק ז', שרב החובל ועוזריו המלחים בראותם שכל התפילות של כל נוסעי הספינה לא עזרו, אמרו לכו ונפילה גורלות – ומסביר רש"י, כי ראו ששאר האוניות שטו בים בשלום, ורק האונייה שלהם סבלה מגלים שהרימו אותה והפילו אותה, מזה הם הבינו שזה לא מקרה אלא השגחה עליונה, שאמרו שאנחנו נענשים בשביל אחד מאתנו, ע"פ פרקי דר' אליעזר.

ב. וכמו כן, מפרש המצודות דוד שהם עשו הרבה הגרלות, כי לא רצו לסמוך על גורל אחד, כי פן במקרה נפל על זה, אבל כשיפול פעמים מרובות על אחד זה נראה שאינו מקרה, ובל"נ בסוף אביא סיפור מדהים על הגרלה שערכתי.

ג. וקודם אקדים שיש לתמוה כמה תמיהות, שהנה פלא שכתוב שיונה כשכולם התפללו לאלוהיהם, הוא ירד לשכב ונרדם, וזה תמוה ביותר, הרי האונייה כביכול עפה מגובה הגל ללמעלה ונחתה בבת אחת במהירות מגובה הגל ללמטה כי כך האונייה חישבה להישבר מהמכות הקשות של הנפילות, ואיך יונה הצליח לשכב ולהירדם במצב שכזה?? וכי אפשר להירדם במעלית מקולקלת או במתקן בלונה פארק שנוחת בנפילה, גם אם תדע שזה לא מסוכן להירדם לא תצליח כי עליך לאחוז חזק בכדי לא לקבל מכה או לעוף??

וגם פלא עצום שרב החובל מעיר את יונה ואומר מה לך נרדם קום קרא לאלוקיך, ולא מצאנו כלל שיונה שמע בקולו והתפלל, אלא מיד כתוב שעשו גורלות לדעת בגלל מי זה??

ועוד קשה, לאחר שיצא הגורל על יונה, מדוע אמר להם שאוני וזרקוני לים, היה עליהם לצוותו שיקפוץ בעצמו לים, בפרט שהם פחדו לזרוק אותו כפי שכתוב בפסוקים הבאים שטענו לה' שהם לא אשמים רק אין להם ברירה כי זה רצון הבורא??

ועוד קשה, שהמצודות דוד על יונה בפסוק יד' שהמלחים התפללו, אל נא נאבדה - לא נהיו עתה נאבדים בעון שנשלח יד בנפש האיש הזה להשליכו אל הים. ואל תתן וגו' - ר"ל אל תחשב לנו כאילו שפכנו דם נקי. כי אתה ה' - ר"ל הלא הכל בידך ומעולם עשית כאשר חפצת, ואם היה חפצך להמיתו שלא על ידינו הלא אין מעצור בידך להמית אותו לבד, אלא ודאי הגזירה היא להמיתו על ידינו:

וטהר לבנו – בחוקתי

מכן יצאו 7 פתקי תהילים. וזה היה ממש מבהיל איך יתכן שהפתקים יצאו לפי הסדר?? זה ממש לא הגיוני, וזה היה לנוכח כל התלמידים, ואמרתם להם תלמידים יקרים, זה לא סתם בחירות וגורל אלא זה מעל הטבע יד' באופן מוחשי.

ערכך 60 שקל

יהודי יקר תשקיע בערך רוחני שאז ערכך יהיה למעלה למעלה, וכמה שתזקין ערכך רק יצמח כי תהיה מלא וגדוש בתורה ועבודה ויראת שמים בא בימים כאברהם אבינו ע"ה,

שאלני החברותא הרב אלדר נתנזון שליט"א, וכי אין זה פוגע ששוויות האדם הוא רק 60 שקל, כמו כן וכי זה לא פוגע להודיע שזקן שווה פחות וזקן שווה פחות מזקנה, לכאורה זה ממש פוגע?

והתורה מרמזת זאת לנו מערכה הגבוהה של זקינה יותר מזקן כי היא נעימה יותר מזקן נרגן.

ואולי התורה רוצה להמחיש לנו, שאכן מבחינת גוף וגשמיות אדם שווה קצת, וכמה שמזדקן ערכו יורד, ולכן

פרשת ערכין ניתנה בזכות משה רבינו

ומשה רבינו כאשר גדל בבית פרעה הנוגשים המצרים לא ידעו שהוא לטובת היהודים, וכשהיה צריך לחשוב איך להחליף את המשאות שיתאימו לכוחו של כל אחד באופן ראוי כפי כוחו, כך שלא תיווצר שנהא בין היהודים מחמת חוסר ההוגנות הזועק לשמים, ומשה רבינו הציג זאת כביכול דאגה אמיתית לעבודה מושלמת מקסימלית של ניצול כוח העובדים כראוי להם, והיה עליו להתעלם ממטרתם הזדונית, ולדרוש שמה שהחליף יישאר כך תמיד ולא רק כשהוא בשטח.

כתוב במדרש רבה לז' ב' "כי פועל אדם ישלם לו" זה משה, שכתוב (שמות ב') "ויהי בימים ההם ויגדל משה ויצא אל אחיו וירא בסבלותם", מה ראה? ראה משוי איש על אשה ומשוי גדול על קטן ומשוי בחור על זקן, ושב וישב להם סבלותם בין איש לאשה בין גדול לקטן בין בחור לזקן, אמר לו הקב"ה אתה ישבת לבני סבלותם, חייך שאתה עתיד לישב ולפרש לבני נדריהם בין איש לאשה בין גדול לקטן בין בחור לזקן, ככתוב: "וידבר ה' אל משה לאמר דבר אל בני ישראל איש כי יפליא לנדור נדר בערכך נפשות לה".

ויתכן ששילב בהחלפה זו גם דרישה שישנו את מקום הבניה למקום יציב שיהיה כביכול תועלת בעבודה לפרעה מלך מצרים, וכך גם גרם שיהיה ליהודים סיפוק מעבודתם הקשה, כי אם רק החליף משאותם למרות שעבדו בלי תועלת כאשר הכל קורס מיד, אז שקוף היה הדבר שרצונו של משה לעזור ליהודים ולא לדאוג לפרעה, כי ממילא אין לפרעה תועלת מכוח העבודה, כך שאין צורך לנצל את מלוא היכולת מכלל העובדים, אלא רק להתעלל בהם ולסכסך בניהם?

ולמרות שלא כתוב במדרש במפורש, בכל זאת בפשטות משה מהלשון "ושב וישב להם סבלותם" ושאר לשון המדרש משמע שהחליף משאות, שמזקן לקח את המשא הכבד והעבירו לצעיר, ואת המשא הקל יחסית של הצעיר נתן לזקן, וכן לנקבה לקח מהזכר את העבודה הקלה כיאה לנשים ומנשים העביר את הקשה לזכרים.

ואם כן פלא עצום וכי המצרים הסכימו להקל במשא מחצי עם ישראל, שהרי חצי זה זכרים וחצי זה צעירים??

והיות וכך דאג משה לעם ישראל, לכן זכה משה רבינו, שכשדיבר על ערך גבר ואשה צעיר וזקן, למרות שכביכול יש פגיעה בערכים השונים, בכל זאת היהודים שידעו שמשה רבינו העריך כל גיל ואת הזכרים והנקבות לטובתם בזמן גלות מצרים כך קיבלו בהבנה ובהסכמה את הערכת משה רבינו בערכם הכספי בנדרי ערכי עלי, למרות ההפלות הנוגעות בגיל ובין זכרים לנקבות.

ויתכן שאכן כן, שהמצרים רצו לשבור בכך את אחדות ישראל, וליצור שנהא בין היהודים, שהזקנים והילדים והנקבות יקנאו בצעירים שקיבלו משא קל, וזה יגרום להם לריב ולהתקוטט, וזה הייתה פסגת השאיפות של מצרים, כי באמת לא הייתה מטרה של בנייה למצרים, כי הם העבירו את היהודים עבודת פרך, במקום שבונים ומיד הכל מתמוטט, כך שלא היה ליהודים סיפוק מהעבודה.

וזה מזכיר לי את העצה שבס"ד ה' נתן לי לנהוג על פיו בחינוך תלמידים, שכל יום להתקשר לאחד ההורים ולשבח את בנו, וההורים מופתעים לטובה כי התרגלו שאם מתקשרים מהתלמוד תורה בדרך כלל זה לרעה, ושינוי זה מרענן ויוצר אוירה נעימה ומעודדת מאוד בכיתה, ובדרכי נועם התלמידים לומדים כי יש חיבור חיובי מושלם בין הרב להורים והילד באמצע מחובק באהבה בלי אפשרות לברוח כביכול, וגם אין לו צורך לברוח מחמימות האהבה והערכה.

ואם בכל זאת פעם ביוכל יוצא שיש צורך להתקשר לרעה להורים אזי ההורים מאמינים לרב, כי אם הרב שתמיד משבח הפעם דיבר לרעה סימן שזה אמיתי ומתוך אילוץ אחרון הגיע למצב בו התקשר לרעה ובוודאי רק מתוך דאגה אמיתית ורצון לעזור לילד לחזור לדרך הטובה והמצוינת כראוי לו, וכאמור ההורים לא יאמינו לבנם אם יטען הרב מחפש אותי לרעה, ויותר מזה התלמיד בעצמו לא יטען זאת כי הוכח לו שהרב אוהב אותו ומחפש רק את טובתו.

ונתתי גשמיכם בעתם – הדוגמא לקיום הברכה בימי הורדוס, וזה פלא!!

ממוחר ומהמיוחסים שבאחיד בעם ישראל תשים עליך מלך, ואילו הורדוס היה עבד שמרד והמליך את עצמו לאחר שהרג את כל בית חשמונאים כמובא בב"ב ג' ודף ד'.

ולכאורה כשאין רבנים אין אור ועיניים כביכול לעם ישראל ע"פ הגמרא ב"ב שם ואיך בכל זאת יגיעו עם ישראל בימיו לדרגות טובות שיתקיים בהם ברכת אם בחוקתי תלכו שתהיו עמלים בתורה ונתתי גשמיכם בעתם, עד כדי כך שתקופתם היא הדוגמא לברכה זו?

במדרש רבה י' "ונתתי גשמיכם בעתם" – בלילות, וזה התקיים בימי הורדוס המלך, שהיו גשמים יורדים בלילות, ובשחרית נשבה הרוח ונתפזרו העבים וזרח החמה ונתנגבה הארץ, והיו פועלים יוצאים ועוסקין במלאכתן, ויודעין שרצון אביהם שבשמים מעשיהם.

ומה מיוחד היה בימי הורדוס? הרי הורדוס הרג בתחילת ממלכתו את כל רבני ישראל כי פחד שהרבנים ימרידו את העם נגדו, כי הם דורשים את הפסוק "מקרב אחיך"

וטהר לבנו – בחוקתי

ובפשטות בלי הרבנים שנרצחו רוב העם היו פועלים ולא בני ישיבות, כדוגמת מה שכתוב כשנפטר 24 אלף תלמידי רבי עקיבא שהיה העולם שמם מתורה רח"ל.

והפועלים שבשדות אמרו אם רשע אכזרי מצליח לתקן חטאו הנורא והמחריר ביותר ולבנות בית המקדש, כל שכן אנחנו למרות שאנחנו פועלים ולא אברכים ובני ישיבות העוסקים בתורה כל שעות היום, בכל זאת על ידי מעשים טובים ורצון והתמדה בתורה בכל זמן ורגע פנוי והפסקה מהעבודה, גם אנחנו יכולים להאיר את העולם.

ואכן אפילו פשוטי העם עמלו בתורה כל רגע פנוי משעות עבודתם, ואכן אפילו פשוטי העם זכו לקיים **"אם בחוקתי תלכו – שתהיו עמלים בתורה"**, ואכן זכו לראות על ידי הגשמים מידי יום ביומו באופן נפלא שירד גשם בלילה ובבוקר התייבש, וכל פשוטי העם ראו שה' אוהב אותם ואוהב את עמלם בתורה. **ומזה** זרח מחדש עולם התורה, כי על ידי עמלם בתורה למרות שהיו פועלים, חזר אור התורה להאיר, וצמח דור חדש של רבנים ותלמידי חכמים.

ובלימודי היום יא' אייר פב' עם תלמידי המצוינים בכיתה ז' ת"ת תורת אמת בני ברק, התחדש עוד בס"ד, שלמרות אובדן כל רבני הדור, בכל זאת לא כתוב שהיה העולם שמם כפי שכתוב בעת פטירת 24 אלף תלמידי רבי עקיבא, **ולא כתוב עד שבא בבא בן בוטא וקיבצם ולימדם מתחילה**, כפי שנכתב אצל רבי עקיבא שהייתה שממה עד שבא ולימד מחדש כמה תלמידים בודדים בדרום שמאלו חזר אור התורה לזרוח ולפרוח.

ויתכן כי כאן פשוטי העם והתלמידים בעצמם עזרו חיל ורצון עז להתעלות ולהתקרב לה', וכשיש צימאון עז אצל התלמידים והמון העם ברור שחפץ ה' בידם יצליח, ויגדלו בתורה וביראה, עכ"כ זה פשוט שלא היה צורך לציין זאת.

חידוש עצום – מתוך היסוד הקודם

מדוע זכה המן שמבני בניו ילמדו תורה בבני ברק, ועוד המלמד תשב"ר המוצלח ביותר יצא ממנו!!

אסתר ו' רמז תתרנ"ז ח' שנגזר כליה על עם ישראל כי אכלו ושתו ממשתה אחשוורוש, **אמר משה לאלהיו כלום יש אדם כשר בדור**, אמר לו יש **אדם אחד בהם ומרדכי שמו**, אמר להם הודיעו שיעמוד הוא משם ואנחנו מכאן בתפלה ובתחנונים, מה עשה מרדכי קבץ כל תינוקות של בית רבן ועינה אותם מלחם ומים והלבישם שקים והושיבם על אפר והיה צוות ובוכה עמהם ביום ובלילה.

והמן מצא את מרדכי שהיה יושב בראש 22 אלף התינוקות ששקים במתניהם וסופדים ובוכים, מיד השליך המן בצוארם חבלים ושלשלאות של ברזל והפקיד עליהם שומרים ואמר הללו אני הורג תחלה, ואחר כך אני תולה את מרדכי.

ולאחר 3 ימים לאחר שנדדה שנת המלך שציווה להמן להוליך את מרדכי בבגדי מלכות ברחובות העיר, לקח המן ולקח מכספות המלך את בגדי המלכות וגדולי המלכות עמו לקחת את מרדכי על הסוס לכבדו, כיון שראוהו מרדכי אמר רואה אני שהרשע הזה בא להרגני, אמר לתלמידיו ברחו לכם ולא הסכימו אמרו נמות עמך.

הגיע המן והתיישב בין התלמידים, ואמר להם במה אתם עסוקים? אמרו לו במצות העומר שהיו ישראל מקריבים קומץ ממנחת שעורים בבית המקדש, וכדברי רש"י שזה היה ביום ט"ז ניסן, אמר להם המן הרשע, דעו לכם שניצחתם אותי ע"י הקומץ שלכם למרות עוצמתי ועשרת אלפים ככרות כספי, כיון שרכב מרדכי על הסוס התחיל לקלס להקב"ה **"ארוממך ה' כי דליתני"**, וכן **"ה' אלוקיי שועתי אליך ותפאני"**, **ותלמידיו היו אומרים** "זמרו לה' חסידיו

וראיתי במפרשי המדרש שהכוונה לזמן שהורדוס שבא לתקן על חטאו שכיבה אורו של עולם וסימא את עינים של ישראל תיקן זאת על פי עצת בבא בן בוטא הרב היחידי שהותיר מרבני ישראל, על ידי שסתר את בניין עזרא ובנה מחדש את בית המקדש לתפארה, והיות וחששו שאולי היה אסור להם לסתור את בניין עזרא, לכן ה' הוכיח להם על ידי הגשמים בלילות והתייבשות הרטיבות בזמן עבודת הפועלים בבית המקדש, שמעשיהם רצויים לפני ה'.

אך עדיין קשה לענ"ד הסבר זה, שהרי הגמרא מביאה 2 סיבות להיתר סתירת בית המקדש ובנייתו מחדש, כי היו בו סדקים שהיו חשש סכנה או זילותא ח"ו, וגם שמלך מבטיח ומקיים, **ומדוע** שיהיה צורך להוכיח שמעשיהם רצויים? ובפרט שהיה רק רב אחד בארץ ישראל שממילא אין עליו חולקים ודעתו דעת תורה ברורה ומוחלטת, **ומדוע** היה צורך בהוכחה שמימית שצדק ולא טעה?

וגם משמע שהפועלים הלכו למלאכתם ולא למלאכת בית המקדש? כמו כן איך יתיישב הפסוק שהגשמים בעתם הם כשכר על שהיו עמלים בתורה? **ועוד** קשה מדוע לא הוזכר גם שמו של בבא בן בוטא שהוא נתן את ההצעה ואת ההיתר להורדוס לסתור ולבנות מחדש את בית המקדש, וכמו שכתוב בהמשך המדרש על הגשמים שירדו בימי שמעון בן שטח ושלומציון המלכה, היה צריך להיכתב כאן בימי בבא בן בוטא והורדוס המלך?

לכן נלע"ד שעם ישראל כולו הזדעזע נוראות מרציחת כל גדולי ישראל, אי אפשר לדמיון מצב שכזה בימינו, שומו שמים רק צל של מחשבה כזו זה טרגדיה מחרידה, ועונו של אותו רשע הרבה יותר ממחריד, הגיהנום כלה והוא אינו כלה, ובכל זאת היות והורדוס יהודי לכן בבא בן בוטא נתן לו תיקון לתקן את חטאו (ע"פ תי' אחד בגמרא שם), מזה גם הזדעזעו כלל ישראל, ואפילו פשוטי העם.

מצאנו בגמרא גיטין נז' שמבני בניו של המן למדו תורה בבני ברק, **ובעין יעקב בסוגיית הגמרא סנהדרין צ'** כתב שזה רב שמואל בר שילת, (וכן בשער הגלגולים הקדמה לו' ובספר מגלה עמוקות מטות מסעי, ובעוד ספרי מקובלים, ואולי ברמז קל מאוד מהגמרא **תענית כט'** אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב כשם שמשכנס אב ממעטים בשמחה כך משכנס אדר מרבין בשמחה – שזכה להביא מאמר זה מרב כי הוא ואביו קשורים להמן שבס פורים), ואולי היות וגם בנו היה רב יהודה בר שמואל לכן מתאים לשון רבים למדו תורה.

והנה רב שמואל בר שילת קיבל את התואר המלמד תינוקות של בית רבן המושלם, והוא דוגמא לכולם, כפי שמואל **בגמרא ב"ב ח'** על הפסוק **"ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד"** אלו מלמדי תינוקות, כמו מי? אמר רב כגון רב שמואל בר שילת, שרב מצא את רב שמואל בר שילת שהיה בגינה א"ל רב וכי עזבת את עבודתך? ענה לו מה פתאום עזבתי, זה 13 שנה שלא הייתי בגינה וגם עכשיו כאן בגינה דעתי כל הזמן על התלמידים.

ומזהים מדוע זכה המן הרשע לצאצא שיהיה סמל למלמד תינוקות של בית רבן? ואם תאמר שבזכותו חזרו עם ישראל בתשובה, כדברי **הגמרא סנהדרין צ'** שבגלל גזרות המן עם ישראל חזרו בתשובה, אז שיצאו ממנו גדולי ישראל כשמעיה ואבטליון, מדוע יצא ממנו רב שמואל בר שילת שהוא ראש וסמל למלמדי תשב"ר?

ובדרך נסיעתי לב"ב בפקקים הודו לה' התחדש בס"ד שאולי זכה המן בזכות זו, כי הוא חידד לתשב"ר את כוח לימוד התורה ונטע בהם חשק עוצמתי ביותר ללימוד התורה, וכפי שהגמרא מגילה טז' ובהרחבה **בילקוט שמעוני**

וטהר לבנו – בחוקתי

והודו לזכר קדשו, כי רגע באפו חיים ברצונו בערב ילין בכי ולבקר רינה", והמן הרשע אמר "ואני אמרתי בשלוי בל אמוט לעולם".

ובלי ספק, מעמד הזוי ומוזר זה שימש פי אלף מעוצמת שיחות וספרי מוסר, שהתלמידים ראו בחוש את הרשע שבגללו הם צמים 3 ימים עם אזיקים, בא לבקר ומתיישב ביניהם, ומודה להם בפה מלא שלימוד התורה שלהם ניצח את כל כוחו ועוצמתו של השר הבכיר ביותר עם כל עשירותו קרס בפני תשב"ר לומדי התורה, והוא מודה בפה מלא בפני התלמידים ונכבדי המלך!!

את עוצמת האש על ערך ועוצמת לימוד התורה שקיבלו הילדים בזכות המן הרשע בטכס זה, לא סר מהם כל ימיהם, והם מאותו יום והלאה באש של תורה עצומה ביותר למדו בהתמדה ובחשק נפלא שלא קיים מאז ומעולם אצל תשב"ר.

והיות והמן המחיש לתשב"ר בעוצמה שאין כמוה את כוח לימוד התורה, לכן זכה שמבניו יצא המלמד תשב"ר המושלם ביותר רב שמואל בר שילת שהוא מצדיקי הרבים לעולם ועד.

ובמאמר מוסגר, בדרך נסיעתי באוטובוס מבני ברק לאשדוד, להפתעתי הרבה מוצא אני את אחד מזקני ראשי הישיבות הגאון הרב צבי דרבקין שליט"א ראש ישיבת גרודנא באר יעקב וחבר מועצת גדולי התורה, שלמרות כ90 שנות חייו עד 120 שנה בס"ד, נוסע באוטובוס ציבורי כאדם מהשורה, וזה פעם שניה בשבוע זה שראיתי באוטובוס, וזה מסמל ענווה מופלגת ביותר.

וזכרתי את בריתי יעקוב

כתב השל"ה שלכן באמצע התוכחה כתוב "וזכרתי את בריתי יעקוב" וגו' שזה לא לטובת עם ישראל אלא תוכחה לעם ישראל, ראו כי בני גדולי וענקי הדור אתם ובכ"ז לא למדתם ממעשיהם.

ואומנם כאן כתוב יעקוב מלא כי הוא לקח משכון מאליהו את האות ו' כערבון שיביא את הגאולה, ככתוב בסוף מלאכי "הנה אנכי שלח לכם את אליה הנביא לפני בוא יום ה' הגדול והנורא: והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם".

ואם כן בתוכחה זו יקרב אליהו הנביא לעתיד לבוא את עם ישראל, שיעודדם ויטען להם ראו איזה מרחק יש ביניכם

וזכרתי את בריתי יעקוב ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם אזכר והארץ אזכר

במד"ש רבה לו' ג' בקשו אבות הראשונים ליטול שכר מצות קלות שעשו בעולם הזה, אבל אי"כ מהיכן הייתה זכות עומדת לבניהם אחריהם, שהרי הוא אומר "וזכרתי את בריתי יעקב".

וטען תלמידי היקר אברהם לויני"ו שאולי מי שבקשו הם רק אברהם ויצחק, שהרי אצל יעקוב כתוב מפורש קטונתי מכל החסידים והאמת, ופירש הספורנו שיעקב טען שלא מגיע לו וביקש רק מתנת חנים, ואולי לכן כתוב יעקב ראשון כי לא ביקש והקפיד לא לנצל שכר מצוות קלות.

אומנם טוען אברהם היקר שלא רק זכות יעקב עומדת לנו, שהרי כתוב בפסוק שאנו מתקיימים בזכות יעקוב

כל חרם אשר יחרם מן האדם לא יפדה מות יומת

בגמרא ערכין ו' מובא שיוצא ליהרג אין לו ערך ככתוב "כל חרם לא יפדה", ולרבי חנינא בן עקביא יש לו ערך מפני

ומדוב התפעלותי מענוותו שנוסע באוטובוס למרות מעמדו הרב, פניתי אליו ואמרתי, שהמשיח מתבטא בעת התגלותו ענווים הגיע זמן גאולתכם, והוא מדבר על עוונה כי הוא נהג בענווה שנסע על חמור כפשוטי העם ולא על סוס ומרכבה וכו'...

ואז דיברתי עמו על המדרש, והראש ישיבה העיר שבגמרא לא כתוב שתלמידי מרדכי היו ילדי תשב"ר, ואכן למרות דברי המדרש המפורשים שלימד תשב"ר, בכל זאת התפלא הראש ישיבה מדוע ראש הסנהדרין מרדכי הצדיק מלמד ילדים ולא בחורים או אברכים?

אבל מדברי המדרש מובן, שרק מרדכי היה ראוי להתפלל כי הוא היחידי שלא השתתף בסעודת הרשע, והיות וכבר נחתמה הגזירה לכן מרדכי היה צריך כוח התפילה וכוח הלימוד של תשב"ר שגם הם לא השתתפו בסעודת הרשע, כי ההורים בפשטות לא סיכנו את ילדיהם להשתתף בסעודת המלך הגוי.

רק למרות כל המאמר שכולי תודה להקב"ה על חסדיו עמי שנתן לי כל זאת, עדיין קצת צ"ע, שבבני ברק הייתה ישיבתו של רבי עקיבא עם תלמידיו התנאים, ואילו רב שמואל בר שילת היה אמורא מתלמידי רב שהיה סוף התנאים, ובזמן רבו של רב – רוב הישיבות בארץ ישראל עברו לגליל, ובכלל רב ישיבתו הייתה בסורא שבבבל ולא בבני ברק, ובפשטות גם לא בזמן שעדיין רב היה בארץ ישראל, כמו כן אם הכוונה לרב שמואל שלימד תורה לתלמידים, היה צריך להיכתב לימדו תורה בבני ברק ולא למדו תורה בבני ברק? והאם הכוונה לר"ע, וצ"ע.

לאבות הקדושים אברהם יצחק ויעקב, שלהם ה' הבטיח שלזרעם יביא את הגאולה, ואליהו הנביא מבקש מעם ישראל לצמצם את המרחק הרוחני.

ועל ידי צמצום הפרש זה כבר ילמד זכות על עם ישראל ואז הקב"ה יגאלם למען שמו באהבה, ויתן לנו לב חדש לב בשר לעבודתו יתברך.

וממילא אכן לדעת השל"ה זה משמש קטרוג, אבל מאידך מכאן יהיה שורש הרפואה לאליהו הנביא להביא את הגאולה לעתיד לבוא, ויתכן שלעתיד לבוא הקב"ה יסתפק בעונש אורך הגלות, וגם שיתחזקו להפסיק לתעב את התורה ואת המצוות כמשמעות הפסוקים כאן בפרשה.

וזכרתי את בריתי יעקוב ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם אזכר והארץ אזכר

יצחק ואברהם, אלא יתכן שהם ביקשו וה' לא הסכים כי ה' רצה שזכותם תעמוד לדרות הבאים, אלא בכ"ז יעקב נכתב ראשון כי יעקב לא ביקש להשתמש ואילו האבות האחרים ביקשו למרות שלא נענו, ושמה בגלל זה מודגש יעקוב מחולם מלא בכדי שנדע שהוא העיקר כאן, ואולי כ"ז טמון בכוננת המדרש.

אומנם צ"ע היכן מצאנו שביקשו? ואולי היות ומפורש ומודגש בבקשת יעקב שמבקש מתנת חנים, זה מוכיח שבקשות האבות האחרים לא ביקשו מתנות חנים, וצ"ע. וגם צ"ע מה משמש מצוותיהם הגדולות? עכ"פ לכאורה כאן מצאנו שעצם הבקשה לפעמים פוגמת, ואדרבא לפעמים עצם ההימנעות מבקשה מיותרת שוות ערך ומועילה מאוד, וצ"ע לדעת מתי טוב לבקש ומתי לא??

שדמיו קצובים בתורה, והוא מסביר את הפסוק "כל חרם" שבהמה שהורגת אדם יש כופר אבל הנהרג בידי אדם "לא

וטהר לבנו – בחוקתי

מקבל את עונשו במוות הרי שהתכפר לו לגמרי, ואין שום כפרה נוספת לאדם זה שהתנקה מחטאו.

וכמו שמצאנו בעכן שלקח מהחרם ונידון במוות כתוב עליו **ויאמר יהושע מה עברתנו, יערכך ה' ביום הזה, ודרשו חז"ל היום הזה תהיה עכור, ויש לך חלק לעולם הבא שנהדרין פו' משנה ב'.**

יפדה" שחייב מיתה וא"א להחליפו בכופר. ולפי ההסבר של רבי חנינא לכאורה היה אמור להיות כתוב "אין לו פדיון", וכמו כן קשה שיש כבר פסוק על כך, ש"לא תקחו כופר לנפש רוצח אשר הוא רשע למות כי מות יומת" – במדבר לה' לא?

ואולי התורה מתכוונת לומר שאדם שדינו במוות, אין צורך לפדות אותו בכדי לכפר על נשמתו, כי ברגע שהוא

ערכין כנגד כל הקללות שבתורה

(מקווה שהבנתי נכון), ואכן **ערכין זה לתת שווי לאדם**, וברגע שאדם מחדד במחשבתו וגם הלכה למעשה בכסף תרומה על ערך האדם, ממילא מתחזק להשקיע בעבודת ה' כי יש לו ערך ואדם בכל גיל איננו אפס, ואפילו יש דעה לעיל שאדם שדינו להיהרג יש לו ערך כי דמיו קצובים, ואולי כי עדיין הנשמה באפו ויכול לחזור בתשובה קודם מיתתו, והלוואי ונזכה להיות יראי שמים ונעריך את עצמנו עד כדי כך שנאמין שבשבילי לבד נברא העולם וכל מצוה שלי יחידי בעולם!!! **וממילא** כאשר אדם מתחזק בערך וגדלות האדם ממילא אין צורך בקללות כי יעשה טוב ולא רע.

הבעל הטורים טוען שנשמך פרשת ערכין לפרשת הקללות כי סך הערכים יוצא 143 וכך כל הקללות שהם 48 בפרשתנו ועוד 98 בפרשת כי תבוא יוצא 143, כי הערכין מכפר על כל הקללות.

וצריך ביאור מדוע ערכין שזה תרומה על ערך של בן אדם זה משמש כנגד הקללות, וכי מה עניין זה לזה? ואולי זה מתקשר לדברי בעל התניא שכתב שאחד מהדרכים שאדם ביוני יתחזק בעבודת ה' זה שיזכור שיש לו נשמה שהיא חלק אלוך ממעל, וירחם על נשמתו שלא יכתימה בעבירה, ובמחשבות אלו יהיה מסוגל להתגבר על יצרו הרע,

והשמדתי את במותיכם והכרתי את חמנותיכם וגעלה נפשי אתכם

והנה כנגד זה כתוב בברכות **"ונתתי משכני בתוככם ולא תגעל נפשי אתכם"**, וכולם תמהו וכי מדוע נכתב בברכות כשעם ישראל צדיקים וטהורים בשלימות הראויה, שלא תגעל נפשי אתכם, וכי מה ההווה אמינא כביכול?

והתשובה היא, שאכן כנגד עם ישראל שיתקדשו ביותר עד כדי כך שה' יתן שכינתו בתוכנו, וכדברי הפסוק הבא **"והתהלכתי בתוכם"** שזה לדברי **רש"י** בגן עדן, אבל בשלב ראשון יהיה קדושה בשיאה מול טומאה בשיאה, שאת עם ישראל הקב"ה יאהב מאוד, אבל זה יהיה בדגש מול הגועל שה' יגאל מהגויים שיהיו במט' שערי טומאה, כי 2 הכוחות יהיו בשיאם.

אבל בשבת קודש שעבר התחדש נפלא, שכל המצב שיש קדושה מול טומאה, זה רק קודם הגאולה השלימה, אבל בזמן הגאולה השלימה יהיה כיסא ה' שלם, ככתוב **ברש"י** בסוף בשלח שכיסא ה' יהיה שלם בעת ינקום בעמלק/אדום.

ואולי הרעיון הוא, כפי שכתבתי בשם **ברמח"ל** חוקר ומקובל פיה' שכשישראל היו במצרים היו מלוכלכים במט' שערי טומאה הוציאם ה' על ידי 49 שערי קדושה, ולא שיש כביכול 2 סולמות אחד סולם של טומאה וסולם אחר סולם של קדושה, אלא הם משולבים יחד.

כי זה לעומת זה עשה אלקים יצר טוב ויצר הרע זה בטהרתו וזה בטומאתו כל א' יש בו בחינה לקדושה או להיפך לטומאה. וכאשר ירים זה יכניע את זה, דהיינו ע"י הקדושה נכנע בחינה זו של

ובאחד מהמאמרים הקודמים הבאתי **רש"י** הסביר **"חמנותיכם"** זה סוג של עבודה זרה, דהיינו שבורא עולם מקלל שיחריב לנו את העבודה זרה, **והקשה האדמו"ר רבי שמחה בונם מפרשיסחא** אם ככה מדוע כתוב בהמשך הפסוק **"וגעלה נפשי אתכם"**, **אדרבה** כשאין עבודה זרה צריך להיות התקרבות של בורא עולם לעם לישראל, ולא להיפך **"וגעלה"** (נגעל) **נפשי אתכם** ??? ובכלל מדוע זה קללה מתוך מט' הקללות?

והתשובה לכך ענה האדמו"ר כמו שהרחבתי בפרשת תצוה, שברגע שאין יצר הרע של עבודה זרה אז ממילא גם כוח הקדושה נחלש, כמו שכתוב בנביא הושע **"כי ימים רבים ישבו בני ישראל אין מלך ואין שר, ואין זבח ואין מצבה, ואין אפוד ותרפים"**, והמפרשים הסבירו שתרפים זה עבודה זרה, ואילו אפוד זה האפוד ואורים ותומים המגיד העתידות, ושאלו מה החיבור והקשר בין שניהם ???

והבאתי את דברי **הגאון מווילנא** שכשאין אפוד קודש אז גם אין טומאה של תרפים עבודה זרה, והכוונה, שפעם היה זמין טומאה חמורה של עבודה זרה, לכן היה זמין קדושה גדולה של אפוד ורוח הקודש, אבל בזמנינו אין לא טומאה זמינה של עבודה זרה אז אין גם זמינות לקדושה,

ולפי זה, ביאר **האדמו"ר** שלכן **"וגעלה נפשי אתכם"** שבגלל שעם ישראל חטאו בעבודה זרה ובורא עולם נאלץ למחוק להם את היצר ולבטל להם את עבודה זרה, זה גורם שעם ישראל לא יוכלו להתקדש מאוד לקב"ה ולכן **"וגעלה נפשי אתכם"**.

וטהר לבנו – בחוקתי

כביכול ואז יהיה הכיסא שלם, ואיני מבין
בנסתרות אלא הכל בדרך אפשר.

ואולי לפי זה יתכן שהכוונה ולא תגעל נפשי
אתכם, הכוונה שכבר לא יהיה אפשרות כזו יותר
כי כאשר ה' יתן משכנו בתוכנו כבר לא יהיה יצר
הרע ולא יהיה כבר שערי טומאה כנגד שערי
הקדושה אלא יהיה רק שערי קדושה בלבד.

וזכרתי את בריתי יעקוב ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם אזכור

יצחק ואצל אברהם, כי כאן זה היה חלק
מהתביעה וחלק מהסיבה לעונש כדברי השל"ה,
וטרח שם לבאר מדוע אצל יעקב לא נכתב "אף"?

ונראה שעצם הזכרת שמות האבות הקדושים זה
מלמד זכות על עם ישראל גם בזמן קטרוג כפי
שהזכיר משה לבטל גזירת השמדה על ישראל
בחטא העגל ובחטא המרגלים.

והיות וכאן הקב"ה לא רצה להזכיר זכות אבות
אלא שישמש טענה וקטרוג על עם ישראל, לכן
הקב"ה הפך את סדר שמות האבות, וגם הוסיף
את המילה "אף" וגם על יעקב שהתחיל בו הפסוק
שלא שייך להוסיף בו "אף" כי בו התחילו, לכן
הקב"ה הוסיף לו וואו בשמו כך שלא יכתב כדרכו
ולכן כביכול זכותו לא תגן על עם ישראל בקללות
הללו.

**כל מהלך זה בדרך של קטרוג ע"פ דרכו של
השל"ה, ואומנם רש"י מתרץ לזכות עם ישראל
ולא לקטרוג, ועל פי דרכו של רש"י יראה לחדש
באופן נפלא מדוע דווקא הזכירו יעקב ראשון
ומדוע הוזכר יעקוב עם וואו, על פי סייעתא
דשמיא מיוחדת שהתחדש היום בשיעורי עם
תלמידי המצויינים מכיתה ג' שובו ראשון לציון
השנה התשפ"ד, וזה השלמה משמים ממש
לחידוש לזכות עם ישראל.**

שלמדנו בספר שופטים ב' ז' "ויעבדו העם את ה'
כל ימי יהושע, וכל ימי הזקנים אשר האריכו
ימים אחרי יהושע אשר ראו את כל מעשה ה'
הגדול אשר עשה לישראל".

ונפלאנו מדוע כתוב יהושע עם וואו נוספת כאשר
תמיד כתוב בלי וואו נוספת כמובא באותו פסוק
וכן אחריו, וכן בכל התנ"ך, מלבד הכתוב בדברים
ג' כא' "ואת יהושע צויתי בעת ההוא לאמר עיניך
הרואות את כל אשר עשה ה' אלקיכם לשני
המלכים האלה כן יעשה ה' לכל הממלכות אשר
אתה עובר שמה", וזאת לעומת 194 פעמים בתנ"ך
שכתוב יהושע בלי וואו נוספת!!

ונראה לחדש שמילוי השם יהושע בא לרמז על
כוחות חיזוק לעם ישראל שישפיעו לחיזוק עם

טומאה שבאותה מידה ושער ופנים. כמו אבן שיש
בה 2 צדדים הפוכים, כשצד הטמא מתהפך ממילא
יש את הקדושה שכנגדו.

אבל יתכן כאשר הקב"ה יהרוג את כל הרשעים
וינקום וימחה את זכר עמלק מתחת השמים, ולא
יהיה יצר הרע בעולם, אזי כבר לא יהיה שערי
טומאה, אלא רק שערי קדושה משני הצדדים

דאיתי בספר ברוך מרדכי להרב פריינד זצ"ל,
שהביא מפי השמועה, הסבר נפלא מדוע כתוב
בנפרד את שמות האבות הקדושים, ע"פ המובא
בגמרא ב"מ פה' שאליו הנביא סיפר לרבי
הקדוש שהקים את אברהם ונתן לו ליטול ידיו
ולהתפלל, ולאחר שסיים עשה כן עם יצחק, ובסוף
עשה כן עם יעקב, ושואלת הגמרא מדוע אליהו לא
הקים את שלושת האבות יחד שיתפללו ביחד?
ועונה הגמרא שאם שלושת האבות יתפללו יחד זה
יגביר רחמים בעולם ומשיח יבוא לפני זמנו.

וענה לפי זה מה כוונת רש"י בתחילת פרשת
וארא שכתוב "וארא אל אברהם ואל יצחק ואל
יעקב", כתב רש"י "וארא אל האבות" ותמחהו
המפורשים מה כוונת רש"י בזה? **ותירץ** נפלא
שהיות והגיע זמן הגאולה מגלות מצרים לכן כתב
רש"י שה' הזכיר כל האבות יחד כפי שסיכם זאת
רש"י.

אומנם קצת צריך עיון מהיכן לקח רש"י כביכול
את הכוח לחבר יחד את כוח 3 האבות, ואילו
בפסוק ה' הזכירים בנפרד? ויש לתרץ בפשטות
שהקב"ה בסוף כללם יחד כשאמר "ושמי ה' לא
נודעתי להם".

ולפי חידוש נפלא זה נראה להוסיף שאומרים
בתפילת 18 תחילה אלוקי אברהם אלוקי יצחק
ואלוקי יעקב, ואח"כ אומרים "וזכור חסדי
אבות" שכוללים 3 האבות יחד, ואז אומרים
ומביא גואל לבני בניהם, שברגע שכל האבות ביחד
אזי מביא גואל.

אומנם לפי השל"ה הקדוש כאן שהוזכר שמות
האבות הקדושים זה לא לטובה אלא חלק
מהקללות, כפי שהבאתי קודם שיש טענה וקטרוג
על עם ישראל איך יתכן שבני האבות הקדושים
התרחקו כל כך והתקלקלו מאוד מאוד, ולכן
ממשיך הפסוק "והארץ תיעזב מהם", אם כן יש
לחדש כאן הסבר נפלא שיתרץ עוד קושיות.

א. מה שהקשה רש"י מדוע כתוב סדר הפוך קודם
יעקב ואח"כ יצחק ולבסוף אברהם? **ב.** מדוע כתוב
יעקוב עם וואו? **ג.** וגם לפי ההסבר שהביא הברוך
מרדכי הנ"ל שלכן כתוב "אף" לשון כעס אצל

וטהר לבנו – בחוקתי

ולכן מזכירים לזכות עם ישראל את השקעת יעקוב אבינו שנחזיק מעמד בגלות הקשה, ושלא נלך לאבדון חלילה.

ואכן בפסוק הקודם כתוב שבגלות בארץ זרה "אז יכנע לבבם הערל ואז ירצו את עונם", ואכן אם נכנע ליבם בפשטות זה תשובה שלימה, וממילא ראוי שיזכר להם זכות אבות לטובה, אלא התורה אומרת שהיות וחזרו בתשובה מתוך הגלות, אזי ה' זוכר להם ברית וזכות אבות,

וגם הקב"ה מחשיב את ארץ ישראל שהייתה שוממה בזמן הגלות כחלק מתיקון חטאי עם ישראל בבחינת שפך כעסו וזעמו על עצים ואבנים.

ואולי לכן זמן הגאולה כתוב בספר אחרון של הנביאים **מלאכי ג כג** "הנה אנכי שלח לכם את אליה הנביא לפני בוא יום ה' הגדול והנורא: (כד) והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם פן אבוא והכיתי את הארץ חרם".

ואולי כאן כתוב אליה בלי וואו להדגיש כי תפקידו לחזק את עם ישראל תכף ומיד ואין עתיד עוד לחזק כלל, כי אם תוספת הוואו יתפרש על חיזוק לעתיד, החיסרון של הוואו ימחיש את החיזוק המיידי כשאין יותר עתיד כלל לחזק "ההזדמנות האחרונה ממש".

והתודו את עונם – אף אני אלך עמם בקרי

אשר מעלו בי המה ואבותם", ולזה אף אני אלך עמם בקרי והבאתי אותם עוד בארץ אויביהם ויכנע לבבם הערל, ואז ירצו את עונם, דהיינו עד שיאמרו שבעבור עונם בלבד באו להם כל הצרות:

ולפי מפרשים אלו, אכן עדיין למרות הוידוי הם עדיין חוטאים "בקרי", ויתכן ששני ההסברים שכתב התולדות יצחק מתחברים לאחד, שהנה העונש בא במידה כנגד מידה, ואם הם תולים את העונש בחטאי אבותם ולא רק בחטאי עצמם, סימן שלא הבינו את המידה כנגד מידה.

ובעצם הם עדיין חושבים שהעונש בא במקרה ולא במדויק, כמו שה' שפך עליהם סל של עונשים העיקר שיענשו, ולכן הם לא חוזרים בתשובה שלימה ולמרות הוידוי הם ממשיכים לחטוא לה', כי לא הגיעו לגלות שורש עונשם שהוא כנגד חטאם במדויק, ולכן עדיין ה' יענישם שילך עמם בקרי להענישם.

והתיקון יהיה בהכנעת הלב לה', שכשאדם נכנע לה', אזי הוא פתח פתח כחודו של מחט וה' יפתח לו פתח כפתחו של אולם, שאז יבין עומק חטאו שכל עונש בא בדיוק כנגד חטאו, וישוב בתשובה שלימה כי יראה השגחת ה' המדויקת גם בעת הגלות שפעל עמו רק במידה כנגד מידה.

ישראל בעתיד, ולכן בספר דברים כתוב שיהושע יראה עכשיו את הניסים במלחמת סיחון ועוג ובכוח זה יחזק לעתיד את עם ישראל במלחמת לא' מלכים בארץ ישראל.

כמו כן בנביא שופטים בא הנביא להגיד שבחו של יהושע שעם ישראל לא חטאו גם לאחר פטירת יהושע בעת שהזקנים שראו את הניסים בעצמם חיזקו אותם, כי דברי הזקנים השפיעו על הדור הצעיר שלא ראו את הניסים, בזכות יהושע שכוחו השפיע גם אחר מותו שלכן התקבלו דברי הזקנים לדור הצעיר.

ואולי הקב"ה רימז זאת כבר בחומש דברים שיהושע יתחזק בראיית הניסים עכשיו לחזק בעתיד במלחמת ארץ ישראל מכוח ראייה שראה בעבר, ובכוח שיתחזק כך גם הזקנים שראו ילמדו מיהושע ומכוחו וזכותו שראיית הזקנים תשפיע על הדור הצעיר שלא ראה.

ואם כן גם השם יעקוב כאן מוזכר לזכות עם ישראל, שיעקב ירד בעצמו לגלות מצרים בכדי שישפיע על הדורות העתידיים שישארו צדיקים למרות חשכת הגלות, **ולכן** יעקב מיד שלח את יהודה להקים בית התלמוד שכל ימי גלות מצרים שבט לוי כולו למדו תורה, ובזכות יעקוב ופעלו היו 600 אלף צדיקים מעם ישראל שיצאו ממצרים במטרה להיות עבדי ה'.

כתוב בפסוק לקראת סוף הקללות "והתודו את עונם ואת עון אבותם במעלם אשר מעלו בי ואף אשר הלכו עמי בקרי": ובפסוק הבא כתוב "אף אני אלך עמם בקרי, והבאתי אותם בארץ איביהם או אז יכנע לבבם הערל ואז ירצו את עונם".

והמפרשים תמהו איך יתכן שלמרות הוידוי על חטאיהם ועל חטאי אבותם עדיין ה' מעניש אותם כי הם הולכים בקרי? ובפרט שיש במשמעות הפסוק שהם מתוודים גם על שהלכו עם ה' בקרי, שחטאו וטענו שכל הצרות והקללות הם רק מקרה ולא יד ה'?

והספודנו עונה שרק מקצת עם ישראל הצדיקים בלבד הם שהתוודו, כמו דניאל ועזרא וזולתם,

אומנם ראיתי בספר **תולדות יצחק** שתיירץ, לפי שהם רק מתוודים בפיהם והלב עקוב, שהוידוי הוא עם המעל והעבירות בידם שלמרות הוידוי לא סרו מתאוותם, והוא כטובל ושרץ בידו: והוסיף הסבר נפלא וכן מובא **בכלי יקר** שהוידוי עצמו לא מושלם, כי באו עליהם קללות ועונשים כל כך גדולים ועצומים עד שאומרים לא יתכן שחטאתינו גדלו כל כך, אלא שהקב"ה חיבר עונותינו עם עונות אבותינו ולכן באה אלינו הצרה הזאת, וזה הכוונה "והתודו את עונם ואת עון אבותם במעלם".

וטהר לבנו – בחוקתי

כשנגזר להפסיד כסף עדיף שיהיה לצורך מצווה ולא הפסד מבזה ומכאיב

התרימם דינרים רבים לצדקה במשך השנה, ונשאר מתוך 700 דינרים רק 16 דינרים שלא הספיק רבן יוחנן להתרימם, ובערב יום כיפור באו שוטרי הקיסר וגבו את ה-16 דינרים מאחייו רבן יוחנן.

והם פחדו שמא ידרשו עוד כסף מהם, אמר להם רבן יוחנן אין לכם מה לחשוש כי החיסרון של ה-700 דינרים שחלמתי שתפסידו הסתיים בדיוק ב-16 הללו, ושאלו אותו למה לא גילית לנו כך היינו נותנים גם את ה-16 לצדקה, ענה להם רבן יוחנן שלא גיליתי לכם כי רציתי שתעשו מצווה לשמה.

אגב האם יש להוכיח מכאן שעדיף איכות טובה מכמות גדולה יותר? שעדיף מצוה לשמה מאשר כל ה-700 לצדקה אבל פחות לשמה, או ש-16 מתוך 700 זה בטל ברוב וחסר משמעות יחסית ויל"ע

ואכן פרשיות בהר בחוקותי מגלים לנו שאם נגזר לאדם הפסדים, הוא יכול להמירם לתרומה להקדש לה' במקום נזק וצער בלי תכלית טובה וממבורכת.

כמו שכתוב **אדם לעמל יולד, אשרי מי שעמלו בתורה ברכות יז'** אוי למי שעמלו בחיי שעה בלי תכלית טובה ומבורכת.

ערך הכי נמוך מבין חודש ומעלה, אז למה מילה מבין 8 ימים?

אלא יתכן והתורה רוצה להבליט שאין ערך כספי לפחות מבין 30 לא לגבי ערכין ולא לגבי פדיון הבן, כי התורה רוצה שערכו של אדם הרוחני יקדים לערכו הכספי.

ולכן עושים ברית בגיל 8 ימים שאז יצא מחזקת נפל, אבל עדיין הוא בגדר ספק נפל, ואז התינוק מקבל ערך רוחני של ברית קודש, בתקווה טובה שיהיה קבוע הרוחניות בילד עוד לפני שיהיה בו ערך כספי, וכך החלק הרוחני באדם יגבר על הגשמיות כל ימי חייו,

וכשם שנכנס לברית כן יכנס לתורה ולחופה ולמעשים טובים שיזכה שהרוחניות תנצח בכל חייו את העולם הגשמי שיהיה רק אמצעי לעזר לקיום התורה בבחינת אם אין קמח אין תורה, אבל לא כמטרה בחיים, אלא שיהיה בן תורה אמיתי כל חייו, שמטרת חייו אך ורק לעשות רצון הבורא ולהתקרב להקב"ה, ואין עוד מלבדו אפס וזולתו.

ותפילתי מעומק הלב שכן בני היקר ר' בנימין יצחק ריינר שליט"א שנולד בשבת קודש פרשת אמור יזכה להיכנס בבריתו של אברהם אבינו בעיתו ובזמנו בשבת קודש בהר בחוקותי, ושערכו הרוחני יקדים כל חייו את ערכו הכספי, שיהיה צדיק ובן תורה אמיתי לתפארת המשפחות ולתפארת הסבא זצ"ל רבי מאיר גבריאל גולדשמיט זצ"ל, שהרץ נולד ביום הולדתו של הסבא, שיזכה להאיר את העולם בגמרא ש"ס בבלי וירושלמי ופוסקים בעיון, וגאון בכל חלקי התורה, ושיזכה להיות מגדולי התורה אמן ואמן.

בפרשת בהר כתוב על אדם שרק מפסיד כסף ומדגדר לגמרי כספית, וכפי שכתב רש"י **פרק נו' א'** ואף הפרשיות הללו נאמרו על הסדר בתחילה הזהיר על השביעית ואם חמד ממון ונחשד על השביעית סופו **למכור מטלטליו** לכך סמך לה וכי תמכרו ממכר (מה כתיב ביה או קנה מיד וגו' דבר הנקנה מיד ליד) לא חזר בו **סוף מוכר אחוזתו** לא חזר בו **סוף מוכר את ביתו** לא חזר בו **סוף לוח ברבית** כל אלו האחרונות קשות מן הראשונות לא חזר בו **סוף מוכר את עצמו** לא חזר בו לא דיו לישראל **אלא אפילו לנכרי** :

וכנגד זה יש את סוף פרשת **בחוקותי**, כנגד מוכר עצמו יש ערכי עלי לבית המקדש, וכנגד מטלטליו יש מקדיש בהמתו ומעשר הארץ ומעשר בהמה וחרמות לה', ויש מקדיש שדהו ומקדיש ביתו.

והנה בשני המקרים יש חסרון כסף ליהודי, אבל בפרשת בהר הנזק הוא הרס ועונש, לעומת פרשת בחוקתי שחיסרון הכסף הוא מצווה ותרומה לבית המקדש שזה חיובי ורווח אמיתי לעתיד לבוא.

וזוה מזכיר את הסיפור שהיה עם בני אחותו של רבי יוחנן המובא **בגמרא ב"ב י'**, שרבן יוחנן בן זכאי חלם שיפסידו 700 דינרים, מה עשה רבן יוחנן

למרות שערך אדם הוא רק מגיל חודש ולא פחות, כי מעל חודש יוצא אדם מכלל ספק נפל, אומנם אם בכל זאת אמר אדם ערכו של פחות מחודש עליו, מובאת מחלוקת **בגמרא סנהדרין פח'**.

ומבאר רש"י את המחלוקת, שלר' מאיר אומר נותן דמיו - כמה שהוא נמכר בשוק, שסבר אין אדם מוציא דבריו לבטלה, ויודע שאין ערך לפחות מבין חדש, וגמר ואמר לשם דמים, ולרבנן פטור.

ונשאלת השאלה אם אכן אין ערך לילד פחות מבין 30 יום, מדוע התורה מצווה לעשות ברית מילה בגיל 8 ימים, הרי הוא עדיין בספק נפל כמובא בגמרא שבת קלה', שאכן שואלת איך מלים בשבת הרי התינוק ספק נפל? אלא כי רוב לא מתים אלא חיים לאחר 30 יום **אריכות גולה במפורשים בעניין זה**, האם אכן זו הסיבה או אחרת בגלל חובל בשבת פטור עיי"ש.

אבל א"כ מדוע אין ערך כספי לילד פחות מבין חודש הרי רוב ולדות אכן חיים?